

การบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์
MANGEMENT OF VUṬṬHĀNAVIDHĪ PRACTICE OF TEMPLES IN
PHETCHABUN PROVINCE

พระมหาพรประกิจ กิตติมโน (ฤทธิ์สกุล)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

การบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์

พระมหาพรประกิจ กิตติมโน (ฤทธิสกุล)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Management of Vuṭṭhānavidhī Practice of Temples in Phetchabun Province

Phramaha Pornprakit Kittimano (Ritsakul)

A Research Paper Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับสารนิพนธ์ เรื่อง “การบริการจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์” เป็นส่วนหนึ่งของ การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระมหาสมบูรณ์ วุฑฒิโกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์

(พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, ผศ.ดร.)

ประธานกรรมการ

(ผศ.ดร.อุทัย สติมัน)

กรรมการ

(พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร.)

กรรมการ

(ดร.ประเสริฐ ธิลาว)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร.

ประธานกรรมการ

ดร.ประเสริฐ ธิลาว

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระมหาพรประกิจ กิตติมน)

ชื่อสารนิพนธ์ : การบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์
ผู้วิจัย : พระมหาพรประกิจ กิตติมนโน (ฤทธิรสกุล)
ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

: พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร., ป.ธ. ๗, พธ.บ. (ศาสนา), ศศ.ม. (การบริหารองค์การ),
 กจต. (การจัดการภาครัฐ), DODT. (Organization Development and
 Transformation), Ph.D. (Philosophy),
 : ดร.ประเสริฐ ธิลาว, พธ.บ. (บริหารรัฐกิจ),
 พธ.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์), พธ.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)

วันสำเร็จการศึกษา : ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์คือ ๑. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ๒. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นการบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการสำรวจด้วยแบบสอบถามซึ่งมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๕๙ กับกลุ่มตัวอย่างได้แก่ พระสงฆ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน ๒๖๘ รูป ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๙ รูป/คน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

๑. พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๗$, S.D. = ๐.๓๔) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X} = ๔.๐๐$, S.D. = ๐.๕๐๘) ด้านวิทยากร ($\bar{X} = ๓.๙๘$, S.D. = ๐.๕๘๑) ด้านสถานที่ ($\bar{X} = ๓.๙๔$, S.D. = ๐.๕๘๖) และ ตามลำดับ

๒. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล คือ อายุ พรรษา วุฒิ การศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม วุฒิการศึกษาสามัญ พบว่า พระสงฆ์ที่มี อายุ พรรษา วุฒิ การศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

๓. ปัญหา อุปสรรค การบริหารจัดการงานประพตฺวุฒฐานวธึของวัดในจ้งหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ๑) เจ้าสำนักขาดวศึยทศึนในการปรึบปรึงสถานที่ภายในวัด ๒) เจ้าสำนักมีอาคารไม่สามารถรองรับจำนวน ผู้มาร่วมประพตฺวุฒฐานวธึ จำนวนมาก ๆ ได้ ๓) ขาดกระบวนการค้ดสรรกลั้กรองร ผู้เข้ามาบวชเป็นพระภิกษุอย่างเป็นขั้นต้อน ข้อเสนอแนะควรนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ เช่น หลักอิทธิบาท ๔ เพราะเป็นคุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ๑) เจ้าสำนัก ควรมีการปรึบปรึงภูมิทศึนของสถานที่สำนัก ให้เหมาะสมกับภูมิประเทศ และมีกฎระเบียบในการเข้าพักสำหรับผู้เข้าประพตฺวุฒฐานวธึ ๒) เจ้าสำนักควรจัดคนทำความสะอาดเป็นประจำไม่รก อากาศถ่ายเทดี ป้องกันปลวก แมลงต่าง ๆ มีร่องเท้าสำหรับเข้าห้องน้ำ ไม่มีกลิ่นรบกวน ผนังห้องน้ำ โถส้วม อ่างล้างมือ มีความสะอาดพร้อมใช้งานได้ ๒) เจ้าสำนักควรพัฒนาบุคลิกภาพให้มีความเป็นผู้นำที่นั้งอยู่ในใจของผู้อื่น รู้จักแบ่งงานรู้จักใช้คนให้เหมาะสมกับงานและความรู้ รู้จักบริหารศรัทธาของประชาชน

Research Paper Title: Management of Vုဒ္ဓဟ်ာ်နာ်ဝါသီ Practice of Temples in Phetchabun Province

Researcher : Phramaha Pornprakit Kittimano (Ritsakul)

Degree : Master of Arts (Buddhist Management)

Research Paper Supervisory Committee

: Phrasutivirabandit, Dr., Pali VII, B.A. (Religion),
M.A. (Organization Administration), D.M. (Public Management),
DODT. (Organization Development and transformation),
Ph.D. (Philosophy)

: Dr. Prasert Thilao, B.A. (Public Administration)

M.A. (Public Administration), Ph.D. (Public Administration)

Day of Graduation : March 11, 2019

Abstract

The objectives of this research were: 1. to study the Vုဒ္ဓဟ်ာ်နာ်ဝါသီ Practice of Temples in Phetchabun Province, 2. to study the comparison the opinions of the study the Vုဒ္ဓဟ်ာ်နာ်ဝါသီ Practice of Temples in Phetchabun Province, classified by personal factors, 3) to study the problems, obstacles and suggestions to the study the Vုဒ္ဓဟ်ာ်နာ်ဝါသီ Practice Temples in Phetchabun Province.

The research methodology was the quantitative research, as a survey with questionnaires that had the reliability test at 0.759 of a sample group of 268 monks in Phetchabun province, analyzed by social science program the statistics used are frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test. With one-way analysis of variance and qualitative research with in-depth interviews with 9 key informants by using the descriptive content analysis techniques.

The findings of research were as follows:

1. Management of the Vုဒ္ဓဟ်ာ်နာ်ဝါသီ Practice of Temples in Phetchabun Province, found that the management has a good work system and emphasizing the transparency. Academician aspect, good knowledge academicians, leadership, harmony and compromise. Location aspect, has the convenience, calmness, cleaning and sufficiency for the work using the Vုဒ္ဓဟ်ာ်နာ်ဝါသီ Practice Temples by emphasizing management with transparency.

2. The comparison of opinions of the principles and methods of principle of the Vuṭṭhānavidhi Practice of Temples in Phetchabun Province found 3 aspects: management according to Dhammasappaya or Iddhipada IV such as Chanda(Aspiration) means the satisfaction , like , love good management, would start with satisfaction, love like in the management as priority. Viriya(Effort or Energy) means to work hard , industrial, a person who is successful , must work hard. Citta(Mind or Thoughtfulness) means responsibility , focus on that work that the successful executives must have the responsibility and then will make the work successful , has the efficiency , effectiveness, quality. Vimāṁsā (Investigation) is to know the consideration that means must know the analysis, consider to improve, solution , management work and own development to have much knowledge and ability. However, executives know the consideration and analysis and then will make the decision correctly and use the mistake to be solved in the future.

3. Problems and obstacles in the Vuṭṭhānavidhi Practice of Temples in Phetchabun Province were as follows: 1) The abbot of temple lacks of the vision for improving the place of temple. 2) The abbot of temple , does not have enough building to welcome many people who behave in the Vuṭṭhānavidhi Practice. 3) To lack of recruitment selection of young men to be ordained as the monks systematically.

The suggestions : should use the principle of Dhamma to be applied for the management such as principle of Iddhibada IV are Chanda(aspiration), Viriya(Effort or Energy, Citta(Mind or Thoughtfulness) , Vimāṁsā (Investigation). 1) The abbot of temple ,should improve the scenario of the temple to suit with geography and should have the rule to stay for behaving Vuṭṭhānavidhi Practice. 2) The abbot of temple , should the worker to clean regularly, good fresh air, to protect the insects, to have the slipper in front of the restroom, no bad smell and good cleaning basin. 3) The abbot of temple should develop the personality to impress the people, to know how to put the right man on the right job to match with the knowledge and to know the faith management of the people.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ความเมตตาของคณะกรรมการคummingsสารนิพนธ์ ได้แก่ พระสุธีวีรบัณฑิต,ดร. ประธานกรรมการคummingsสารนิพนธ์ และดร.ประเสริฐ ธิลาว กรรมการคummingsสารนิพนธ์ ที่เมตตาอนุเคราะห์ให้คำปรึกษาแนะนำ และช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขสารนิพนธ์จนสำเร็จได้ด้วยดีตลอดมา

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการ ตรวจสอบสารนิพนธ์ ที่เมตตาเป็นคณะกรรมการ ตรวจสอบสารนิพนธ์ พร้อมทั้งได้ให้คำแนะนำและแก้ไขในบางส่วน เพื่อให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ พระปลัดระพิน พุทธิสาโร. ผศ.ดร.พระมหาภคญาณ กิตติโสภโณ, ผศ.ดร. พระมหาสุนันท์ สุนนโท. ดร, อาจารย์ ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา, อาจารย์ ดร.สุริยา รักษาเมือง ได้เมตตาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ให้สมบูรณ์และสำเร็จได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ พระครูสาทรพัชรเขต ร.จ.อ.ชนแดน ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระพุทธบาทชนแดน และทุกท่านที่ให้ความกรุณาอนุญาตเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และให้สัมภาษณ์ ช่วยเหลือเป็นอย่างดี

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณพระอาจารย์ทุกรูป คณาจารย์ทุกท่านและเจ้าหน้าที่ทุกคน ที่ให้ความรู้ ประสิทธิ์ประสาทวิทยาการประสบการณ์ รวมถึงให้ความเมตตา เอื้อเฟื้อ ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจเป็นอย่างดี และขอขอบคุณเพื่อนนิสิตทุกรูปที่ให้ความเมตตาช่วยเหลือในด้านการเรียน พร้อมทั้งคำแนะนำเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ตลอดถึงให้กำลังใจในการทำสารนิพนธ์ ในครั้งนี้และที่ขาดไม่ได้กับผู้ให้ความอุปถัมภ์ในด้านการศึกษาในครั้งนี้ ขออนุโมทนาขอบคุณทุกท่านที่ให้ความเมตตา ในการตอบแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นรายละเอียดในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ รวมถึงเจ้าตำราที่ผู้วิจัยใช้เพื่อการศึกษาค้นคว้า

อานิสงส์ใดที่จักพึงบังเกิดจากการทำวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาคุณพระรัตนตรัย คุณบิดา คุณมารดา คุณครูอาจารย์ ผู้มีอุปการคุณทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือในการทำสารนิพนธ์ในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณท่านผู้ประสานงานข้อมูลการทำวิทยานิพนธ์ และผู้ใกล้ชิด ที่ให้กำลังใจและสนับสนุนในทุก ๆ เรื่องจนทำให้ผู้จัดทำสารนิพนธ์ได้รับประโยชน์ ตลอดจนถึงผู้อุปการคุณทุกท่านทุกคน

พระมหาพระประกิจ กิตติมโน (ฤทธิ์สกุล)

มีนาคม ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ช
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฅ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญ	๑
๑.๒ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๓
๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ สมมติฐานของการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๖
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ	๗
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารด้วยหลักพุทธธรรม	๑๓
๒.๓ กระบวนการประพจน์ฐานวิธีหรือการอยู่ปรีวาสกรรม	๒๖
๒.๔ ข้อมูลพื้นที่การวิจัย	๔๒
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๔
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๕๔

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบงานวิจัย	๕๕
๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลหลัก	๕๕
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๕๗
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๐
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๖๑
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๖๓
๔.๒ ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประเพณี วชิรฐานวิธของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์	๖๕
๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการบริหารจัดการงาน ประเพณีวชิรฐานวิธของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	๖๙
๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการงาน ประเพณีวชิรฐานวิธของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์	๙๔
๔.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๙๘
๔.๖ องค์กรความรู้จากการวิจัย	๑๐๘
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๑๐
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๑๒
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๑๖
๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป	๑๑๖
๕.๓.๒ ข้อเสนอเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	๑๑๖
บรรณานุกรม	๑๑๗
ภาคผนวก	๑๒๓
ประวัติผู้วิจัย	๑๕๘

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๓.๑	แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของพระสงฆ์ที่เข้าร่วมประพาศติวุฎฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์	๕๗
๔.๑	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๖๓
๔.๒	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประพาศติวุฎฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม	๖๕
๔.๓	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประพาศติวุฎฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านการจัดการ	๖๖
๔.๔	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประพาศติวุฎฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านวิทยากร(อาจารย์กรรม)	๖๗
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประพาศติวุฎฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านสถานที่	๖๘
๔.๖	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุกับการบริหารจัดการงานประพาศติวุฎฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมและรายด้าน	๖๙
๔.๗	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประพาศติวุฎฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามอายุ ด้านภาพรวม	๗๐
๔.๘	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประพาศติวุฎฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามอายุ ด้านการบริหารจัดการ	๗๑
๔.๙	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประพาศติวุฎฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามอายุ ด้านวิทยากร(อาจารย์กรรม)	๗๒

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๑๐	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามอายุ ด้านสถานที่	๗๓
๔.๑๑	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านพรรษากับการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวมและรายด้าน	๗๔
๔.๑๒	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามพรรษา ด้านภาพรวม	๗๕
๔.๑๓	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามพรรษา ด้านการบริหารจัดการ	๗๖
๔.๑๔	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามพรรษา ด้านวิทยากร(อาจารย์)	๗๗
๔.๑๕	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามพรรษา ด้านสถานที่	๗๘
๔.๑๖	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านวุฒิการศึกษานักธรรมกับการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมและรายด้าน	๗๙
๔.๑๗	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม โดยภาพรวม	๘๐
๔.๑๘	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม ด้านการบริหารจัดการ	๘๑

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๑๙	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม ด้านวิทยากร(อาจารย์กรรม)	๘๒
๔.๒๐	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม ด้านสถานที่	๘๓
๔.๒๑	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านวุฒิการศึกษา เปรียบเทียบกับบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมและรายด้าน	๘๔
๔.๒๒	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม โดยภาพรวม	๘๕
๔.๒๓	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ด้านการบริหาร	๘๖
๔.๒๔	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ด้านวิทยากร(อาจารย์กรรม)	๘๗
๔.๒๕	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ด้านสถานที่	๘๘
๔.๒๖	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านวุฒิการศึกษา สัมพันธ์กับการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมและรายด้าน	๘๙
๔.๒๗	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ โดยภาพรวม	๙๐

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๒๘	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ ด้านการบริหารจัดการ	๙๑
๔.๒๙	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ ด้านวิทยากร(อาจารย์)	๙๒
๔.๓๐	สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน	๙๓
๔.๓๑	ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในภาพรวมทุกด้าน	๙๔
๔.๓๒	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในด้านการบริหารจัดการ	๙๕
๔.๓๓	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในด้านวิทยากร(อาจารย์)	๙๖
๔.๓๔	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในด้านสื่อการเรียนการสอน	๙๗
๔.๓๕	ผลสรุปค่าความถี่จากบทสัมภาษณ์ การบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านการบริหารจัดการ	๑๐๑
๔.๓๖	ผลสรุปค่าความถี่จากบทสัมภาษณ์ การบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านวิทยากร(อาจารย์กรรม)	๑๐๔
๔.๓๗	ผลสรุปค่าความถี่จากบทสัมภาษณ์ การบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านสถานที่	๑๐๗

สารบัญแผนภาพ

ตารางที่

หน้า

- ๒.๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย
๔.๑ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

๕๔
๑๐๘

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในสารนิพนธ์ฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาบาลี/พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ ส่วนคัมภีร์อรรถกถาบาลี/ภาษาไทย ใช้ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย/มหามกุฏราชวิทยาลัย

การอ้างอิงพระไตรปิฎก จะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ที.สี. (บาลี) ๙/๒๗๖/๙๗, ที.สี. (ไทย) ๙/๒๗๖/๙๗, หมายถึง ทีฆนิกาย สีลขุททกคฤคคพลาตี ภาษาบาลี เล่ม ๙ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๙๗ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๕๐ ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ภาษาไทย เล่ม ๙ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๙๗ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙

ส่วนคัมภีร์อรรถกถา จะระบุชื่อคัมภีร์ ลำดับเล่ม (ถ้ามี)/หน้า เช่น ที.สี.อ. (บาลี) ๑/๒๗๖/๒๔๐ หมายถึง ทีฆนิกาย สุมังคลวิสสาสินี สีลขุททกคฤคคอฏฐกถา ภาษาบาลี เล่ม ๑ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๒๔๐ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามลำดับดังนี้

๑. คำอธิบายคำย่อในภาษาไทย

ก. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

พระวินัยปิฎก/พระสุตตันตปิฎก

คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
วิ.ม.(ไทย)	=วินัยปิฎก มหาวรรค	ภาษาไทย
วิ.ม.(บาลี)	=วินัยปิฎก มหาวคคพาลี	ภาษาบาลี
ที.ม.(ไทย)	=สุตตันตปิฎก ทีฆนิกายมหาวรรค	ภาษาไทย
ที.ปา.(ไทย)	=สุตตันตปิฎก ทีฆนิกายปาฎีกาวรรค	ภาษาไทย
ม.ม.(ไทย)	=สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกายมัชฌิมป็นณาสี	ภาษาไทย
ส.ส.(ไทย)	=สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกายสคาถาวรรค	ภาษาไทย
ส.นิ.(ไทย)	=สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกายนิทานวรรค	ภาษาไทย
ส.สพ.(ไทย)	=สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกายสหายนวรรค	ภาษาไทย
ส.ม.(ไทย)	=สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกายมหาวรรค	ภาษาไทย
อง.เอกก.(ไทย)	=สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกายเอกกนิบาต	ภาษาไทย
อง.จตุกก.(ไทย)	=สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกายจตุกกนิบาต	ภาษาไทย
อง.ปญจก.(ไทย)	=สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกายปญจกนิบาต	ภาษาไทย
ขุ.ธ.(ไทย)	=สุตตันตปิฎก ขุททกนิกายธรรมบท	ภาษาไทย

อรรถกถาวินัยปิฎก/พระสุตตันตปิฎก

คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
วิ.ม.อ.(บาลี)	=วินัยปิฎกสมนตปาติกา มหาวคคอฏฐกถา	ภาษาบาลี
ขุ.ธ.อ.(บาลี)	=ขุททกนิกาย ธมมปทอฏฐกถา	ภาษาบาลี
ขุ.ชา.อ.(บาลี)	=ขุททกนิกาย ชาดกอรรถกถา	ภาษาบาลี
อง.จตุกก.อ.(บาลี)	=อังคุตตรนิกาย มโนรถปุรณิ จตุกกนิบาต อฏฐกถา	ภาษาบาลี

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การประพฤติวุฒฐานวิธี คือการอยู่ปริวาสกรรมจัดเป็นสังฆกรรมทางพระพุทธศาสนา เพราะเป็นกระบวนการและขั้นตอนในการปฏิบัติของภิกษุที่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑๓ ข้อ แม้ข้อใดข้อหนึ่งไม่ว่าจะปกปิดไว้หรือไม่ปกปิดไว้ก็ตามจะต้องปฏิบัติตามหลักการที่วางไว้อย่างเคร่งครัดซึ่งเป็นกติกาดำเนินการของคณะสงฆ์ทั้งนี้เพราะอาบัติสังฆาทิเสสแม้จะเป็นครุกาบัติ หรืออาบัติหนักก็ตาม แต่ก็จัดเป็นจำพวก สเทกัจฉา คือ อาบัติที่พอแก้ไขได้ ซึ่งมีที่ประวัติความเป็นมาของการอยู่ปริวาสกรรมนั้น มีการเกิดขึ้นหลังจากพระพุทธเจ้าได้ทรงให้บัญญัติสิกขาบทสังฆาทิเสสแก่ภิกษุแล ๑ ได้กล่าวไว้ในพระวินัยปิฎกตอนหนึ่งว่า ท่านพระอุทายีนนั้นอยู่ปริวาสแล้ว เป็นผู้ควรแก่ฆานัตต้องอาบัติ ปกปิดไว้ ๕ วัน บอกแก่ภิกษุทั้งหลายว่า “ท่านทั้งหลาย กระผมต้องอาบัติ ๑ ตัว ปิดไว้ ๕ วัน กระผมจะปฏิบัติอย่างไร” ภิกษุทั้งหลายจึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ^๑

พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า “ภิกษุทั้งหลาย ถ้าเช่นนั้น สงฆ์จงชักภิกษุอุทายีเข้าหาอาบัติเดิม ปกปิดไว้ ๕ วัน แล้วให้สโมธานปริวาส เพื่ออาบัติตัวก่อน” ภิกษุทั้งหลาย สงฆ์พึงชักภิกษุอุทายีนนั้นเข้าหาอาบัติเดิม อย่างนี้ คือ ภิกษุทั้งหลาย สงฆ์พึงให้สโมธานปริวาส เพื่ออาบัติตัวก่อน อย่างนี้คือ ฯลฯ สงฆ์ให้ซึ่งได้บัญญัติสิกขาบทขึ้นเพราะมีพระภิกษุ ได้กระทำความผิดต่อทางมรรคผลนิพพาน พระพุทธเจ้าจึงได้บัญญัติสิกขาบทน้อยใหญ่ขึ้นตามเหตุการณ์สมควรภายหลังจากที่มีภิกษุประพฤติเสียหายเกิดขึ้นใหม่สงฆ์ พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติสิกขาบทเล็กน้อยต่างๆที่เป็นประเภทลหุกาบัติ (อาบัติเบา) อาทิเช่น นิสัคคิยปาจิตตีย์ ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะไว้ ยังไม่ทรงบัญญัติสิกขาบทประเภทครุกาบัติ (อาบัติหนัก) อันได้แก่ปาราชิกและสังฆาทิเสส ในระหว่างนี้ทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์^๒

สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า ประทับอยู่ ณ พระเชตะวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น ภิกษุทั้งหลายอยู่ปริวาส ยินดีการกราบไหว้ การลูกรับ อชลิกร สามิจิกรรม การอาสนะมาให้ การนำที่นอนมาให้ การนำน้ำล้างเท้ามาให้การตั้งตั้งรองเท้า การตั้งกระเบื้องเช็ดเท้า การรับบาตรจีวร การอุทลั้งเมื่ออาบน้ำของปกตัตตะภิกษุทั้งหลาย บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุทั้งหลายอยู่ปริวาส จึงได้ ยินดีการกราบไหว้การลูกรับ อชลิกร สามิจิกรรม การน อาสนะมาให้ การนำที่นอนมาให้ การ

^๑ พระมหาไพฑูล อตถวิโส (วงศ์อำมาตย์), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์การประพฤติวุฒฐานวิธีในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑.

^๒ วิมทา (ไทย) ๖ / ๑๒๗ / ๒๒๘.

นำน้ำล้างเท้ามาให้ การตั้งตั่งรองเท้า การตั้งกระเบื้องเซ็ดเท้า การรับบาตรจีวร การอุทเทออบน้ำ ของปกติตตะภิกษุทั้งหลายแล้ว แล้วกราบทูลเรื่องนี้แด่พระผู้มีพระภาคฯ และทรงติเตียนว่า ดูภิกษุทั้งหลายการกระทำ ของพวกภิกษุผู้อยู่ปริวาสนั้นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ครั้งแล้วทรงธรรมมิกถารับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูภิกษุทั้งหลายว่า ดูภิกษุทั้งหลาย อันภิกษุผู้อยู่ปริวาส ไม่พึงยินดีการกราบไหว้ การลูกรับ อัญชลีกรรม สามีกรรมกรณ อาสนะมาให้ การนำที่นอนมาให้ การนำที่นอนมาให้ การล้างเท้า การตั้งตั่งรองเท้า การตั้งกระเบื้องเซ็ดเท้า การรับบาตร จีวร การอุทเทออบน้ำของปกติตตะภิกษุทั้งหลาย รูปใดยินดีต้องอาบัติทุกกฏ ตั้งนั้น จึงบัญญัติให้อนุญาต การกราบไหว้ การลูกรับ อัญชลีกรรม สามีกรรมกรณ การนำอาสนะมาให้ การล้างเท้า การตั้งกระเบื้องเซ็ดเท้า การรับบาตร จีวร การอุทเทออบน้ำของภิกษุทั้งหลายอยู่ปริวาสด้วยกัน ตามลำดับผู้แก่พรรษา^๓

การเข้าอยู่ปริวาสกรรมเป็นในสังคมไทยจะเป็นข้อปฏิบัติสำหรับการทำ สังฆกรรมประเภทหนึ่งที่สงฆ์จะพึงกระทำซึ่งในปัจจุบันนี้เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในการอยู่ปริวาส และแนวคิดการเข้าปริวาสกรรมของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันเป็นการชำระศีลในส่วนที่เป็นครุกาบัติที่พอแก้ไขได้ทำ ความบกพร่องของศีลให้มีความสมบูรณ์ขึ้นมีขั้นตอนละวิธีการเข้าอยู่ คือ ขั้นตอนละวิธีการก่อนเข้าอยู่ ขั้นตอนละวิธีการขณะเข้าอยู่ ขั้นตอนละวิธีการหลังเข้าอยู่ กิจกรรมการเข้าอยู่ปริวาสกรรมเช่นการฟังธรรม การนั่งสมาธิเดินจงกรม การบอแก้วตบ การเก็บวัตร เป็นต้น ซึ่งรูปแบบการปฏิบัติในแต่ละสำนักมีความแตกต่างกันโดยยึดถือตามธรรมเนียมในแต่ละท้องถิ่นตามรูปแบบของคณะครูบาอาจารย์ที่ได้ นำปฏิบัติสืบๆกันมาแต่ไม่ว่าการเข้าอยู่ปริวาสกรรมจะมีรูปแบบปฏิบัติแตกต่างกันอย่างไรก็ตามก็มีวัตถุประสงค์อย่างเดียวกันคือความบริสุทธิ์แห่งศีลและความผ่องใสแห่งจิต^๔

นอกจากนี้ความสลับซับซ้อนของสังฆกรรมประเภทนี้ก็มีอยู่หลายขั้นตอนพอสมควร อาจแบ่งได้เป็น ๔ ขั้นตอนใหญ่ๆ ดังนี้ ๑. อยู่ประพตฺวิภูฐานวิธี ๒. ประพตฺมานัตถอยาญน้อย ๖ ราตรี ๓. ประพตฺมูลปฏิภัสสนา (ถ้าต้องอันตราบัติในระหว่าง) ๔. พระสงฆ์ ๒๐ รูปให้อัพภาน^๕ ในระหว่างที่ถูกลงโทษเหล่านี้ ภิกษุถูกตัดสิทธิมากมาย ทั้งยังต้องคอยบอกความผิดของตนแก่ภิกษุผู้ผ่านไปมา และบอกในที่ประชุมสงฆ์ เมื่อทำ อุโบสถสังฆกรรมด้วย เฉพาะนั้น พระภิกษุพึงบริหารตนด้วย การสมาทาน และปฏิบัติศีลสิกขาบทเพื่อการศึกษาให้ดีและเอื้อเพื่อต่อพระวินัยนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสังฆาธิการ ผู้บริหารหมู่คณะสงฆ์และบริหารวัด จะได้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่พุทธบริษัทโดยทั่วไปเพื่อช่วยเหลือกันสืบทอดบวรพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองและมั่นคงยิ่ง ๆ ขึ้นไป ซึ่งในปัจจุบันนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะปัญหาการจัดการปริวาสกรรมที่ปรากฏในปัจจุบันค่อนข้างไม่สอดคล้องกับพระวินัยบัญญัติมากนักเพราะการอยู่ปริวาสกรรมเป็นเรื่องของพระภิกษุผู้ต้องอาบัติออกจากอาบัติได้เป็นปกติตตะภิกษุคือเป็นพระภิกษุผู้มีศีลโดยปกติตามพระวินัยหาใช่ว่า ผู้

^๓ วิ.มหา (ไทย) ๖/๓๕/๑๕๗-๑๗๘.

^๔ พระมหาวิจิตร ธีรญาโณ, การศึกษาการเข้าอยู่ปริวาสกรรมของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน, **ปริญญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖). หน้า ๑.

^๕ พระมหาสม สิริปัญญา, (สอนสิงห์) ป.๕.๖, “ปริวาสทำไม ? ทำไมปริวาส ?” (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศาลกุด, ๒๕๓๙), หน้า ๑-๒.

อยู่ปริวาสกรรมแล้วจะเป็นผู้บริสุทธิ์ไปกว่าปกติตตะภิกษุหามีได้ ผู้ปฏิบัติธรรมหรือผู้ทรงศีลธรรมตามพระวินัยโดยปกติ เป็นการขจัดมลทินมัวหมอง คือความหลงผิดเป็น สีสัปปตปรามาส จึงไม่ใช่เป็นการถือศีลวัตรและการอยู่ปริวาสด้วยความมงาย

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเกี่ยวกับงานปริวาสกรรม เพราะในปัจจุบันนี้ ได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะ ที่ปรากฏในปัจจุบันค่อนข้างไม่สอดคล้องกับพระวินัยบัญญัติมากนัก เพราะการอยู่ปริวาสกรรมเป็นเรื่องของพระภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆทิสเสสเท่านั้น และการอยู่ปริวาสกรรมนี้ ก็เป็นเพียงฐานวิธีเพื่อให้พระภิกษุผู้ต้องครุกาบัติออกจากอาบัติได้ เป็นปกติตตะภิกษุ คือ เป็นพระภิกษุผู้มีศีลโดยปกติตามพระวินัยหาใช่ว่า ผู้อยู่ปริวาสกรรมแล้วจะเป็นผู้บริสุทธิ์ไปกว่าปกติตตะภิกษุหามีได้ ผู้ปฏิบัติธรรมหรือผู้ทรงศีลทรงธรรมตามพระธรรมวินัยโดยปกติ เป็นการขจัดมลทินมัวหมอง คือความหลงผิดเป็น สีสัปปตปรามาส จึงไม่ใช่เป็นการถือศีลวัตรและการอยู่ปริวาสด้วยความมงาย อีกอย่างหนึ่งปัญหาของพระภิกษุที่มาอยู่ปริวาสกรรม จะมาอาศัยเที่ยว มากกว่าการมาเข้าประพฤติปฏิบัติวิภูฐานวิธี หรือ การอยู่กรรมเพื่อออกจากอาบัติสังฆทิสเสสเพื่อทำตนให้มีศีลบริสุทธิ์

การจัดประเพณีปริวาสกรรมของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อให้พระภิกษุสงฆ์ได้มีการชำระข้อวัตรปฏิบัติสำหรับการเป็นเพศบรรพชิตให้เกิดการยอมรับในหมู่สงฆ์สังคม เพื่อให้เปิดโอกาสให้ประชาชนและพุทธศาสนิกชนได้มีโอกาสทำบุญ และร่วมกันปฏิบัติธรรมตามแนวทางแห่งพระพุทธศาสนา จัดให้เป็นแหล่งการพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับธรรมปฏิบัติที่ยังไม่เข้าใจ และรวมทั้งการพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ ให้ร่วมกันสร้างกิจกรรมทางสังคมเพื่อสร้างความสามัคคีระหว่างพระภิกษุสงฆ์กับพุทธศาสนิกชนให้มากยิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การอยู่ประพฤติวิภูฐานวิธี ของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ว่าการจัดประพฤติวิภูฐานวิธี เป็นการอนุรักษ์ประเพณีทางพระพุทธศาสนาอย่างไร พร้อมทั้งจะศึกษาวิธีบริหารและการจัดการ ว่ามีอุปสรรคอย่างไรแล้วนำผลการวิจัยมาปรับปรุงเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการ ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่พระพุทธศาสนาสืบต่อไป

๑.๒ คำถามการวิจัย

- ๑.๒.๑ การบริหารจัดการงานประพฤติวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นอย่างไร
- ๑.๒.๒ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของการบริหารจัดการงานประพฤติวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
- ๑.๒.๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการงานประพฤติวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีอะไรบ้าง

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๓.๑ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการงานประเพณีวชิรฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์
- ๑.๓.๒ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นการบริหารจัดการงานประเพณีวชิรฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- ๑.๓.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวชิรฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการงานประเพณีวชิรฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์” มีการกำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการงานประเพณีวชิรฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านการบริหารจัดการ ๒) ด้านวิทยากร ๓) ด้านสถานที่^๖

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษานักรธรรม วุฒิการศึกษาปริญญาธรรม และวุฒิการศึกษาสามัญ

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ “การบริหารจัดการงานประเพณีวชิรฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์” ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาโดยสังเคราะห์จากกรอบแนวคิด/ทฤษฎี ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านการบริหารจัดการ ๒) ด้านวิทยากร ๓) ด้านสถานที่

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑.๔.๓.๑ ประชากร (Population) ได้แก่ พระสงฆ์ ที่มาร่วมงานปฏิบัติประเพณีวชิรฐานวิถี ซึ่งมีจำนวน ๘๑๐ รูป^๗

๑.๔.๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๙ รูป/คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พื้นที่วัดที่จัดงานประเพณีวชิรฐานวิถี ในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน ๕ วัด

^๖ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓), หน้า ๒๐๐.

^๗ สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดเพชรบูรณ์, บัญชีทำสำรวจพระภิกษุสามเณรจังหวัดเพชรบูรณ์, (ข้อมูลเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๑).

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือน ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๑ ถึงเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๒ รวมเป็นระยะเวลา ๕ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ พระสงฆ์ที่มี อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน

๑.๕.๒ พระสงฆ์ที่มี พรรษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน

๑.๕.๓ พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน

๑.๕.๔ พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษาปริญญาตรี ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน

๑.๕.๕ พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษาปริญญาโท ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

การบริหารจัดการ หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ของบุคคลตั้งแต่ ๒ คน ขึ้นไป ในการร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดเอาไว้ร่วมกัน โดยการนำเอาความรู้ความเข้าใจในเรื่องของทฤษฎีและหลักการบริหารในด้านต่างๆ มาเพื่อจะได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการทำงานตามนโยบาย และแผนงานเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ต้องมีแนวคิด ทฤษฎี

ด้านวิทยากร หมายถึง พระกตัตตะภิกษุ หมายถึง อาจารย์ผู้คอยดูแลความประพฤติกรรมของพระลูกกรรม

ด้านสถานที่ หมายถึง สถานที่ที่จัดงานประเพณีฐานวิถี หรือการเข้าอยู่ปริวาสกรรมในงานวิจัยนี้ใช้สถานที่ ๕ วัด คือ ๑. วัดศิริรัตนวาราม ๒. วัดวังสงวน ๓. วัดเพชรจันทร์ ๔. วัดหนองไฮ ๕. วัดทรัพย์เกษตรนอก ในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์

การประเพณีฐานวิถี หรือ ปริวาสกรรม หมายถึง การอยู่ชดใช้ เรียกสามัญว่า การอยู่กรรมหมายถึง พระที่เข้าร่วมอยู่ปริวาสกรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งประกอบไปด้วย ๔ กลุ่มคือ ๑) พระสงฆ์สวดมนต์ หมายถึง การอยู่ประเพณีวัตรจนครบ ๖ ราตรี ๒) พระสงฆ์สวดอัphan หมายถึง การเรียกเข้าหาหมู่คณะ และ ทอาphanกรรมให้ ๓) พระกตัตตะภิกษุ หมายถึง อาจารย์ผู้คอยดูแลความประพฤติกรรมของพระลูกกรรม ๔) พระอภกตัตตะภิกษุ หมายถึง พระลูกกรรมผู้ที่อยู่กรรมหรือผู้ต้องอาบัติ

วัด หมายถึง วัดที่จัดงานประเพณีวิสาขบูชาหรือการเข้าอยู่ปริวาสกรรมมีจำนวน ๕ วัดคือ
๑. วัดศิริรัตนวาราม ๒. วัดวังสวง ๓. วัดเพชรจันทร์ ๔. วัดหนองไฮ ๕. วัดทรัพย์เกษตรนอก
ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๗ ประโยชน์คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบสภาพแวดล้อมทั่วไป ของการบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชา
ของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๗.๒ ทำให้ทราบการบูรณาการแนวคิด ทฤษฎี และหลักธรรมสำหรับการบริหาร
จัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๗.๓ ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการงานประ
เพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๗.๔ ผลจากการวิจัยนำไปเป็นแนวทางในการบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชา
วัดในจังหวัดอื่นต่อไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทำวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดกรอบ และได้นำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้วยหลักพุทธธรรม
- ๒.๓ กระบวนการประพตวิภูฐานวิธีหรือการอยู่ปริวาสกรรม
- ๒.๔ ข้อมูลพื้นที่การวิจัย
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

การวางแผนไว้เป็นอย่างดี มักมีโอกาสบรรลุเป้าหมายได้มากกว่าทำโดยไม่มีแผน หรือมีแผนที่ไม่เอื้อต่อการนำไปปฏิบัติได้จริง อย่างไรก็ตามการวางแผน ยังไม่ใช่คำตอบสุดท้ายของความสำเร็จ บ่อยครั้งที่มักพบว่าแผนได้รับการจัดทำ และจัดเก็บเข้าแฟ้ม ส่วนการดำเนินงานก็ทำกันไปตามสถานการณ์ หากเป็นเช่นนี้แล้ว ต่อให้มีแผนที่ดีเพียงใด แต่ไม่ถูกนำไปปฏิบัติ ก็เท่ากับว่าโอกาสของความสำเร็จนั้นยังอยู่ห่างไกล

การบริหารจัดการจึง หมายถึง การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น กระบวนการที่ผู้จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่างๆ ดำเนินกิจการตามขั้นตอนต่างๆ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในองค์กร การตระหนักถึง ความสามารถ ความถนัด ความต้องการและความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์กรควบคู่ไปด้วยองค์การจึงจะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะเป็เครื่องมือพื้นฐานหรือ เครื่องมือระดับสูง ที่มีเป้าหมายมุ่งเน้นให้เกิดการยกระดับ คุณภาพ ปรับปรุงและพัฒนาต่อยอดล้วนจำเป็นที่จะต้องมีการดำเนินงานอย่างครบถ้วน ตั้งแต่ การวางแผน การปฏิบัติการตรวจสอบ และการทำให้เป็นมาตรฐานทั้งสิ้น เหตุผลก็เพราะจะทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบ ถูกทิศทาง และหากพบปัญหา หรืออุปสรรคระหว่างทาง ก็จะรู้ตัวได้ก่อน สามารถปรับแก้และหาทางรับมือได้ทัน

เพื่อให้สามารถ บรรลุเป้าหมายได้ตามต้องการและเป็นพื้นฐานที่ดีของการต่อยอดการปรับปรุง อย่างไรก็ตาม การทำกิจกรรมการเพิ่มผลิตภาพ หรือกิจกรรมปรับปรุงงานเพื่อยกระดับคุณภาพงานภายในองค์กรนั้น ไม่ว่าจะใช้เครื่องมือระดับพื้นฐาน หรือระดับสูงก็ตาม ปัญหาส่วนใหญ่คือการขาดการมีส่วนร่วมของคนในองค์กร หรือเป็นการทำที่ยังไม่ลงถึงระดับปฏิบัติการ และในหลายองค์กร มักพบว่า การดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง ซึ่งแนวทางหนึ่งที่จะขจัดปัญหาที่กล่าวมานี้ให้

หมดไปได้ คือ การวางระบบบริหารกิจกรรมอย่างเหมาะสม ทำให้การดำเนินงาน ตอบโจทย์ขององค์กรได้ตรงจุด ส่งผลให้การดำเนินงานสอดคล้องกับธรรมชาติของคนในองค์กร จากการวางแผนอย่างเหมาะสมด้วยการใช้ข้อมูลของสถานการณ์จริง และที่สำคัญ การดำเนินการได้รับการเฝ้าติดตามอย่างเป็นระยะ ซึ่งก็จะทำให้สามารถปรับแผน ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ได้ รวมถึงมีการสรุปบทเรียนที่ได้หลังจากจบโครงการ ทำให้สามารถเรียนรู้รูปแบบที่เหมาะสมสำหรับองค์กร และนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานรอบใหม่ ซึ่งจะทำให้กิจกรรมการเพิ่มผลิตภาพได้รับการพัฒนาและยกระดับได้อย่างต่อเนื่อง^๑

สรุปได้ว่า การดำเนินการที่สอดคล้องกับแผนจะเป็นเส้นทางที่นำไปสู่ ความสำเร็จ และบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ขั้นตอนการบริหารกิจกรรมการเพิ่มผลิตภาพที่ดำเนินการสอดคล้องมีความเหมาะสมกับองค์กร จากการที่มีการสำรวจสถานการณ์ขององค์กรในประเด็นต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการผลิตหรือด้านบุคลากร เพื่อมาใช้เป็นข้อมูลป้อนเข้าสำหรับการวางแผนและกำหนดแนวทางการดำเนินงาน มีการตรวจสอบประเมินผลเป็นระยะทำให้สามารถปรับแผนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ได้ อีกทั้งยังมีการวิเคราะห์ผลสำเร็จของโครงการทำให้รู้ถึงจุดอ่อน จุดแข็งของการดำเนินงาน และถือเป็นบทเรียนสำหรับการดำเนินงานต่อไป และตรงจุดนี้เองที่จะทำให้สามารถยกระดับการปรับปรุงและพัฒนาได้จริง จึงมีโอกาสด้านการพัฒนาต่อยอดจะเป็นไปอย่างเหมาะสมและถูกทิศทาง จะเห็นได้ว่า การดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงผ่านเครื่องมือการเพิ่มผลิตภาพ หรือการปรับปรุงคุณภาพ หรือแม้แต่การบริหารกิจกรรมภายในองค์กร การวางแผนงานอย่างเหมาะสมจากการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี และการดำเนินการที่สอดคล้องกับแผนจะเป็นเส้นทางที่นำไปสู่ความสำเร็จ และบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ แต่ก็จะต้องมีการตรวจสอบความคืบหน้า หรือปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นเป็นระยะ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถนำมาใช้ในการปรับแผนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ได้

๒.๑.๑ ความหมายของการบริหารจัดการ

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารได้รับการพัฒนาขึ้นมาตามแบบวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นเรื่องของการวางแผนงานเพื่อดำเนินงานตามกระบวนการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และมีนักวิชาการทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้ให้ความหมายและออกแบบทฤษฎีไว้หลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ ดังนี้

การบริหาร (Administration) เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์กร เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะชี้ให้เห็นความสำเร็จ หรือความล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพ หรือความไร้ประสิทธิภาพของหน่วยงาน การบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคม ความก้าวหน้าของวิทยาการต่างๆ การบริหารเป็นมรรคที่สำคัญจะนำไปสู่ความก้าวหน้า การบริหารเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์กรซึ่งมีการวินิจฉัยสั่งการ นักบริหารจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่างๆ การวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถของนักบริหาร และความเจริญเติบโตของการบริหารชีวิตประจำวันของมนุษย์ไม่ว่าในครอบครัวหรือ

^๑ พะยอม วงศ์สารศรี, **องค์กรและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร: พรานนกการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๓๖.

องค์การโดยอ้อมเกี่ยวข้องกับการบริหารอยู่เสมอดังนั้น การบริหารจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและจำเป็นต่อ การที่จะดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการบริหารไว้หลาย ทัศนะ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ การบริหาร หมายถึง การปกครอง เช่น บริหารส่วนท้องถิ่น ดำเนินการ จัดการ เช่น การบริหารธุรกิจ^๒ ผู้บริหารงานที่ดีจะต้องมีวิธีการบริหารงานที่จะทำให้ชนะใจลูกน้อง ธรรมชาติสำหรับผู้บริหารงานคือ จะต้องมีความหนักแน่นมั่นคง และสามารถเป็นเสาหลักในการสร้าง ความเชื่อมั่นให้แก่ลูกน้องได้มีความสามารถในการแบ่งงานให้ลูกน้องทำตามความชำนาญของแต่ละ คน และรู้จักกระจายอำนาจให้แก่ลูกน้องได้ช่วยแบ่งเบาภาระของตนเอง ดังนั้นผู้บริหารงานที่ดีจึงเป็น ผู้ที่คอยดูแลภาพรวมในการทำงานของบุคคลในองค์การ^๓

การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่ผู้จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่างๆ ดำเนินกิจการตาม ขั้นตอนต่างๆ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในองค์การ การตระหนักถึงความสามารถ ความถนัด ความต้องการและความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกใน องค์การควบคู่ไปด้วยองค์การจึงจะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้^๔ เป็นกระบวนการของการ วางแผนการจัดองค์การและสั่งการควบคุมกำกับตลอดจนพยายามของสมาชิกขององค์การและใช้ ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้ลักษณะที่สำคัญของการบริหาร การบริหาร มีลักษณะสำคัญ ๘ ประการ ดังนี้^๕

๑. การบริหารเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่ง มิใช่บุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งถ้าจะ กล่าวถึงบุคคลผู้ทำหน้าที่บริหารนั้นก็เรียกว่าผู้บริหาร

๒. การบริหารเป็นงานที่จุดหมายทั้งนี้หมายความว่า ในการบริหารงานนั้นจำเป็นต้องมี การกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายไว้ก่อน ไม่ว่าจะกำหนดไว้อย่างชัดเจนหรือไม่ก็ตามส่วนการ บริหารนั้นจะเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมาย

๓. การบริหารเป็นแนวทางสำคัญที่มีอิทธิพลต่อสังคมภายใน และภายนอกองค์กร ดังเช่น ถ้าผู้บริหารต้องการจะปรับปรุงวิธีปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ก็อาจได้โดยการจัดหาเครื่องจักร เครื่องมืออันทันสมัยมาใช้ จัดการฝึกอบรมคนงานให้มีความสามารถยิ่งขึ้นซึ่งจะเป็นผลดีต่อองค์กร และผู้ปฏิบัติงานด้วย ตัวอย่างผลกระทบต่อสังคมภายนอกเป็นต้นว่าถ้าองค์กรนั้นๆ มีนโยบายที่จะทำ ประโยชน์ต่อสังคม เช่น ส่งเสริมการศึกษาในชุมชนโดยให้ทุนการศึกษาหรือ บริจาคเงินก่อสร้าง โรงเรียนก็นับว่าองค์กรนั้นมีส่วนช่วยพัฒนาสังคมภายนอกองค์กรหรือองค์กรบางแห่งอาจไม่นำพาต่อ

^๒ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๖๐๙.

^๓ พระมหาวิมลชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี), คนสำราญงานสำเร็จ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐), หน้า ๒๕ - ๓๒.

^๔ พะยอม วงศ์สารศรี, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: พรานนกการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๓๖.

^๕ สมยศ นาวิการ, การบริหารเชิงกลยุทธ์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๔๔), หน้า ๗๘.

ความเดือดร้อนรำคาญ ซึ่งองค์กรของตนก่อขึ้น เช่น สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นผลของการบริหารอันมีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

๔. การบริหารเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสามารถของกลุ่มคนธุรกิจก่อตั้งขึ้น เพื่อดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์โดยกลุ่มคน มิใช่เป็นความสามารถของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพียงบุคคลเดียวเท่านั้น ทั้งนี้ เพราะว่าคนเราย่อมมีขอบเขตความสามารถจำกัดทั้งด้านกำลังกาย กำลังสมอง และเวลา จึงจำต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากบุคคลมาช่วยกัน

๕. การบริหารจะได้รับผลสำเร็จด้วยดีก็แต่โดยการร่วมแรงร่วมใจของบุคคลอื่นๆ นอกเหนือไปจากเจ้าของธุรกิจ ทั้งนี้เนื่องจากบรรดาเจ้าของ เช่น ผู้ถือหุ้นอาจไม่มีเวลาหรือความสามารถในการบริหารจึงต้องจัดหาผู้อื่นที่มีความสามารถในการบริหารจึงต้องจัดหาผู้อื่นที่มีความสามารถในการบริหารให้มาบริหารในองค์กร

๖. การบริหารจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ก็แต่โดยการใช้ความรู้ความชำนาญและการฝึกฝนอบรมทางด้านบริหารมาโดยเฉพาะ จึงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าการบริหารเป็นวิชาชีพอย่างหนึ่ง ผู้บริหารโดยเฉพาะผู้บริหารสูงสุดไม่จำเป็นต้องมีความรู้ทางเทคนิคในการปฏิบัติโดยตรง แต่ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความชำนาญในการบริหารอันอันได้แก่การวางแผน การจัดองค์การ ฯลฯ

๗. การบริหารเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตนไม่สามารถมองเห็นได้ แต่สิ่งที่จะแสดงให้เห็นว่า การบริหารดำเนินไปอย่างไร ได้ผลดีหรือไม่เพียงใดนั้น ก็คือผลงาน เพราะว่าผลงานจะเป็นเครื่องวัดความสามารถทางการบริหาร

๘. เจ้าของธุรกิจไม่จำเป็นต้องทำหน้าที่ผู้บริหารเสียเองโดยทั่วไปแล้ว(ยกเว้นองค์กรขนาดเล็ก) คณะผู้บริหารมักจะเป็นกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ที่มีความสามารถทางการบริหารทำหน้าที่ในนามของเจ้าของธุรกิจ

ความหมายของการบริหาร (Administration) ว่าหมายถึง การกำหนดแนวทางหรือนโยบาย การสั่งการ การอำนวยความสะดวก การสนับสนุนและการตรวจสอบให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินงานให้ได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ^๖ การบริหารที่ส่วนใหญ่่มักจะนึกถึงการบริหารราชการ คำศัพท์ที่ใช้มี ๒ คำ คือ การบริหาร (Administration) นิยมใช้กับการบริหารราชการหรือการจัดการเกี่ยวกับนโยบายซึ่งศัพท์บัญญัติว่ารัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration) คำศัพท์อีกคำหนึ่ง คือ การจัดการ (Management) นิยมใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชนแต่อย่างไรก็ตาม คำว่า การบริหาร กับคำว่า การจัดการใช้แทนกันได้ การบริหารราชการในทางปฏิบัติขึ้นอยู่กับความสามารถประสบการณ์และทักษะของผู้บริหารแต่ละคน ที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย นับเป็นการประยุกต์ความรู้หลักการและทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมสามารถโน้มน้าวและจูงใจคนให้ร่วมแรงร่วมใจกันทำงานอย่างมีความสุข และงานบรรลุเป้าหมาย การบริหารจึงเป็นศิลปะอย่างหนึ่งบางคนอาจมีความสามารถพิเศษ มีพรสวรรค์สามารถจัดการได้ดี โดยไม่จำเป็นต้องได้รับการศึกษาอบรมทางด้านการบริหารมาก่อน แต่ถ้าบุคคลนั้นได้รับการศึกษาอบรมด้วยแล้วย่อมจะทำให้การจัดการมีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น ในทางตรงกันข้ามผู้บริหารที่ขาดศิลปะ ไม่มีความสามารถพิเศษมาแต่กำเนิด

^๖ มัลลิกา ต้นสอน, การจัดการยุคใหม่, (กรุงเทพมหานคร: เอกซเปอร์เน็ท จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐.

หากได้รับการอบรมทางการบริหารย่อมจะช่วยให้การจัดการดำเนินไปด้วยดีตามสมควร ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า ผู้ที่เข้ารับตำแหน่งเป็นผู้บริหารจำเป็นต้องได้รับการศึกษาอบรมก่อนเข้าปฏิบัติหน้าที่และมีการฝึกอบรมผู้บริหารระหว่างดำรงตำแหน่งเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการจัดการเรียกว่า การฝึกอบรมระหว่างประจำการ ผู้บริหารที่ดีควรมีถือว่าการจัดการเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ กล่าวคือ ผู้บริหารควรหมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ติดตามผลงานการศึกษาวิจัย ทฤษฎีและหลักวิชาการใหม่ๆ ตลอดจนพยายามใช้ความสามารถของตนเองปรับปรุงบุคลิกภาพของตนให้เหมาะสมที่จะเป็นผู้นำ^๗

การบริหารเป็นเรื่องของการนำเอากฎหมายและนโยบายต่าง ๆ ไปปฏิบัติให้เกิดผล ซึ่งเป็นหน้าที่ของข้าราชการที่จะทำงานด้วยความเต็มใจด้วยความเที่ยงธรรมและอย่างมีประสิทธิภาพตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้^๘ การดำเนินงานของกลุ่มบุคคลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้^๙

สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการ (Process) ของการวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organization) การสั่งการ (Leading) และการควบคุม (Controlling) สมาชิกในองค์การและการใช้ทรัพยากรต่างๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่องค์การกำหนดไว้

๒.๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

ในปัจจุบันองค์การมีการขยายตัวและสลับซับซ้อนมากขึ้น นักทฤษฎีและผู้บริหารสมัยใหม่จึงหันมาสนใจศึกษาพฤติกรรมขององค์การมากขึ้น เพราะคนเป็นส่วนหนึ่งของระบบขององค์การและองค์การก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งทุกๆ ส่วนมีความสัมพันธ์กันและมีส่วนกระทบต่อปัจจัยระหว่างกันในการดำเนินงาน และเพื่อให้องค์การประสบความสำเร็จเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดแนวคิดมากมายเกี่ยวกับการบริหาร ซึ่งมีนักวิชาการหลาย ๆ ท่านได้ให้แนวคิดไว้ดังต่อไปนี้

ฟาโย (Henry Fayol) นักวิชาการเหมืองแร่ชาวฝรั่งเศส ผู้เป็นต้นกำเนิดในการเสนอองค์ประกอบมูลฐานของการบริหารแบบกระบวนการ ๕ ประการ ที่เรียกว่า POCCC ไว้ดังนี้^{๑๐}

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การสร้างทางเลือกหรือแนวทางดำเนินการไว้ล่วงหน้า เพื่อใช้ในการตัดสินใจในอนาคต

๒. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การกำหนดโครงสร้างหน่วยงานและระบุหน้าที่ โดยการผสมผสานระหว่างวัตถุ คน และเงิน

๓. การบังคับบัญชา (Commanding) หมายถึง การทำให้เกิดการดำเนินงานตามที่ได้มีการกำหนดไว้ ซึ่งการบังคับบัญชาที่ดีนั้นจะต้องมีการติดต่อสื่อสาร ๒ ทาง กล่าวคือ การยอมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถแสดงความคิดเห็นได้

^๗ สมคิด บางโม, *องค์การและการจัดการ*, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๖๑.

^๘ พิทยา บวรวัฒนา, *การบริหารเชิงบูรณาการ*, (นนทบุรี: สำนักงานข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๖), หน้า ๒.

^๙ จอมพงศ์ มงคลวนิช, *การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๒๒.

^{๑๐} คณาจารย์ภาควิชาบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, *สรุปเนื้อหาวิชาทฤษฎีองค์การ*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙), หน้า ๙.

๔. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การรวมความพยายามของผู้ปฏิบัติงาน และช่วยสนับสนุนให้เกิดการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน เพื่อให้การทำงานสำเร็จ

๕. การควบคุม (Controlling) การติดตามการดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

ดังนั้น คำว่า การบริหาร มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน “administrare” หมายถึง ช่วยเหลือ (assist) หรืออำนวยความสะดวก (direct) การบริหารมีความสัมพันธ์หรือมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “minister” ซึ่งหมายถึง การรับใช้หรือผู้รับใช้ หรือผู้รับใช้รัฐ คือรัฐมนตรี สำหรับความหมายดั้งเดิมของคำว่า administer หมายถึง การติดตามดูแลสิ่งต่าง ๆ ส่วนคำว่า การจัดการ (management) นิยมใช้ในภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อมุ่งแสวงหากำไร (profits) หรือกำไรสูงสุด (maximum profits) แต่อย่างไรก็ตามทั้งสองคำนี้ก็อาจใช้แทนกันได้ ซึ่งหมายถึงการบริหาร เช่นเดียวกัน นักวิชาการได้ให้ความหมาย ของการบริหารหลายทัศนะแตกต่างกัน เพราะการบริหารจัดการจึง หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ร่วมกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์^{๑๑}

การบริหาร หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลใด ๆ ที่ปฏิบัติตนเป็นผู้บริหารที่จะต้องเข้ามาทำหน้าที่จัดระเบียบและดำรงไว้ซึ่งสภาพภายใน (ทั้งที่เป็นคน วัสดุ เงินทุน ฯลฯ) ของกลุ่มหรือหน่วยงานเพื่อให้กลุ่มดังกล่าวสามารถทำงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๒} การจัดการ หรือการควบคุมกิจการต่าง ๆ ของรัฐ เช่น การบริหารการเงินของมูลนิธิ การบริหารกิจการภาษี การบริหารกิจการแพทย์ การบริหารที่ดิน รกร้างว่างเปล่า การบริหารการก่อสร้างการบริหารกิจการอุตสาหกรรมและอื่น ๆ ที่เป็นงานที่เรียกกันว่า รัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration)^{๑๓} ลักษณะของงานบริหารจัดการไว้ ๓ ด้านคือ^{๑๔}

๑. ในด้านที่เป็นผู้นำหรือหัวหน้างาน งานบริหารจัดการ หมายถึงภาระหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งปฏิบัติตนเป็นผู้นำภายในองค์การ

๒. ในด้านของภารกิจหรือสิ่งที่ต้องทำงานบริหารจัดการ หมายถึงการจัดระเบียบทรัพยากรต่าง ๆ ในองค์การและการประสานกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

๓. ในด้านของความรับผิดชอบ งานบริหารจัดการ หมายถึงการต้องทำให้งานต่าง ๆ สำเร็จ ลุล่วงไปด้วยดีด้วยการอาศัยบุคคลต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

เช่นเดียวกันการบริหาร จึงหมายถึง กระบวนการทางสังคม ซึ่งพิจารณาได้เป็น ๓ ทาง คือ

๑. ทางโครงสร้าง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาตามลำดับขั้นตอนของสายการบังคับบัญชา

^{๑๑} Herbert A. Simon, *Administrative Behavior*, (New York: MacMillan, 1947), p. 3.

^{๑๒} ประยูร เจริญสวัสดิ์, *การบริหารงานบุคคล*, (กรุงเทพมหานคร: กรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๐), หน้า ๓.

^{๑๓} ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ และ วิบูลย์ โตวณะบุตร, *หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒), หน้า ๑.

^{๑๔} ธงชัย สันติวงษ์, *องค์การและการบริหาร*, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓), หน้า ๒๑-๒๒.

๒. ทางหน้าที่ เป็นขั้นตอนของหน่วยงานที่ระบุหน้าที่ บทบาท ความรับผิดชอบและเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย

๓. ทางปฏิบัติการ เป็นกระบวนการบริหารดำเนินการในสถานการณ์ที่บุคคลต่อบุคคลกำลังมีปฏิสัมพันธ์กันหรือร่วมทำปฏิกิริยาเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน^{๑๕}

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารด้วยหลักพุทธธรรม

๒.๒.๑ การบริหารจัดการแบบธรรมาธิปไตยควรยึดหลักธรรมในการบริหารที่ เรียกว่า พละ ๔ ประการ คือ^{๑๖}

๑. ปัญญาพละ กำลังความรู้หรือความฉลาด
๒. วิริยพละ กำลังแห่งความเพียร
๓. อนวัชชพละ กำลังการงานที่ไม่มีโทษหรือความสุจริต
๔. สังคหพละ กำลังการสงเคราะห์ หรือมนุษยสัมพันธ์

พละหรือกำลังแห่งคุณธรรมทั้ง ๔ ประการนี้ ช่วยทำให้นักบริหารปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ นักบริหารจะสามารถวางแผน จัดองค์การ แต่งตั้งบุคลากร อำนาจการ และควบคุมได้ดีต้องมีความฉลาด ขยัน สุจริต และมนุษยสัมพันธ์ ยิ่งเขามีคุณธรรมทั้ง ๔ ขอนี้เพิ่มมากขึ้นเท่าใดก็ยิ่งทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น ตรงกันข้ามถ้าใครคนใดขาดคุณธรรมทั้ง ๔ ประการ แม้เพียงบางข้อ เขาก็เป็นนักบริหารที่ดีไม่ได้^{๑๗} คุณธรรมที่นักบริหารพึงมี คือ อปทานิยธรรม ๗^{๑๘} ของกษัตริย์วชิ หรือ วชิออปทานิยธรรม ๗ ธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อมเป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว สำหรับหมู่ชนหรือผู้บริหารบ้านเมือง

๑. หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์

๒. พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำข้อนี้แปลอีกอย่างหนึ่งว่า : พร้อมเพรียงกันลุกขึ้นป้องกันบ้านเมือง พร้อมเพรียงกันทำกิจทั้งหลาย

๓. ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ (อันขัดต่อหลักการเดิม) ไม่ลบล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ (ตามหลักการเดิม) ถือปฏิบัติมันตามวัชชีธรรม (หลักการ) ตามที่วางไว้เดิม

๔. ท่านเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ในชนชาววชิ เคารพนับถือท่านเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรรับฟัง

๕. บรรดากุลสตรีกุลกุมารีทั้งหลาย ให้อยู่ดีโดยมิถูกข่มเหง หรือดูถูกร่าชื่นใจ

^{๑๕} วชิ บูรณสิงห์, การบริหารหลักสูตร, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓), หน้า ๙.

^{๑๖} อง.นวก.อ. (ไทย) ๒๓/๕/๗๙๒.

^{๑๗} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), พุทธวิธีบริหาร, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๔๔-๔๕.

^{๑๘} อง.สตตก. (ไทย) ๒๓/๑๐/๑๘.

๖. เคารพสักการบูชาเจดีย์ (ปูชนียสถานและปูชนียวัตถุ ตลอดถึงอนุสาวรีย์ต่างๆ) ของวัชชี (ประจำชาติ) ทั้งหลาย ทั้งภายในและภายนอก ไม่ปล่อยให้ธรรมิกพลีที่เคยให้เคยทำแก่เจดีย์เหล่านั้นเสื่อมทรามไป

๗. จัดให้ความอารักขา คุ้มครอง ป้องกัน อันชอบธรรม แก่พระอรหันต์ทั้งหลาย (ในที่นี้ กินความกว้าง หมายถึงบรรพชิตผู้ดำรงธรรมเป็นหลักใจของประชาชนทั่วไป) ตั้งใจว่า ขอพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังมีได้มา พึงมาสู่แคว้นแคว้น ที่มาแล้วพึงอยู่ในแคว้นแคว้นโดยผาสุก

อภิธานิยธรรม ๗ ประการนี้ พระพุทธเจ้าตรัสแสดงแก่เจ้าวัชชีทั้งหลายผู้ปกครองรัฐโดยระบอบสามัคคีธรรม ซึ่งรัฐคู่อริยอมรับว่า เมื่อชาววัชชียังปฏิบัติตามหลักธรรมนี้ จะเอาชนะด้วยการรบไม่ได้ นอกจากจะใช้การเกลี้ยกล่อมหรือแยกให้แตกสามัคคี^{๑๙} หลักสำคัญของการบริหาร ๕ ลักษณะ คือ^{๒๐}

๑. การบริหารเป็นการทำงานกับคนและโดยอาศัยคน หมายความว่า การบริหารเป็นกระบวนการทางสังคม คือ อาศัยกลุ่มคนที่รวมกันทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การ ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบให้สำเร็จโดยอาศัยความร่วมมือของบุคคลอื่น มิฉะนั้นจะทำงานไม่สำเร็จสาระสำคัญของการบริหารในข้อนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีสิ่งต่างๆ เหล่านี้ คือ มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี มีความเป็นผู้นำและสามารถทำงานเป็นทีมได้ มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้หากมีการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ และมีความสามารถทำให้งานบรรลุเป้าหมายได้

๒. การบริหารทำให้งานบรรลุเป้าหมายขององค์การ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การต้องอาศัยความร่วมมือกันของคนทุกคนจึงจะทำให้สำเร็จลงได้ เป้าหมายเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้บริหารจะต้องทำให้บรรลุได้นั้นจะต้องมีลักษณะสำคัญ ๓ ประการ คือ เป้าหมายต้องสูงแล้วสามารถทำให้สำเร็จ เป้าหมายสูงเกินไปก็ทำให้สำเร็จไม่ได้ เป้าหมายต่ำเกินไปก็ไม่มีคุณค่า ประการที่สอง การจะไปถึงเป้าหมายจะต้องมีระบบงานที่ดีมีแผนงานที่มีประสิทธิภาพ ประการสุดท้าย จะต้องระบุเวลาที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายนั้น

๓. การบริหารเป็นการสมดุลระหว่างประสิทธิผลและประสิทธิภาพ คำว่า ประสิทธิผล หมายความว่า ทำงานบรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนด ส่วนคำว่า ประสิทธิภาพ หมายความว่า ทำงานโดยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดหรือเสียค่าใช้จ่ายต่ำสุด การทำงานให้สำเร็จอย่างเดียวไม่พอแต่จะต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่ประหยัดอีกด้วย การทำให้ได้ทั้งสองอย่างคือ งานบรรลุผลตามที่ต้องการและการใช้ทรัพยากรต่ำสุดจึงเป็นความสมดุลระหว่างประสิทธิผลและประสิทธิภาพ

๔. การบริหารเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าเราอาศัยในโลกที่มีทรัพยากรจำกัดการใช้ทรัพยากรต่างๆ จึงต้องตระหนัก ๒ ข้อใหญ่ๆ

^{๑๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๑๑ - ๒๑๒.

^{๒๐} เสนาะ ดิยาวี, *หลักการบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๑ - ๒.

คือ เมื่อใช้ทรัพยากรใดไปแล้วทรัพยากรนั้นจะหมดสิ้นไปไม่สามารถกลับคืนมาใหม่ได้ และจะต้องเลือกใช้ทรัพยากรให้เหมาะสมอย่าให้เกิดสิ้นเปลืองโดยเปล่าประโยชน์ ดังนั้นการบริหารกับเศรษฐศาสตร์จึงมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด เศรษฐศาสตร์เป็นการศึกษาถึงการกระจายการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดอย่างไร ส่วนผู้บริหารในองค์การจะต้องผลิตสินค้าและบริหารให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๕. การบริหารจะต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องสามารถคาดคะเนเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้อง และสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงนั้น

การบริหารงานไม่ว่าจะเป็นรูปแบบผู้นำโครงสร้างระบบราชการและหน้าที่ของผู้บริหารในองค์การแห่งหนึ่งสามารถนำมาประยุกต์ไปใช้กับองค์การ เรียกว่า วิธีที่ดีที่สุด (one best way) อย่างไรก็ตามผู้บริหารในแต่ละองค์การจะเผชิญกับสถานการณ์เฉพาะที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง ไม่มีหลักสากลใดที่สามารถใช้ได้กับทุกปัญหาผู้บริหารต้องศึกษาการบริหาร โดยมีประสบการณ์จากกรณีศึกษา (case study) จำนวนมาก และวิเคราะห์ว่าวิธีการใดที่สามารถใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ^{๒๑} การบริหารรัฐกิจได้รับการยอมรับว่าเป็นศาสตร์ทางการบริหารมากขึ้นเมื่อมีผลงานของนักวิชาการด้านการบริหารรัฐกิจผู้ที่ได้รับการกล่าวถึงเสมอและถือเป็นจุดสูงสุดในการยอมรับนับถือ คือ ผลงานการเขียนของ Luther Gulick and Lyndall Urwick ในปี ค.ศ.๑๙๓๗ ชื่อหนังสือ Papers on the Science of Administration ซึ่งมีการเสนอกระบวนการบริหารหรือหลักเกณฑ์การบริหารขึ้นมาจนเป็นที่โด่งดังและต่อมา nGulick ได้พัฒนาปรับปรุงอักษรย่อหลักการบริหารเป็น ๗ ตัวโดยได้มาจากงานวิเคราะห์ของ Henry Fayol และกลายเป็นอักษรย่อต้นบัญญัติทั้ง ๗ อันหมายถึงกิจกรรมการปฏิบัติงานของหัวหน้าฝ่ายบริหารอักษรย่อดังนี้ POSDCoRB^{๒๒} องค์ประกอบของการบริหารที่สำคัญและมีความจำเป็นต่อองค์การ ดังนี้^{๒๓}

๑. วัตถุประสงค์ที่แน่นอน กล่าวคือ จะต้องรู้ว่า จะดำเนินการไปทำไม เพื่ออะไร และต้องการอะไรจากการดำเนินการ เช่น ต้องมีวัตถุประสงค์ในการให้บริการ หรือในการผลิตต้องรู้ว่า จะผลิตเพื่อใคร ต้องการผลตอบแทนเช่นใด ถ้าหากไม่มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์แล้วก็ไม่มีความหมายที่จะบริหารการดำเนินงานต่างๆ จะไม่มีผลสำเร็จ เพราะไม่มีเป้าหมายกำหนดไว้แน่นอน

๒. ทรัพยากรในการบริหาร ได้แก่ วัตถุประสงค์และเครื่องมือประกอบการทำงานรวมไปถึงความสามารถในการจัดการทรัพยากรในการบริหาร ได้แก่ 6Ms คือ มนุษย์ (Man) เงิน (Money) วัสดุ อุปกรณ์ (Material) และความสามารถในการจัดการ (Management) หรือ 6Ms ที่มีเครื่องจักร (Machine) และตลาด (Market) เพิ่มเข้ามาซึ่งในปัจจุบันมีความจำเป็นมากขึ้น

^{๒๑} สมยศ นาวิการ, การบริหารตามสถานการณ์, (กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ, ๒๕๔๕), หน้า ๔๙.

^{๒๒} เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, ความรู้เบื้องต้นทางการบริหารรัฐกิจ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๓๗

^{๒๓} สมคิด บางโม, การบริหาร, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๖๒ - ๖๓.

๓. มีการประสานงานระหว่างกันหรือเรียกได้ว่ามีปฏิริยาระหว่างกัน กล่าวคือ เป้าหมายและวัตถุประสงค์รวมทั้งทรัพยากรในการบริหารทั้ง 4Ms หรือ 6Ms ดังกล่าว จะต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและเกิดปฏิริยาระหว่างกัน หรือกล่าวได้ว่าจะต้องมีระบบของการทำงานร่วมกันและที่เกิดขึ้นจริงๆ ด้วย การนำปัจจัยทั้งหลายเบื้องต้นมาไว้ร่วมกันแล้วไม่เกิดปฏิริยาระหว่างกัน ไม่เกิดความสัมพันธ์ ระหว่างกัน การบริหารก็จะไม่เกิดขึ้น

๔. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในการบริหารงานนั้นสิ่งที่วัดผลสำเร็จของงานว่าบรรลุเป้าหมายของวัตถุประสงค์ขององค์การก็คือ ประสิทธิภาพขององค์การ หมายถึงความสามารถขององค์การ ในอันที่จะบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การในการใช้ทรัพยากรขององค์การที่มีอยู่ระยะสั้น โดยเปรียบเทียบกับปัจจัยนำเข้าและค่าใช้จ่ายกับปัจจัยนำออกและรายได้ขององค์การ

การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation Management) เป็นแนวทางการบริหาร ที่เปิดโอกาสให้พนักงานเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด การวางแผนและการตัดสินใจในงานต่างๆ ที่เขามีส่วนรับผิดชอบอยู่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์การทำให้พนักงานเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินงานต่างๆ ขององค์การใด ที่ใช้นโยบายการบริหารแบบนี้เป็นการแสดงให้พนักงานได้รู้ว่าฝ่ายบริหารเห็นความสำคัญของพนักงาน ที่มีต่อความสำเร็จขององค์การทำให้เกิดความรู้สึกที่ดี มีความภูมิใจ และรับผิดชอบต่องานอย่างเต็มที่ซึ่งเป็นการจูงใจในการทำงานที่ดีวิธีหนึ่ง^{๒๔} แนวคิดทางการบริหารของเฮนรี ฟาโย ผู้เป็นบิดาของทฤษฎีการจัดการปฏิบัติการ (Operational management theory) หรือบางทีก็ถือกันว่าเป็นบิดาของการบริหารจัดการสมัยใหม่ เชื่อว่า การบริหารนั้นเป็นเรื่องของทักษะและสนใจศึกษาขององค์การโดยรวมและมุ่งเน้นที่กิจกรรมการจัดการ (Organizing) ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมห้าอย่างคือการวางแผน (Planning), การจัดองค์การ (Organizing), การบังคับบัญชา (Commanding), การประสานงาน (Coordinating), และการควบคุม (Controlling) พบว่าพนักงานมีผลผลิตเพิ่มขึ้นเนื่องมาจากการมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน การตระหนักในมิตรภาพและการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นวิถีทางที่ทำให้ประสบความสำเร็จในองค์การ^{๒๕}

การบริหารจึงมีลักษณะเป็นทั้งศาสตร์และศิลปะ กล่าวคือ การบริหารจัดการเป็นศาสตร์สาขาหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป เพราะมีองค์ประกอบของความรู้ (knowledge) มีหลักเกณฑ์ (principle) และทฤษฎี (theory) ที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์ เป็นศาสตร์ทางสังคม ซึ่งอยู่กลุ่มเดียวกับจิตวิทยา สังคมวิทยาและรัฐศาสตร์ ส่วนในทางปฏิบัตินั้นจะขึ้นอยู่กับความสามารถ ประสบการณ์ และทักษะของผู้บริหารแต่ละคนที่จะนำความรู้ หลักการและทฤษฎีไปปรับหรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเรื่องศิลปะ

^{๒๔} สุพิน เกชาคุปต์, การจัดการปฏิบัติงาน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๙๒ - ๙๓.

^{๒๕} เนตร์พัฒนา ยาวีราช, การจัดการสมัยใหม่, (กรุงเทพมหานคร: เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส, ๒๕๔๖), หน้า ๘.

ดังนั้น นักบริหารที่เก่งต้องมีศาสตร์และศิลป์^{๒๖} ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมาตามแบบวิถีการทางวิทยาศาสตร์ จนเกิดเป็นทฤษฎีการบริหารที่มุ่งจะวิเคราะห์ศึกษาถึงการบริหารอย่างเป็นระบบ โดยเฮนรี ฟาโย นักบริหารชาวฝรั่งเศส ซึ่งได้วางรากฐานสำคัญของทฤษฎีการบริหารทั่วไปอันเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ทฤษฎีอันหนึ่งที่ว่าด้วยหน้าที่ในการบริหาร ๕ ประการ คือ

การวางแผน การจัดองค์การ การบังคับบัญชา การประสานงานและการควบคุมต่อมาได้พัฒนาและปรับปรุงจนกลายเป็นตารางการบริหาร เช่น ทฤษฎีของ ลูเธอร์ กูลิค ศาสตราจารย์การบริหารรัฐกิจชาวอเมริกัน ที่ได้ขยายแนวคิดของ เฮนรี ฟาโย กำหนดหน้าที่ในการบริหารที่เรียกกันว่า POSDCoRB : Planning (การวางแผน) Organizing (การจัดองค์การ) Staffing (การจัดบุคคลเข้าทำงาน) Directing (การสั่งการหรืออำนวยการ) Coordinating (การประสานงาน) Reporting (การรายงานผลการปฏิบัติงาน) Budgeting (การงบประมาณ)^{๒๗}

กล่าวว่่าคือ การบริหารจัดการ (Management Administration) การบริหารการพัฒนา (Development Administration) แม้กระทั่งการบริหาร การบริการ (Service Administration) แต่ละคำมีความหมายคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกันที่เห็นได้อย่างชัดเจนมี อย่างน้อย ๓ ส่วน คือ^{๒๘} ส่วนที่หนึ่ง ล้วนเป็นแนวทางหรือวิธีการบริหารงานภาครัฐที่หน่วยงานของรัฐและ/หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนำมาใช้ในการปฏิบัติราชการ เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการส่วนที่สอง มีกระบวนการบริหารงานที่ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอนคือ

การคิด (Thinking) หรือการวางแผน (Planning) การดำเนินงาน (Acting) และการประเมินผล (Evaluating) ส่วนที่สาม มีจุดหมายปลายทาง คือ การพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงเพิ่มขึ้น ส่วนที่แตกต่างกัน คือแต่ละคำมีจุดเน้นต่างกัน กล่าวคือ การบริหารจัดการเน้นเรื่องการนำแนวคิดการจัดการของภาค เอกชน เขามาใช้ในการบริหารราชการ เช่น การมุ่งหวังผลกำไร การแข่งขันความเร็วการตลาด การประชาสัมพันธ์ การจูงใจด้วยค่าตอบแทน การลดขั้นตอน และการลดพิธีการ เป็นต้น ในขณะที่การบริหารการพัฒนาให้ความสำคัญเรื่องการบริหารรวมทั้งการพัฒนานโยบาย (Policy) แผน (Plan) แผนงาน (Program) โครงการ (Project) หรือกิจกรรมหน่วยงานของรัฐ ส่วนการบริหาร การบริการเน้นเรื่อง การอำนวยความสะดวกและการให้บริการแก่ประชาชน

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารนั้น จะครอบคลุมถึงหน้าที่ในการบริหารอันประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการหรือการมอบหมายงาน การประสานงาน การรายงาน และการงบประมาณ นอกจากนี้องค์ประกอบที่สำคัญของการบริหาร จะประกอบด้วย วัตถุประสงค์ที่แน่นอน ทรัพยากรในการบริหาร มีความประสานระหว่างกัน และ ประสิทธิภาพ

^{๒๖} เต๋น ชะเนตยั้ง, การบริหารงานบุคคล, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., ๒๕๕๓), หน้า ๕๒.

^{๒๗} สุปรีชา กมลาคัน, กลยุทธ์การบริหาร, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๔๕), หน้า ๒.

^{๒๘} วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ, (กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, ๒๕๔๘), หน้า ๕.

ประสิทธิผลในการบริหารงาน ซึ่งแนวคิดเหล่านี้จะครอบคลุมไปถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมและ การบริหารเชิงกลยุทธ์

๒.๑.๓ ปัจจัยในการบริหาร

ในการบริหารปัจจัยซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการบริหาร ได้มีนักวิชาการได้กล่าวถึงเกี่ยวกับ ปัจจัยในการบริหารไว้ ดังนี้ การบริหารงานในทุกองค์การ ไม่ว่าจะขนาดเล็ก ปานกลาง หรือขนาดใหญ่ จำเป็นจะต้องมีปัจจัยขั้นพื้นฐาน หรือองค์ประกอบ หรือทรัพยากรทางการบริหาร โดยทั่วไปถือว่าปัจจัยที่สำคัญของการบริหารมีอยู่ ๔ ประการ ซึ่งรู้จักกันในนามของ 4M's ได้แก่^{๒๙}

๑. คน (Man) ได้แก่ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในองค์การที่ร่วมกันทำงาน
๒. เงิน (Money) ได้แก่ งบประมาณที่ใช้ในการบริหารทุกๆ ส่วนขององค์การ
๓. วัสดุสิ่งของ (Materials) ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ
๔. การจัดการ (Management) ได้แก่ การบริหารงานองค์การของผู้บริหาร

ปัจจัยขั้นพื้นฐานในการบริหารงาน เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องนำมาเข้าสู่กระบวนการของการบริหารในแต่ละองค์การ เพื่อให้บรรลุตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้คือทั้ง ๔ ประการจะต้องเกื้อหนุนหรือสนับสนุนซึ่งกันและกัน แต่ถ้าจะพิจารณาในแต่ละประการแล้ว คน (Man) นับได้ว่าเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่สำคัญที่สุด เพราะคนเป็นผู้ใช้หรือบริหารเงิน วัสดุ สิ่งของและการดำเนินงานทุกอย่างในองค์การ ดังที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ ได้กล่าวไว้ว่า “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาทุกชนิด ความหมายของการบริหาร (Management) หมายถึง กระบวนการของการมุ่งสู่เป้าหมายขององค์การ จากการทำงานร่วมกัน โดยใช้บุคคลและทรัพยากรอื่นๆ หรือกระบวนการออกแบบ และรักษาสภาพแวดล้อม ที่บุคคลทำงานร่วมกัน ในกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๑.๔ ความสำคัญของการบริหาร

ความสำคัญของการบริหาร มีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินงานสามารถที่จะเอื้อประโยชน์ให้องค์การดำเนินงานต่างๆ ไปสู่เป้าหมายได้อย่างมั่นใจ จะเห็นได้ว่าทุกองค์การประสงค์ที่จะพัฒนาตนเองไปสู่ความสำเร็จขององค์กร ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารไว้หลายประการด้วยกันลักษณะและความสำคัญของการบริหารมี ๗ ประการ คือ^{๓๐}

๑. การบริหารต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นเป้าหมายในการดำเนินงาน
๒. การบริหารมีลักษณะเป็นกระบวนการ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การควบคุม
๓. การบริหารต้องมีการแบ่งงานกันทำ
๔. การบริหารต้องมีการประสานงาน ร่วมมือร่วมใจสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน
๕. การบริหารต้องมีทรัพยากรในการบริหาร เช่น คน เงิน วัสดุสิ่งของ
๖. การบริหารเป็นงานของผู้บริหารหรือผู้นำ

^{๒๙} จันทรานี สงวนนาม, ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๒๘.

^{๓๐} กลม อัญชันภาติ, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ธนาคารพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๖๐ - ๖๑.

๗. การบริหารไม่มีตัวตน แต่สามารถวัดผลของความสำเร็จของการบริหารด้วย ประสิทธิภาพและประสิทธิผล และได้อธิบายลักษณะที่สำคัญของการบริหาร ว่าการบริหารมีลักษณะ สำคัญ ๘ ประการ ดังนี้^{๓๑}

๑. การบริหารเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่ง มิใช่บุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ถ้าจะ กล่าวถึงบุคคลผู้ทำหน้าที่บริหารนั้นก็เรียกว่าผู้บริหาร

๒. การบริหารเป็นงานที่มีจุดหมายทั้งนี้หมายความว่า ในการบริหารงานนั้นจำเป็นต้องมี การกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดหมายไว้ก่อน ไม่ว่าจะกำหนดไว้อย่างชัดเจนหรือไม่ก็ตามส่วนการ บริหารนั้นจะเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้สำเร็จตามจุดหมาย

๓. การบริหารเป็นแนวทางสำคัญที่มีอิทธิพลต่อสังคมภายใน และภายนอกองค์กรดังเช่น ถ้าผู้บริหารต้องการจะปรับปรุงวิปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ก็อาจได้โดยการจัดหาเครื่องจักร เครื่องมืออันทันสมัยมาใช้จัดการฝึกอบรมคนงานให้มีความสามารถยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นผลดีต่อองค์กร และผู้ปฏิบัติงานด้วยตัวอย่างผลกระทบต่อสังคมภายนอกเป็นต้นว่า ถ้าองค์กรนั้นๆ มีนโยบายที่จะทำ ประโยชน์ต่อสังคม เช่น ส่งเสริมการศึกษาในชุมชนโดยให้ทุนการศึกษา หรือบริจาคเงินก่อสร้าง โรงเรียนก็นับว่าองค์กรนั้นมีส่วนช่วยพัฒนาสังคมภายนอกองค์กรหรือองค์กรบางแห่งอาจไม่นำพาต่อ ความเดือดร้อนรำคาญ ซึ่งองค์กรของตนก่อขึ้น เช่น สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นผลของการบริหารอันมีอิทธิพล ต่อชีวิตมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

๔. การบริหารเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสามารถของกลุ่มคน ธุรกิจก่อตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการ ให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์โดยกลุ่มคน มิใช่เป็นความสามารถของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพียง บุคคลเดียวเท่านั้น ทั้งนี้ เพราะว่าคนเราย่อมมีขอบเขตความสามารถจำกัดทั้งด้านกำลังกายกำลัง สมองและเวลา จึงจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากบุคคลมาช่วยกัน

๕. การบริหารจะได้รับผลสำเร็จด้วยดีก็แต่โดยการร่วมแรงร่วมใจของบุคคลอื่นๆ นอกเหนือไปจากเจ้าของธุรกิจ ทั้งนี้เนื่องจากบรรดาเจ้าของ เช่น ผู้ถือหุ้นอาจไม่มีเวลาหรือ ความสามารถในการบริหารจึงต้องจัดหาผู้อื่นที่มีความสามารถในการบริหารจึงต้องจัดหาผู้อื่นที่มี ความสามารถในการบริหารให้มาบริหารในองค์กร

๖. การบริหารจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ก็แต่โดยการใช้ความรู้ความชำนาญและ การฝึกฝนอบรมทางด้านบริหารมาโดยเฉพาะ จึงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าการบริหารเป็นวิชาชีพ อย่างหนึ่ง ผู้บริหารโดยเฉพาะผู้บริหารสูงสุดไม่จำเป็นต้องมีความรู้ทางเทคนิคในการปฏิบัติโดยตรงแต่ ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความชำนาญในการบริหารอันได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ ฯลฯ

๗. การบริหารเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตนไม่สามารถมองเห็นได้ แต่สิ่งที่จะแสดงให้เห็นได้ ว่าการบริหารดำเนินไปอย่างไร ได้ผลดีหรือไม่เพียงใดนั้น ก็คือผลงานเพราะว่าผลงานจะเป็นเครื่องวัด ความสามารถทางการบริหาร

^{๓๑} สมยศ นาวิการ, การบริหารเชิงกลยุทธ์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๔๔), หน้า ๑ - ๒.

๘. เจ้าของธุรกิจไม่จำเป็นต้องทำหน้าที่ผู้บริหารเสียเองโดยทั่วไปแล้ว (ยกเว้นองค์กรขนาดเล็ก) คณะผู้บริหารมักจะเป็นกลุ่มบุคคลอื่นๆ ที่มีความสามารถทางการบริหารทำหน้าที่ในนามของเจ้าของธุรกิจ

การบริหารมีความสำคัญ คือ เพื่อความอยู่รอดขององค์กร การเรียนรู้เรื่องการบริหารองค์กร จะช่วยให้องค์กรสามารถกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายของงาน บุคลากร ตลอดจนการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม^{๓๒} องค์กรประกอบของการบริหารที่สำคัญ และมีความจำเป็นต่อองค์กร ดังนี้^{๓๓}

๑. วัตถุประสงค์ที่แน่นอน กล่าวคือ จะต้องรู้ว่าจะดำเนินการไปทำไม เพื่ออะไร และต้องการอะไรจากการดำเนินการ เช่น ต้องมีวัตถุประสงค์ในการให้บริการ หรือในการผลิตต้องรู้ว่าจะผลิตเพื่อใคร ต้องการผลตอบแทนเช่นใด ถ้าหากไม่มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์แล้วก็ไม่มีความหมายที่จะบริหารการดำเนินงานต่างๆ จะไม่มีผลสำเร็จ เพราะไม่มีเป้าหมายกำหนดไว้แน่นอน

๒. ทรัพยากรในการบริหาร ได้แก่ วัตถุและเครื่องใช้เพื่อประกอบการดำเนินงานรวมถึงความสามารถในการจัดการ ทรัพยากรในการบริหาร ได้แก่ ๔ M's คือ มนุษย์ (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และความสามารถในการจัดการ (Management) หรือ ๖ M's ที่มีเครื่องจักร (Machine) และตลาด (Market) เพิ่มเข้ามาซึ่งในปัจจุบันมีความจำเป็นมากขึ้น

๓. มีการประสานงานระหว่างกัน หรือเรียกได้ว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน กล่าวคือเป้าหมายและวัตถุประสงค์รวมทั้งทรัพยากรในการบริหารทั้ง ๔ M's หรือ ๖ M's ดังกล่าว จะต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน หรือกล่าวได้ว่าจะต้องมีระบบของการท างานร่วมกัน และที่เกิดขึ้นจริงๆ ด้วยการนำปัจจัยทั้งหลายเบื้องต้นมาไว้ร่วมกันแล้วไม่เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ไม่เกิดความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารก็จะไม่เกิดขึ้น

๔. ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารงานนั้นสิ่งทีวัดผลสำเร็จของงานว่า บรรลุเป้าหมายของวัตถุประสงค์ขององค์กรก็คือ ประสิทธิภาพขององค์กร หมายถึงความสามารถขององค์กรในอันที่จะบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรในการใช้ทรัพยากรขององค์กรที่มีอยู่ระยะสั้น โดยเปรียบเทียบกับปัจจัยนำเข้าและค่าใช้จ่ายกับปัจจัยนำออกและรายได้ขององค์กรได้ กล่าวถึงหลักสำคัญของการบริหาร ๕ ลักษณะ คือ^{๓๔}

๑. การบริหารเป็นการทำงานกับคนและโดยอาศัยคน หมายความว่า การบริหารเป็นกระบวนการทางสังคม คือ อาศัยกลุ่มคนที่รวมกันทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบให้สำเร็จโดยอาศัยความร่วมมือของบุคคลอื่น มิฉะนั้นจะทำงานไม่สำเร็จสาระสำคัญของการบริหารในข้อนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีสิ่งต่างๆ เหล่านี้ คือ มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี มีความเป็นผู้นำและสามารถทำงานเป็นทีมได้ มีความสามารถในการ

^{๓๒} จันทรานี สงวนนาม, **ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บุ๊คพอยท์, ๒๕๔๕), หน้า ๒๖.

^{๓๓} สมคิด บางโม, **การบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๖๒ - ๖๓.

^{๓๔} เสนาะ ดิยาวัว, **หลักการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๑ - ๒.

ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้หากมีการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ และมีความสามารถทำให้งานบรรลุเป้าหมายได้

๒. การบริหารทำให้งานบรรลุเป้าหมายขององค์การเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การต้องอาศัยความร่วมมือกันของคนทุกคนจึงจะทำให้สำเร็จลงได้เป้าหมายเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้บริหารจะต้องทำให้บรรลุได้นั้นจะต้องมีลักษณะสำคัญ ๓ ประการคือ เป้าหมายต้องสูงแล้วสามารถทำให้สำเร็จ เป้าหมายสูงเกินไปก็ทำให้สำเร็จไม่ได้ เป้าหมายต่ำเกินไปก็ไม่ท้าทายไม่มีคุณค่า ประการที่สอง การจะไปถึงเป้าหมายจะต้องมีระบบงานที่มีแผนงานที่มีประสิทธิภาพ ประการสุดท้าย จะต้องระบุเวลาที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายนั้น

๓. การบริหารเป็นการสมดุลระหว่างประสิทธิผลและประสิทธิภาพ คำว่า ประสิทธิภาพ หมายความว่า ทำงานบรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนด ส่วนคำว่า ประสิทธิภาพ หมายความว่า ทำงานโดยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดหรือเสียค่าใช้จ่ายต่ำสุด การทำงานให้สำเร็จอย่างเดียวไม่พอแต่จะต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่ประหยัดอีกด้วย การทำให้ได้ทั้งสองอย่างคือ งานบรรลุผลตามที่ต้องการและการใช้ทรัพยากรต่ำสุดจึงเป็นความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๔. การบริหารเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดเป็นที่รู้กันโดยทั่วไปว่าเราอาศัยในโลกที่มีทรัพยากรจำกัดการใช้ทรัพยากรต่างๆ จึงต้องตระหนัก ๒ ข้อใหญ่ๆ คือ เมื่อใช้ทรัพยากรใดไปแล้วทรัพยากรนั้นจะหมดสิ้นไปไม่สามารถกลับคืนมาใหม่ได้ และจะต้องเลือกใช้ทรัพยากรให้เหมาะสมอย่าให้เกิดสิ้นเปลืองโดยเปล่าประโยชน์ ดังนั้น การบริหารกับเศรษฐศาสตร์จึงมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด เศรษฐศาสตร์เป็นการศึกษาถึงการกระจายการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดอย่างไร ส่วนผู้บริหารในองค์การจะต้องผลิตสินค้าและบริหารให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๕. การบริหารจะต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องสามารถคาดคะเนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง และสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงนั้น

สรุปได้ว่า การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ซึ่งเป็นสาขาวิชาที่มีการจัดระเบียบอย่างมีระบบ กล่าวคือ มีหลักการ กฎเกณฑ์และทฤษฎีที่เชื่อถือได้ อันเกิดจากการค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์เพื่อประโยชน์ในการบริหาร โดยลักษณะเช่นนี้การบริหารจึงเป็นศาสตร์ทางสังคม ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยาและรัฐศาสตร์ แต่ถ้าพิจารณาการบริหารในลักษณะของการปฏิบัติที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์และทักษะของผู้บริหารแต่ละคนที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายซึ่งเป็นการประยุกต์เอาความรู้ หลักการและทฤษฎีไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม

๒.๑.๕ ขอบเขตและความหมายของการบริหารการจัดการขององค์การ

บริบทที่สำคัญประการหนึ่งของนักบริหาร คือการจัดการ หรือการบริหารขององค์การ ให้สามารถ อยู่ได้อย่างมีเสถียรภาพ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง โดยรวบรวมเอากลุ่มกิจกรรม

ต่าง ๆ ขององค์การ นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อความสำเร็จในเป้าหมาย โดยคำนึงถึงควมมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความประหยัด^{๙๕}

ความหมายขององค์การ

องค์การคือ กลุ่มบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป รวมกันขึ้นเพื่อที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย ที่กำหนดไว้ โดยที่บุคคลคนเดียวไม่สามารถดำเนินการให้สำเร็จได้โดยลำพัง ซึ่งเราจะพบว่าองค์การจะ เกิดขึ้นและมีอยู่ในสังคมมนุษย์ทุกหนทุกแห่ง และองค์การก็เป็นเครื่องมือสำหรับการดำเนินการให้เป็น ไปตามเป้าหมายและความสำเร็จดังนั้นการจัดการ (Management) หรือการบริหาร (Administration) ๒ คำนี้จึงเป็นคำที่ คนส่วนใหญ่คุ้นเคยและใช้กันอยู่เสมออย่างกว้างขวาง จึงมีความหมายคล้ายคลึงกันและใช้ทดแทน กันอยู่เสมอ เพราะฉะนั้นการจัดการ (Management) คือ การจัดการภารกิจภายในองค์การให้บรรลุ วัตถุประสงค์และเป็นไปตามนโยบายแผนงานที่ได้ กำหนดไว้หรือการจัดการหมายถึง ภารกิจของบุคคล หนึ่งบุคคลใด หรือหลายคนเข้ามาทำหน้าที่ ประสานให้การทำงานของแต่ละบุคคลที่ต่างฝ่ายต่าง ทำไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ ส่วนการบริหาร (Administration) หมายถึง การบริหารที่เกี่ยวข้องกับ การดำเนินการในระดับและแผนงาน ซึ่งส่วนใหญ่ใช้กับการบริหารในภาครัฐหรือองค์การขนาดใหญ่ จากความเห็นของนักวิชาการต่อคำ ทั้ง ๒ จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับเจตนารมณ์ ของผู้ใช้ว่าจะมีความเหมาะสมไปในทางใด ซึ่งอาจใช้คำทั้ง ๒ แทนกันได้

องค์ประกอบขององค์การ (Elements of Organization) ที่สำคัญ ๕ ประการ

๑. คน องค์การจะประกอบด้วยคนตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ซึ่งส่วนใหญ่ องค์การจะมีคนเป็นจำนวนมาก ปฏิบัติงานร่วมกัน หรือแบ่งงานกันทำ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด โดยที่คนจะปฏิบัติงานร่วมกัน ได้จำเป็นต้องอาศัย “ ความรู้ทางพฤติกรรมศาสตร์ ” เพื่อทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน

๒. เทคนิค การบริหารองค์การต้องอาศัยเทคนิควิทยาการ หรือที่เรียกว่า เทคโนโลยี เพื่อการแก้ไข ปัญหาหรือตัดสินใจ หรืออาจกล่าวได้ว่าในปัจจุบันนี้้องค์การไม่สามารถจะบริหารงาน ได้โดยอาศัย แต่เฉพาะ ประสบการณ์ ความเฉลียวฉลาดของนักบริหารเท่านั้น ในหลายกรณีผู้บริหาร ต้องอาศัย เทคนิคทางการบริหาร เพื่อการแก้ไขปัญหาหรือการตัดสินใจ และในขณะเดียวกันก็เป็น การลดความ เสี่ยงอีกด้วย

๓. ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร หรือที่เรียกว่า สารสนเทศ ในการปฏิบัติงานและการแก้ไขปัญหา การอาศัย เทคนิคทางการบริหาร ยังไม่เพียงพอสำหรับการบริหารองค์การ นักบริหารยังต้อง อาศัยความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร เพื่อความเข้าใจ เพื่อการวิเคราะห์ ตลอดจนการคาดคะเนแนวโน้มในอนาคตอีกด้วย ดังนั้นเทคนิคเพื่อการบริหารจึงควบคู่ไปกับ ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร

๔. โครงสร้าง เป็นองค์ประกอบที่สำคัญไม่น้อยขององค์การ ซึ่งนักบริหารจะต้องจัด โครงสร้างให้ สอดคล้องกับงานเพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบที่ เหมาะสม เพื่อให้ งานขององค์การ บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

^{๙๕} จันทรานี สงวนนาม, ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. (กรุงเทพมหานคร: บั๊ค พอยท์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๑๕.

๕. เป้าหมาย หรือ วัตถุประสงค์ มนุษย์จัดตั้งองค์การขึ้นมาเพื่อบรรลุเป้าหมาย หรือ วัตถุประสงค์ที่มนุษย์ต้อง ดังนั้น องค์การจึงต้องมีเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน^{๓๖}

ทฤษฎีองค์การเชิงรูปแบบ ๕ รูปแบบ ของ Richard H. Hall รูปแบบที่จะนำมาประยุกต์ใช้พัฒนา สถานศึกษาได้ดี รูปแบบทฤษฎีองค์การ ๒ รูปแบบใหญ่ ประกอบด้วย ๕ รูปแบบ

๑. รูปแบบทรัพยากรเชิงระบบ มี ๒ รูปแบบย่อย คือ

๑.๑ รูปแบบนิเวศวิทยาประชากร (population ecology) เป็นรูปแบบขององค์การที่มีความพยายาม หาขอบเขตของความต้องการและทรัพยากรเฉพาะตามสภาพแวดล้อมเพื่อให้ องค์การอยู่รอด รูปแบบนี้มีองค์ประกอบ คือ เทคโนโลยีโครงสร้าง ผลผลิต และเจ้าหน้าที่ โดยไม่ให้ความสำคัญกับอำนาจ ความขัดแย้ง และชนชั้นทางสังคม นักทฤษฎีกลุ่มนิเวศวิทยาประชากร นี้ ให้ความสำคัญกับรูปแบบ ขององค์การมากกว่าความเป็นองค์กร

๑.๒ รูปแบบการพึ่งพาทรัพยากร (resource dependence) เป็นรูปแบบองค์การเชิงเศรษฐกิจการเมือง อำนาจการตัดสินใจขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในขององค์การ ซึ่งจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับทรัพยากร นั้นมีความ ต้องการจำเป็นมากน้อยเพียงใดและทรัพยากรนั้นอยู่ในลักษณะอำนาจผูกขาดหรือไม่ เช่น วัตถุดิบ เงิน บุคลากร หรือบริการ การพึ่งพาเป็นการกระทำเพื่อการอยู่ รอดเพื่อการเติบโตโดยอาศัยสภาพแวดล้อม

๒. รูปแบบที่มุ่งเน้นเป้าหมายการกระทำ (The goal model) มี ๓ รูปแบบคือ

๒.๑ รูปแบบเชิงสถานการณ์และเหตุผล (rational contingency model) รูปแบบนี้จะยึดเป้าหมาย ขององค์การเป็นฐาน เพราะเป้าหมายคือพื้นฐานของเหตุผลที่มีความสำคัญ ในการนำ องค์การไปสู่ทิศทาง ที่กำหนด มีความคาดหวังต่อองค์การที่แตกต่างกัน โดยมีความสอดคล้องกัน ระหว่าง ประสิทธิภาพขององค์การ หรือระหว่างสมาชิกของ องค์การด้วยกัน เป็นระหว่างส่วนแบ่ง การตลาด กับความพึงพอใจของลูกค้า การวิจัยกับการพัฒนาการสอนกับการวิจัย หรือ การดูแลคนไข้กับการ วิจัยด้านการแพทย์ ทฤษฎีเชิงสถานการณ์พัฒนามาจากความคิดที่ว่าองค์การเหมาะสมที่สุด ควรจะเป็นองค์การที่มีโครงสร้างและระบบที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม และสภาพความเป็นจริง ของ องค์การ ตั้งอยู่บนพื้นฐานการศึกษาสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันของมนุษย์ (Humanistic Environment) โดยมีธรรมชาติ (Natural) เป็นตัวแปรและเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดรูปแบบ กฎเกณฑ์ และระเบียบแบบแผน ซึ่ง Longston ให้ความเห็นว่าการอาศัยสถานการณ์เป็นกลยุทธ์ หนึ่ง ของการควบคุมคนตามแนวคิดของ Marxist

๒.๒ รูปแบบแลกเปลี่ยนต้นทุน (transaction-cost model) เป็นการใช้นโยบายเชิง เศรษฐศาสตร์โดย มีฐานคิดในเรื่องของเหตุผลและการแสวงหาโอกาสขององค์การ หาวิธีลดต้นทุนในการเปลี่ยนแปลงสินค้าและบริการ รวมทั้งทรัพยากร แรงงาน ต้องมีการควบคุมตรวจสอบ

^{๓๖} จอมพงศ์ มงคลวนิช, การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ็น วาย พิล์ม จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๒๓.

๒.๓ รูปแบบสถาบัน (institution model) องค์กรต้องได้รับการยอมรับทางสังคม นำเทคนิคการบริหารมาใช้เนื่องจากมีการวิจารณ์ว่าทฤษฎีสถาบันเน้นเฉพาะการสร้างความเป็นสถาบัน (institutionalization) เป็นอนุรักษ์นิยมต่อต้านการเปลี่ยนแปลง

ทฤษฎีการบริหาร หมายถึง แนวความคิดหรือความเชื่อที่เกิดขึ้นอย่างมีหลักเกณฑ์ มีการทดสอบและการสังเกตจนเป็นที่แน่ใจ ทฤษฎีเป็นข้อสรุปอย่างกว้างที่อธิบายพฤติกรรมการบริหารองค์กร อย่างเป็นระบบ ถ้าทฤษฎีได้รับการพิสูจน์บ่อย ๆ ก็จะกลายเป็นกฎเกณฑ์ ทฤษฎีเป็นแนวความคิดที่มีเหตุผลและสามารถนำไปประยุกต์ และปฏิบัติได้

ทฤษฎีองค์กรดั้งเดิม แบ่งออกได้เป็น ๒ ด้าน คือ การจัดการตามหลักวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) และการจัดการทางบริหาร (Administrative Management)

๑. การจัดการตามหลักวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นแนวคิดของเทเลอร์ สรุปออกมาเป็นหลักการสำคัญและเกี่ยวข้องได้ ๔ ประการ ดังนี้

๑.๑ หลักการวิเคราะห์งานตามหลักวิทยาศาสตร์ (Scientific of Analysis) จากการสังเกต การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวัดอย่างรอบคอบ ฝ่ายจัดการจะกำหนดวิธีที่ดีที่สุด (On Best Way) ของการปฏิบัติในแต่ละงานไว้ แล้วฝึกผู้ทำงานให้ทำได้ตามนั้น การวิเคราะห์เช่นนี้แทนวิธีการแบบลองผิดลองถูก

๑.๒ หลักการคัดเลือกบุคลากร (Selection of Personnel) เมื่อวิเคราะห์แต่ละงานแล้ว หลักต่อไปจะต้องคัดเลือกผู้มาปฏิบัติงานหรือผู้ทำงาน แล้วฝึกอบรม สอน และพัฒนาผู้ทำงานเหล่านั้น

๑.๓ หลักการความร่วมมือของฝ่ายจัดการ (Management Cooperation) ฝ่ายการผู้จัดการควรร่วมมือกับผู้ทำงาน เพื่อให้มั่นใจว่างานทั้งหมดที่กำลังทำอยู่เป็นไปตามหลักวิทยาศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นมาแล้ว และมีมาตรฐานและวิธีการตามที่กำหนดไว้ของฝ่ายการจัดการ

๑.๔ หลักการแบ่งงานกันทำระหว่างผู้จัดการกับผู้ทำงาน (Division of Work Between Managers and Workers) เทเลอร์ยอมรับในการแบ่งงานกันทำ (Division of Work) โดยมีการแบ่งงานระหว่างผู้จัดการและผู้ทำงาน เพื่อให้ผู้จัดการรับผิดชอบการวางแผน (Planning) และการเตรียมงาน (Perparing Work) และรับผิดชอบการควบคุมดูแล (Supervising) ส่วนผู้ทำงานมีหน้าที่ปฏิบัติงานของตน การจัดการทางบริหาร การจัดการทางบริหารเน้นการจัดการทั่วทั้งองค์กร ผู้บุกเบิกสำคัญของทฤษฎีการจัดการทางบริหารคือ อองรี ฟาโยล ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็น “ บิดาแห่งทฤษฎีองค์กร ” ฟาโยล ได้ให้หลักการเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้จัดการ และหลักการของการจัดองค์กร ไว้ดังนี้

๑. การแบ่งงานกันทำ (division of work) คือ การแบ่งแยกงานกันทำตามความถนัด ความมุ่งหมายของการแบ่งงานกันทำ เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพของงานโดยลดการสูญเสีย เพิ่มผลผลิต และทำให้การฝึกอบรมง่ายขึ้น

๒. อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (authority & responsibility) อำนาจหน้าที่ คือ สิทธิในการออกคำสั่ง และอำนาจในการทำให้ผู้อื่นเชื่อฟัง ส่วนความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นไปตามอำนาจหน้าที่เป็นความจำเป็นที่ต้องทำงานตามหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายให้สำเร็จ

๓. วินัย (discipline) หมายถึง การเคารพในกฎระเบียบที่ควบคุมองค์การ ข้อตกลงระกว้างองค์การกับผู้ทำงานต้องมีความชัดเจน และสถานะของวินัยในกลุ่มใดในองค์การขึ้นอยู่กับคุณภาพของภาวะผู้นำ

๔. เอกภาพของการบังคับบัญชา (unity of command) ผู้ทำงานควรได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาแต่เพียงผู้เดียวเท่านั้น ถ้ายึดหลักการข้อนี้จะเลี่ยงปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และวินัย

๕. เอกภาพของทิศทาง (unity of direction) กิจกรรมของกลุ่มที่มีเป้าหมายอันเดียวกัน ควรจะต้องดำเนินไปในทิศทางเดียวกันและสอดคล้องกัน ควรจัดกลุ่มให้อยู่ภายใต้ผู้จัดการคนเดียว

๖. ความสนใจส่วนตัวเป็นรอง (subordination of individual interest) เพื่อที่จะให้สำเร็จผลตามเป้าหมายขององค์การ ความสนใจของแต่ละคนและกลุ่มคนภายในองค์การควรมาที่หลัง ความสนใจขององค์การโดยรวม

๗. หลักของการให้ผลประโยชน์ตอบแทน (remuneration) การให้ค่าตอบแทนเป็นตัวเงินหรือค่าชดใช้ต่างๆ ควรยุติธรรมและเป็นที่ยอมรับของทั้งสองฝ่ายคือ ฝ่ายผู้ทำงาน และฝ่ายองค์การ

๘. การรวมอำนาจ (centralization) หมายถึง ว่าในการบริหารจะมีการรวมอำนาจไว้ที่จุดศูนย์กลาง เพื่อให้ควบคุมส่วนต่าง ๆ ขององค์การไว้ได้เสมอ และการกระจายอำนาจจะมากนักน้อยเพียงใดก็ยอมแล้วแต่กรณี

๙. สายบังคับบัญชา (scalar chain) สายการบังคับบัญชา คือสายของหัวหน้า นับตั้งแต่ตำแหน่งผู้มีอำนาจสูงสุดจนถึงตำแหน่งล่างสุด สายการบังคับบัญชาจะต้องชัดเจนและถือเป็นแนวปฏิบัติตลอดเวลา

๑๐. ระเบียบ (order) ทุกสิ่งทุกอย่างไม่ว่าสิ่งของหรือคน ต่างต้องมีระเบียบและรู้ว่าตนอยู่ในที่ใด อยู่ถูกกาลเทศะหรืออยู่ถูกที่ในเวลาที่เหมาะสม

๑๑. ความยุติธรรม (equity) ผู้บริหารต้องยึดถือความเอื้ออารีและความยุติธรรมเป็นหลัก ปฏิบัติต่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งความจงรักภักดี และการอุทิศตนเพื่องาน

๑๒. ความมั่นคงของบุคลากร (stability of personnel) องค์การที่ประสบความสำเร็จต้องมีกองปฏิบัติงานที่มั่นคง การปฏิบัติของฝ่ายการจัดการควรส่งเสริมปณิธานการทำงานระยะยาวให้กับองค์กร

๑๓. การริเริ่ม (initiative) ผู้บังคับบัญชาควรเปิดโอกาสให้ผู้ผู้น้อยได้ใช้ความริเริ่มของตนบ้าง ส่งเสริมให้ผู้ทำงานพัฒนาและดำเนินแผนการปรับปรุงงานให้ดีขึ้น

๑๔. ความสามัคคี (esprit de corps) ผู้จัดการควรส่งเสริมและรักษาทีมงาน น้ำใจหมู่พวก และความรู้สึกเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันระหว่างผู้ทำงานทั้งหมด

๒.๑.๗ ทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ ประกอบด้วยแนวคิดดังนี้

๑. ผู้ทำงานได้รับแรงจูงใจจากความต้องการด้านสังคมและด้านจิตวิทยาและสิ่งตอบแทนทางเศรษฐกิจ

๒. ความต้องการเหล่านี้ ได้แก่ การยอมรับนับถือการเป็นเจ้าของ และความปลอดภัย มีความสำคัญต่อการกำหนดขวัญในการทำงานและการผลิตของผู้ทำงานได้มากกว่าสภาพทางกายภาพของสิ่งแวดล้อมในการทำงาน

๓. ความคิดเห็น ความเชื่อ แรงจูงใจ สติปัญญา การตอบสนองต่อความไม่สบายใจ ค่านิยม และองค์ประกอบในทำนองนี้ของแต่ละบุคคล อาจมีผลกระทบต่อพฤติกรรมในสภาพการทำงาน

๔. ผู้ทำงานมีขวัญในการทำงานสูงขึ้น และทำงานหนักขึ้นภายใต้การบริหารจัดการแบบเกื้อหนุน (supportive management) นักทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์เชื่อว่าขวัญในการทำงานเพิ่มขึ้นทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นด้วย

๕. การสื่อสาร อำนาจ อิทธิพล อำนาจหน้าที่ การจูงใจ และการจัดแจง มีความสัมพันธ์กันที่สำคัญยิ่งภายในองค์การ โดยเฉพาะระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา ช่องการสื่อสารที่มีประสิทธิผลควรได้รับการพัฒนาขึ้นมาระหว่างระดับต่างๆ ในสายการบังคับบัญชาตามลำดับชั้น มนุษยสัมพันธ์เน้นภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยมากกว่าผู้นำแบบอัตตาธิปไตย^{๓๗}

๒.๓ กระบวนการประพจน์ฐานวิธีหรือการอยู่ปริวาสกรรม

๒.๓.๑ การอยู่ปริวาสกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ผู้วิจัยได้ศึกษามูลเหตุความเป็นมาของการอยู่ปริวาสกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท มีอาบัติสังฆาทิเสสสาเหตุแห่งการอยู่ปริวาสกรรมของ พระภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑๓ ข้อ ไม่ว่าจะ เป็นข้อใดข้อหนึ่งก็ตาม พระภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว โดยมีแต่ละประเภทของอาบัติสังฆาทิเสสจำแนกประเภทปริวาสกรรมมีอยู่ ๔ อย่างที่ควรประพจน์ตามพระวินัย ซึ่งมีเงื่อนไขขั้นตอน และวิธีการจะต้องทำตามกฎระเบียบที่วาง เพื่อที่ให้ตนออกจากอาบัตินั้น

๒.๓.๒ ขั้นตอนของการอยู่ปริวาสกรรม

ฐานวิธี คือ กฎระเบียบเป็นเครื่องออกจากอาบัติ หมายถึง ระเบียบวิธีปฏิบัติสำหรับ ภิกษุผู้จะเปลื้องตนออกจากครุภักติสังฆาทิเสส มีทั้งหมด ๔ ขั้นตอน คือ

๑. ปริวาส หรือ อยู่ประพจน์ปริวาส หรือ อยู่กรรม (โดยสงฆ์เห็นชอบที่ ๓ ราตรี)
๒. มานัต ประพจน์มานัต ๖ ราตรี หรือ นัปราตรี ๖ ราตรีแล้วสงฆ์สวดระงับอาบัติ
๓. อัพภาน หรือ การเรียกเข้าห่ม โดยพระสงฆ์ ๒๐ รูป สวดให้อัพภาน
๔. ปฏิกัสนา ประพจน์มลายปฏิกัสนา (ถ้าต้องอันตราบัติในระหว่างประพจน์ปริวาส หรือการชักเข้าหาอาบัติเดิม ทำอาบัติเดิมซ้ำอีก)

ทั้ง ๔ ขั้นตอนนี้รวมกันเข้าเรียกว่า “การประพจน์ฐานวิธี” แปลว่าระเบียบหรือขั้นตอน ปฏิบัติตนเพื่อออกจากอาบัติ อันได้แก่ “สังฆาทิเสส” ส่วนประกอบของการประพจน์ฐานวิธีต้องประกอบด้วยสงฆ์ ๒ ฝ่าย

ขั้นตอนการประพจน์ฐานวิธีนั้น จะต้องประกอบด้วยคณะสงฆ์ที่ทำสังฆกรรม คือต้องประกอบด้วยคณะสงฆ์ ๒ ฝ่าย ซึ่งคณะสงฆ์ทั้งสองฝ่ายนั้นมีหน้าที่ดังนี้ คือ

^{๓๗} ผศ.ดร.ภารดี อนันต์นาวิ, หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์มนตรี จำกัด, ๒๕๕๕), หน้า ๗๖.

๑. พระภิกษุผู้ประพฤติปรีวาส หรือ ภิกษุผู้อยู่กรรม หรือ พระลูกกรรม คือ สงฆ์ที่ต้องอาบัติ แล้วประสงค์ที่จะออกจากอาบัตินั้น จึงไปขอปรีวาสเพื่อประพฤติกฎฐานวิธี ตามขั้นตอนที่พระวินัยกำหนด

๒. พระภิกษุผู้ประพฤติปรีวาส หรือคณะสงฆ์พระอาจารย์กรรม (หรือพระพี่เลี้ยง) ซึ่งเป็นสงฆ์ฝ่ายปกติไม่ได้ต้องอาบัติ ที่พระวินัยกำหนดให้เป็นผู้ควบคุมดูแลความประพฤติของสงฆ์ฝ่ายแรกผู้ขอปรีวาส ซึ่งสงฆ์ที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลอนุเคราะห์เกื้อกูลนี้ ทำหน้าที่เป็น พระภิกษุผู้ประพฤติปรีวาส หรือภิกษุโดยปกติพระภิกษุผู้มีศีลไม่ต่างพร้อย

๒.๓.๓ อาบัติสังฆาติเสสสาเหตุแห่งการอยู่ปรีวาสกรรม

การอยู่ปรีวาสกรรมเป็นผลที่เกิดจากภิกษุที่ล่วงละเมิดสิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติไว้ว่า อาบัติสังฆาติเสส ซึ่งมีสิกขาบท ๑๓ ข้อไว้ดังนี้

สิกขาบทที่ ๑ ภิกษุจงใจพยายาม เพื่อความสุขและเพื่อเป็นยา น้ำอสุจิเคลื่อนต้องอาบัติสังฆาติเสส ภิกษุจงใจพยายาม เพื่อความสุขและเพื่อเป็นทาน ฯลฯ เพื่อความสุขและเพื่อเป็นบุญ ฯลฯ เพื่อความสุขและเพื่อบูชาญ ฯลฯ เพื่อความสุขและเพื่อจะไปสวรรค์ ฯลฯ เพื่อความสุขและเพื่อสืบพันธุ์ ฯลฯ เพื่อความสุขและเพื่อทดลอง ฯลฯ ภิกษุจงใจพยายามเพื่อความสุขและเพื่อความสนุก น้ำอสุจิเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาติเสส ภิกษุจงใจพยายามเพื่อความสุขและเพื่อความหายโรคน้ำอสุจิเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาติเสส^{๓๘}

สิกขาบทที่ ๒ ภิกษุใดกำหนดแล้ว มีจิตแปรปรวนแล้ว ถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับมาตุคาม คือ จับมือก็ตาม จับผมก็ตามลูบลำอวัยวะใดอันหนึ่งก็ตาม ต้องอาบัติสังฆาติเสส

สิกขาบทที่ ๓ อนึ่งภิกษุใด กำหนดแล้ว มีจิตแปรปรวนแล้ว พุดเคาะมาตุคาม ด้วยวาจา ชั่วหยาบ เหมือนชายหนุ่มพุดเคาะหญิงสาวด้วยวาจาพาดพิงเมถุน ต้องอาบัติสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๔ อนึ่ง ภิกษุใด กำหนดแล้ว มีจิตแปรปรวนแล้ว กล่าวคุณแห่งการบำเรอตนด้วยกาม ในสำนักมาตุคาม ด้วยถ้อยคำพาดพิงเมถุนว่า น้องหญิง สตรีบำเรอผู้ประพฤติพรหมจรรย์ มีศีลมีกัญญากรรม เช่นเรา ด้วยธรรมนั้น นั้นเป็นยอดแห่งความบำเรอทั้งหลาย ต้องอาบัติสังฆาติเสส

สิกขาบทที่ ๕ อนึ่ง ภิกษุใดถึงความเป็นผู้ซุกสือ บอกความประสงค์ของบุรุษแก่สตรีก็ตีบอก ความประสงค์สตรีแก่บุรุษก็ดี ในความเป็นเมียก็ตาม ในความเป็นชู้ก็ตาม โดยที่สุด บอกแม่แก่ผู้หญิง แพศยาอันจะพึงอยู่ร่วมชั่วขณะ ต้องอาบัติสังฆาติเสส

สิกขาบทที่ ๖ อนึ่งภิกษุจะสร้างกุฏิ อันหาเจ้าของมิได้ เฉพาะตนเองด้วยอาการขอเอาเอง พึงสร้างให้ได้ประมาณในการสร้างกุฏินั้นดังนี้โดยยาว ๑๒ คืบ โดยกว้างในรวมใน ๗ คืบ ด้วยคิบบพระสุคต พึงนำภิกษุทั้งหลายไปเพื่อแสดงที่ ภิกษุเหล่านั้นพึงแสดงที่อันไม่มีผู้จองไว้อันมีชานรอบ หากภิกษุสร้างกุฏิด้วยอาการขอเอาเอง ในที่อันมีผู้จองไว้ อันหาชานรอบมิได้หรือไม่นำภิกษุทั้งหลายไปแสดงที่ หรือสร้างให้ล่วงประมาณ ต้องอาบัติสังฆาติเสส

สิกขาบทที่ ๗ อนึ่งภิกษุจะให้สร้างวิหารใหญ่ อันมีเจ้าของเฉพาะตนเองพึงนำ ภิกษุทั้งหลายไปแสดงที่ ภิกษุเหล่านั้นพึงแสดงที่อันไม่มีผู้จองไว้ อันไม่มีชานรอบ หากภิกษุสร้างวิหาร

^{๓๘} วิ.ม.หา. (ไทย) ๑/๒๔๖/๒๖๒ - ๒๖๓.

ใหญ่ ในที่อันมีผู้จองไว้ อันหาขานรอบมิได้ หรือไม่นำภิกษุทั้งหลายไปเพื่อแสดงที่ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

สิกขาบทที่ ๘ อนึ่ง ภิกษุใด ชัดใจ มีโทสะ ไม่แค้นชื่น ตามกัจจัต ซึ่งภิกษุด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิก อันหามูลมิได้ด้วยหมายความว่า แม้อันเราจะยังให้เธอเคลื่อนจากพรหมจรรย์นี้ได้ ครั้นสมัยอื่นแต่นั้นอันผู้ใด ผู้หนึ่ง ถือเอาตามก็ตาม ไม่ถือเอาตามก็ตาม แต่อิกรนั้นเป็นเรื่องหามูลมิได้ แลภิกษุยังอิงโทสะอยู่ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

สิกขาบทที่ ๙ อนึ่ง ภิกษุใด ชัดใจ มีโทสะ ไม่แค้นชื่น ถือเอาเอกเทศบางแห่ง แห่งอิกรณอันเป็นเรื่องอื่น ให้เลศ ตามกัจจัต ซึ่งภิกษุด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิก อันหามูลมิได้ด้วยหมายความว่า แม้อันเราจะยังให้เธอเคลื่อนจากพรหมจรรย์นี้ได้ ครั้นสมัยอื่นแต่นั้นอันผู้ใด ผู้หนึ่งถือเอาตามก็ตาม ไม่ถือเอาตามก็ตาม แต่อิกรนั้นเป็นเรื่องอื่นแท้ เอกเทศบางแห่ง เธอเอาพอเป็นเลศ แลภิกษุยังอิงโทสะอยู่ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

สิกขาบทที่ ๑๐ อนึ่ง ภิกษุใด ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงหรือถือเอาอิกรณอันเป็นเหตุแตกกัน ยกย่องยืนอยู่ ภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า ท่านอย่าได้ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียง หรืออย่าได้ถือเอาอิกรณอันเป็นเหตุแตกกันยกย่องยืนอยู่ ขอท่านจงพร้อมเพรียงด้วยสงฆ์ เพราะว่าสงฆ์พูดพร้อมเพรียงกัน ประองตองกันไม่วิวาทกันมีเทศเดียวกัน ย่อมอยู่ผาสุก แลภิกษุนั้น อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอย่างนี้ ยังยกย่องอยู่อย่างนั้นเทียว ภิกษุนั้น อันภิกษุทั้งหลาย พึงสวดสมณุภาสน์ กว่าจะครบสามจบเพื่อให้สละกรรมนั้นเสีย หากเธอถูกสวดสมณุภาสน์กว่าสามจบอยู่ สละกรรมนั้นเสีย สละได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดีหากเธอไม่สละเสีย ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

สิกขาบทที่ ๑๑ อนึ่ง มีภิกษุผู้ประพฤติตาม ผู้พูดเข้ากันของภิกษุนั้นแล ๑ รูปบ้าง ๒ รูปบ้าง ๓ รูปบ้าง เธอทั้งหลายว่ากล่าวอย่างนี้ว่า ขอท่านทั้งหลายอย่าได้กล่าวคำ อะไรๆ ต้องภิกษุนั้น ภิกษุนั้นได้กล่าวถูกธรรมด้วย ภิกษุได้กล่าวถูกพระวินัยด้วย ภิกษุนั้นถือเอาความพอใจและความชอบใจของพวกข้าพเจ้าจึงได้กล่าวด้วย เธอทราบความพอใจและความชอบใจของพวกข้าพเจ้าจึงกล่าว คำที่เธอล่าวนั้นย่อมควรแม้แก่พวกข้าพเจ้า ภิกษุเหล่านั้น อันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลายอย่าได้ฟังว่ากล่าวอย่างนั้น ภิกษุนั้นหาใช่ผู้กล่าวถูกธรรมไม่ด้วย ภิกษุนั้นหาใช่ผู้กล่าวถูกพระวินัยไม่ด้วย ความทำลายสงฆ์อย่าได้ชอบแม้แก่พวกท่าน ขอพวกท่านจงพร้อมเพรียงด้วยสงฆ์ เพราะว่าสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกัน ประองตองกันไม่วิวาทกัน มีอุเทศเดียวกันย่อมอยู่ผาสุก แลภิกษุเหล่านั้นอันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอย่างนี้ ยังยกย่องอยู่อย่างนั้นเทียว ภิกษุเหล่านั้น ภิกษุทั้งหลายพึงสวดสมณุภาสน์กว่าจะครบสามจบ เพื่อให้สละกรรมนั้นเสีย หากเธอทั้งหลายถูกสวดสมณุภาสน์กว่าจะครบสามจบอยู่ สละกรรมนั้นเสียสละได้อย่างนี้นั่นเป็นการดีหากเธอทั้งหลายไม่สละเสีย ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

สิกขาบทที่ ๑๒ ภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวตักเตือนอย่างนี้ว่า “ท่านอย่าทำตัวให้เป็นคนที่ว่ากล่าวตักเตือนไม่ได้ จงทำตัวให้เป็นคนที่เขารู้ว่ากล่าวตักเตือนได้แม้ท่านก็จงว่ากล่าวตักเตือนภิกษุทั้งหลายโดยชอบธรรม แม้ภิกษุทั้งหลายก็จะว่ากล่าวตักเตือนท่านโดยชอบธรรม เพราะว่าบริษัของพระผู้มีพระภาคเจริญแล้วด้วยอาการอย่างนี้ คือด้วยการว่ากล่าวตักเตือนกันและกัน ด้วยการช่วยเหลือกันและกันให้ออกจากอาบัติ” ภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวตักเตือนอยู่อย่างนี้ ก็ยังยกย่องอยู่อย่างนั้น ภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายพึงสวดสมณุภาสน์จนครบ ๓ ครั้งเพื่อให้สละ

เรื่องนั้น ถ้าเธอกำลังถูกสวดสมณูภาสน์กว่าจะครบ ๓ ครั้ง สละเรื่องนั้นได้ นั่นเป็นการดี ถ้าเธอไม่สละ ต้องอาบัติสังฆาติเสส^{๓๙}

สิกขาบทที่ ๑๓ ภิกษุอยู่อาศัยหมู่บ้านหรือนิคมแห่งใดแห่งหนึ่ง ประชวรร้ายตระกูล มีความประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทรามของเธอ เขาได้เห็นและได้ยินกันทั่ว ตระกูลทั้งหลายที่เธอประชวรร้าย เขาก็ได้เห็นและได้ยินกันทั่วภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวตักเตือนอย่างนี้ว่า “ท่านประชวรร้ายตระกูลประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทรามของท่านเขาได้เห็นและได้ยิน กันทั่วตระกูลทั้งหลายที่ท่านประชวรร้าย เขาก็ได้เห็นและได้ยินกันทั่ว ท่านจงออกจากอาวาสนี้ อย่ายู่ที่นี้” และภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวตักเตือนอยู่อย่างนี้ก็โต้ตอบภิกษุทั้งหลายว่า “พวกภิกษุ ลำเอียงเพราะความพอใจ ลำเอียงเพราะความขัดเคือง ลำเอียงเพราะความหลง และลำเอียงเพราะความกลัว ชับภิกษุบางรูป ไม่ชับบางรูป เพราะอาบัติอย่างเดียวกัน” ภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวตักเตือนอย่างนี้ว่า “ท่านอย่าพูดอย่างนั้น ภิกษุทั้งหลายไม่ลำเอียงเพราะความพอใจ ไม่ลำเอียงเพราะความขัดเคือง ไม่ลำเอียงเพราะความหลง และไม่ลำเอียงเพราะความกลัว ท่านประชวรร้ายตระกูล ประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทรามของท่าน เขาได้เห็นและได้ยินกันทั่ว ตระกูลทั้งหลายที่ท่านประชวรร้าย เขาก็ได้เห็นและได้ยินกันทั่ว ท่านจงออกจากอาวาสนี้ อย่ายู่ที่นี้” ภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวตักเตือนอยู่อย่างนี้ ก็ยังยกย่องอยู่อย่างนั้นภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายพึงสวดสมณูภาสน์จนครบ ๓ ครั้งเพื่อให้สละเรื่องนั้น ถ้าเธอกำลังถูกสวดสมณูภาสน์กว่าจะครบ ๓ ครั้ง สละเรื่องนั้นได้ นั่นเป็นการดี ถ้าเธอไม่สละ ต้องอาบัติสังฆาติเสส^{๔๐}

สรุป ถ้าภิกษุต้องอาบัติเข้าแล้วปกปิดไว้เท่าใดความสงบของจิตก็ไม่มี จะเจริญศีล สมาธิ ปัญญา ก็ไม่เป็นไป เพราะบาปมันครอบงำไว้ทำให้ใจเศร้าหมอง ดังนั้นพระภิกษุจะต้องระวังให้ดีถ้าต้องอาบัติให้รีบแสดงสงฆ์ทราบอย่าปกปิดไว้ ภิกษุผู้ฉลาดรู้ตัวว่าทำผิดวันนั้น สงฆ์ก็ให้อยู่ปริวาสกรรม ๕ วัน ๑๐ วัน อยู่มาวัน ๖ ราตรี แล้วสงฆ์ ๒๐ รูปสวดอัพภานก์พันโทษไปได้

๒.๓.๔ ประเภทของปริวาสและเงื่อนไข

ปริวาสในพระพุทธศาสนานั้นหมายถึง การอยู่ชดใช้ หรือ การอยู่ ประพฤติตามกฎ ที่ตั้งไว้ เป็นบทลงโทษแก่ผู้ที่ต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้ว เพื่อที่จะต้องการให้ตนออกจากอาบัตินั้น จึงควรอยู่ปริวาสกรรม ซึ่งการอยู่ปริวาสกรรมเป็นบททดสอบจิตใจของตนสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า ประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี ครั้งนั้นท่านพระอุททียต้องอาบัติ ๑ ตัวชื่อ สัญเจตนิกาสุกวิสสุตติ ๑ ไม่ได้ปิดไว้ แล้วบอกภิกษุทั้งหลายว่า “กระผมต้องอาบัติ ๑ ตัวชื่อ สัญเจตนิกาสุกวิสสุตติ ๑ ไม่ได้ปิดไว้

กระผมจะปฏิบัติอย่างไร” ภิกษุทั้งหลายจึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า “ภิกษุทั้งหลาย ถ้าอย่างนั้น สงฆ์จงให้มานัต ๖ ราตรี เพื่ออาบัติ ตัวชื่อ สัญเจตนิกาสุกวิสสุตติ ๑ ไม่ได้ปิดไว้แก่ภิกษุอุททีย ภิกษุทั้งหลาย สงฆ์พึงให้มานัตอย่างนี้”

๒.๓.๔.๑ ปริวาสสำหรับภิกษุ

^{๓๙} วิ.มหา. (ไทย) ๑/๔๒๕/๔๕๕.

^{๔๐} วิ.มหา. (ไทย) ๑/๔๓๖/๔๕๕- ๔๖๗.

๑) **อัปปฏิจันนปริวาส** หมายถึง ปริวาสสำหรับภิกษุที่ต้องติดอาบัติสังฆาทิเสสแล้วไม่ได้ปกปิดไว้ บอกกล่าวแก่ เพื่อขอยุติปริวาสว่าด้วยมานัตเพื่ออาบัติที่ไม่ได้ปิดไว้และกรรมวาจาภิกษุนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ หม่อมุตตราสงค์เฉวียงบ่าข้างหนึ่งกราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษาทั้งหลาย นั่งกระโห่ง ประนมมือกล่าวอย่างนี้ว่า “ท่านผู้เจริญกระผมต้องอาบัติ ๑ ตัวชื่อสัตถเจตนิกาสุกวิสัญญิไม่ได้ปิดไว้ ท่านผู้เจริญกระผมขอนอมานัต ๖ ราตรี เพื่ออาบัติ ๑ ตัวชื่อสัตถเจตนิกาสุกวิสัญญิ ไม่ได้ปิดไว้กับสงฆ์”^{๔๑}

๒) **ปฏิจันนปริวาส** หมายถึง ปริวาสสำหรับอาบัติที่ปิดไว้วันเดียวชื่อสัตถเจตนิกาสุกวิสัญญิปิดไว้วันเดียวแล้วบอกภิกษุทั้งหลายว่า “ท่านทั้งหลาย กระผมต้องอาบัติ ๑ ตัวชื่อสัตถเจตนิกาสุกวิสัญญิ ปิดไว้วันเดียว กระผมจะปฏิบัติอย่างไร” ภิกษุทั้งหลายจึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า “ภิกษุทั้งหลาย ถ้าอย่างนั้น สงฆ์จงให้ปริวาสวันเดียว เพื่ออาบัติ ๑ ตัวชื่อสัตถเจตนิกาสุกวิสัญญิ ปิดไว้วันเดียวแก่ภิกษุ”^{๔๒}

๓) **สุทนต์ปริวาส** หมายถึง ปริวาสสำหรับอาบัติหลายตัว ปิดไว้หลายคราวต้องอาบัติสังฆาทิเสสหลายตัว ภิกษุนั้นไม่รู้ที่สุดอาบัติ ไม่รู้ที่สุดราตรี ระลึกที่สุดอาบัติไม่ได้ ระลึกที่สุดราตรีไม่ได้ ไม่แน่ใจในที่สุดอาบัติ ไม่แน่ใจในที่สุดราตรี จึงบอกแก่ภิกษุทั้งหลายว่า “ท่านทั้งหลายกระผมต้องอาบัติสังฆาทิเสสหลายตัว กระผมไม่รู้ที่สุดอาบัติ ไม่รู้ที่สุดราตรี ระลึกที่สุดอาบัติไม่ได้ ระลึกที่สุดราตรีไม่ได้ ไม่แน่ใจในที่สุดอาบัติ ไม่แน่ใจในที่สุดราตรีกระผมจะปฏิบัติอย่างไร” ภิกษุทั้งหลายจึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบพระผู้มีพระภาครับสั่งว่า “ภิกษุทั้งหลาย ถ้าเช่นนั้น สงฆ์จงให้สุทนต์ปริวาสเพื่ออาบัติเหล่านั้น แก่ภิกษุนั้น”^{๔๓}

๔) **สโมธานปริวาส** หมายถึง สโมธานปริวาส คือ ปริวาสที่ประมวลอาบัติที่ต้องแต่ละคราวเข้าด้วยกัน แล้วอยู่ประพฤติปริวาสตามจำนวนราตรีที่ปิดไว้ นานที่สุด ซึ่งในขณะที่กำลังอยู่ประพฤติปริวาส ประพฤติวุฒฐานวิธีอยู่นั้น ภิกษุนั้นต้องครุกาบัติซ้ำเข้าอีก ไม่ว่าจะเป็ อาบัติเดิมหรืออาบัติใหม่ที่ต้องเพิ่มขึ้น ซึ่งทางวินัยเรียกว่า มูลายปฏิกัสสนา หรือ ปฏิกัสสนา แปลว่า การชักเข้าหาอาบัติเดิม หรือ กิริยาที่ชักเข้าหาอาบัติเดิม ซึ่ง มูลายปฏิกัสสนา นั้น ถึงต้องในระหว่างก็ไม่ได้ทำให้การอยู่ปริวาส เสียหายแต่ประการใดเพียงแต่ทำให้การประพฤติปริวาสล่าช้าไปเท่านั้นเอง จึงทำให้ภิกษุนั้นต้องขอปฏิกัสสนากับสงฆ์ ๔ รูป ซึ่งปริวาสในครั้งที่ ๒ ที่ต้องซ้ำเข้ามาจะเป็นปริวาสชนิดใดขึ้นอยู่กับเงื่อนไขดังนี้ คือ ในขณะที่กำลังประพฤติวุฒฐานวิธีอยู่ แล้วต้องอาบัติตัวเดิมหรือตัว ใหม่ซ้ำเข้าแล้วปกปิดไว้ ถ้าปิดไว้เช่นนี้ ต้องขอปฏิกัสสนาแล้วต้องขอสโมธานปริวาสเพื่อที่จะประมวลอาบัติที่ต้องในระหว่างเข้าปริวาส กับอาบัติตัวเดิมที่เคยต้องมาแล้ว อยู่ประพฤติปริวาสจนครบกับจำนวนราตรีที่ภิกษุท่านปกปิดไว้ เหตุที่ต้องขอ สโมธานปริวาส เท่านั้น ก็เพราะสโมธานปริวาสเหมาะสำหรับอาบัติที่ปิดไว้เพื่อให้รู้ว่าปิดไว้กี่วัน ซึ่งจะได้ประมวลเข้ากับอาบัติเดิมที่อยู่มาก่อน เช่น ภิกษุที่ต้องอาบัติขอปริวาสไว้ ๑๕ ราตรี พออยู่ ไปได้ ๕ ราตรี ภิกษุท่านต้องอาบัติซ้ำหรือเพิ่มขึ้นอีกแล้วท่านปิดไว้ไม่ได้บอกใคร..พอ ถึงราตรีที่ ๑๒ ก็นับว่า ท่านปิดอาบัติที่ต้องครุกาบัติซ้ำเข้าไปในนั้นแล้ว (๑๒-๕) เท่ากับ ๗

^{๔๑} วิ.จ. (ไทย) ๖/๙๗/๑๙๒.

^{๔๒} วิ.จ. (ไทย) ๖/๑๐๒/๑๙๗.

^{๔๓} วิ.จ. (ไทย) ๖/๑๕๖/๒๕๕.

ราตรี และการที่ท่านอยู่ปริวาสมาจนถึงราตรีที่ ๑๒ ในจำนวน ๑๕ ราตรีที่ข้อนั้น ก็เท่ากับท่านได้เพียงแค่ ๕ ราตรีเท่านั้นที่ไม่เกิดอาบัติซ้ำ ส่วนอีก ๗ ราตรีที่ประพฤติปริวาสไปแล้วนั้นถือเป็นโมฆะนับราตรีไม่ได้ ก็ต้องให้สโมธานปริวาสประมวลอาบัติที่ปิดไว้ ๗ ราตรีรวมกับส่วนที่ต้องครุกาบัติก่อนแล้วเท่ากับต้องอยู่ประพฤติปริวาสรวมทั้งหมดเป็น ๒๒ วันนับแต่ราตรี ที่ ๑ หรือหากนับจากราตรีที่ ๖ ไปอีก ๑๗ วัน ถ้าต้องอันตราบัติแล้วภิกษุท่านนั้นมิได้ปกปิดไว้ ก็ขอปฏิภัสสนากับสงฆ์ แล้วก็ขอมานัตได้เลย ถ้าไม่ต้องอาบัติตัวใดซ้ำหรือเพิ่มเติมในขณะที่อยู่ประพฤติปริวาสก็ให้ประพฤติปริวาสนั้นตามเงื่อนไขของ การอยู่ประพฤติปริวาสตามปกติ

๒.๓.๔.๒ ปริวาสสำหรับคฤหัสถ์

ปริวาสค่านี้นับมาแต่สมัยพุทธกาล เนื่องด้วยมีคฤหัสถ์มากมายที่ไม่ใช่ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ หรือ ไม่ได้นับถือพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ หรือเป็นผู้ที่นับถือศาสนาอื่นหรือลัทธิอื่น ๆ มาก่อน ซึ่งคนจำพวกนี้เรียกว่า เดียรถีย์ ซึ่งเดียรถีย์เหล่านี้เมื่อได้ฟังพระธรรมจากพระพุทธเจ้าบ้าง หรือพระอัครสาวกบ้างก็เกิดมีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา คิดจะเข้ามานับถือพระพุทธศาสนาโดยจะยังคงครองเพศเป็นคฤหัสถ์เช่นเดิมหรือจะขอบวชก็ตามพระพุทธเจ้าทรงพิจารณาเห็นว่าควร จะให้คนเหล่านี้ได้อบรมตนให้เข้าใจในหลักพระพุทธศาสนาเสียก่อนเป็นเวลา ๔ เดือน จึงได้ทรงอนุญาตให้อยู่ประพฤตินั้นเรียกว่า “ตติยปริวาส” ไว้ คนที่ถูกกำหนดว่าเป็นเดียรถีย์ต้องอยู่ ตติยปริวาส ๔ เดือนนั้นได้แก่เดียรถีย์ที่ไม่เคยบวชในพระศาสนานี้มาและอาศัยได้แก่ คนที่นุ่งผ้าสบเวยียงข้างบนผืนเดียวส่วนข้างล่างเปลือย ส่วนอเจลกะ ได้แก่คนที่เปลือยกายทั้งหมด

ควรให้ปริวาส ๔ เดือน คือ ตติยปริวาส ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าอัปปกัจฉันนปริวาสฯ และ ส่วนที่เป็นดาบสขีปะชาวอื่นเช่น ปรีพาชก เป็นต้น ที่ยังมีผ้าพันกายเป็นเครื่องหมายของลัทธิอยู่ ถือว่าได้รับสิทธิพิเศษไม่ต้องอยู่ปริวาสก่อน ๔ เดือน เพราะ ท่านเหล่านี้เรียกว่า สันสกฤตีสถา ได้แก่ผู้ที่มุ่งหน้าเข้ามาหาหรือถามปัญหาโดยมีศรัทธาเป็นประธานซึ่งก็ได้แก่ผู้ที่ป็นสาวกบารมีญาณแก่กล้าเต็มที่แล้วนั่นเองในทางคัมภีร์ชั้นบาลีนั้น ผู้ที่ไม่ได้เป็นขีปะเปลือยก็เคยมี ปรากฏว่าอยู่ตติยปริวาสมาบ้างแล้วในตอนทีพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตตติยปริวาส ๔ เดือน นี้ ได้แก่พวกเดียรถีย์ ท่านหมายเอาคนนอกศาสนาผู้มีความเห็นผิดเป็นนิตยนิมิตตวิญญูเข้าด้วย เช่น สถิยพราหมณ์ผู้นี้กุดหมันพระพุทธเจ้าและปสุปรีพาชก ผู้ไปเข้ารีตเดียรถีย์ เป็นต้น คนเหล่านี้ก็ยังมีเสื้อผ้าอยู่ และการอนุญาตตติยปริวาสให้แก่อเจลกักัสสปะ ชาวเมืองอุชชุนยนคร ซึ่งทั้งสามท่านที่ยกตัวอย่างมานี้ภายหลังเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา มาก จึงขออยู่ปริวาสถึง ๔ ปี

ตติยปริวาส คือ ผู้ที่เคยเป็นเดียรถีย์มีความประสงค์จะบรรพชาและอุปสมบท ในพระพุทธศาสนาจะต้องประพฤติวุฏฐานวิธี (ปริวาส) ๔ เดือน ปริวาส เรียกว่า ตติยปริวาสท่านจัดเป็น อปฺกัจฉันนปริวาสคือให้โกนผม ปลงหนวด นุ่งห่มกาสาเยทำผ้าห่มเฉวยียงบ่าข้างหนึ่งไหว้ทำภิกษุทั้งหลายเปล่งวาจาถึงพระรัตนตรัย ๓ จบ แล้วให้ภิกษุรูปหนึ่งสวดประกาศขอให้สงฆ์ให้ปริวาส (การอบรม) ๔ เดือน เมื่อไม่มีผู้ใดคัดค้านจึงสำเร็จไปขึ้นหนึ่งในระหว่าง ๔ เดือน ถ้าประพฤตินั้นไม่เรียบร้อยไม่เป็นที่พอใจ ก็ไม่ควรบวชให้ ถ้าประพฤตินั้นเรียบร้อยเป็นที่น่าพอใจ จึงบวชให้ พระผู้มีพระภาคได้ประทานพระพุทธานุญาตพิเศษแก่พระญาติผู้เกิดในศากยะสกุล ถ้าเคยเป็นเดียรถีย์มาก่อนแล้วมาขอบวชพึงอุปสมบทให้ ไม่ต้องประพฤติวุฏฐานวิธี(ปริวาส) ๔ เดือน พระผู้มีพระภาคทรงให้

ช้อยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติ “ติดถียปริวาส” แก่พวกชฎิลชุกาไฟ เพราะทรงถือว่าเป็นผู้ส่งสอนศาสนิก
ในทางที่เหมาะสมอยู่แล้ว คือ เป็นพวกกรรมวาทีและกิริยาพาที

๒.๓.๔.๓ เงื่อนไขในการอยู่ปริวาสกรรม

การอยู่ปริวาสกรรมนั้น หากแต่เป็นพุทธประสงค์ที่ทรงให้จัดกันเอง เพราะสังฆาติเสสนั้น
หมายความว่า พระภิกษุต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วต้องเข้าไปหา ตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป เพื่อแจ้งให้ทราบว่
ตนติดอาบัติสังฆาติเสส จำนวนเท่านี้หรือจำได้ก็ดี จำไม่ได้ก็ดี ตามที่ตนได้ติดอาบัติพระผู้มีพระทรง
อนุญาตปริวาส ๔ อย่างตามที่พุทธประสงค์ไว้ครั้งนั้นท่านพระอุบาลีเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระ
ภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วได้ถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาคแล้วนั่ง ณ ที่สมควรกราบทูลพระผู้มีพระ
ภาค ดังนี้ว่า รัตติเขตต์ของภิกษุอยู่ปริวาสมีเท่าไร พระพุทธเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “อุบาลี
รัตติเขตต์ของภิกษุอยู่ปริวาสมี ๓ อย่าง คือ ๑) สหवासะ (การอยู่ร่วมกัน) ๒) วิปवासะ (การอยู่ปราศ)
๓) อนาโรจนา(การไม่บอก) ๒) อุบาลี รัตติเขตต์ของภิกษุอยู่ปริวาสมี ๓ อย่างนี้และทรงอนุญาตให้เก็บ
ปริวาส ภิกษุสงฆ์มาประชุมกันเป็นจำนวนมากในกรุงสาวัตถี ภิกษุทั้งหลายอยู่ปริวาสไม่สามารถจะ
ทำปริวาสให้บริสุทธิ์ได้จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูล พระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า
“ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้เก็บปริวาส”วิธีเก็บปริวาส ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพึงเก็บปริวาสอย่างนี้ภิกษุ
อยู่ปริวาสนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มอุตตราสงค์เฉียงบ่าข้างหนึ่ง นั่งกระโหย่ง ประนมมือ
กล่าวอย่างนี้ว่า “ข้าพเจ้าเก็บปริวาส” ปริวาสยอมเป็นอันเก็บแล้ว หรือกล่าวว่ “ข้าพเจ้าเก็บ วัตร”
วัตรยอมเป็นอันเก็บแล้ว

ทรงอนุญาตให้สมทานปริวาส ภิกษุทั้งหลายเดินทางออกจากกรุงสาวัตถีไปในที่ต่าง ๆ
ภิกษุทั้งหลาย ผู้อยู่ปริวาสสามารถไปปริวาสให้บริสุทธิ์ได้ จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้
ทรงทราบพระผู้มีพระภาครับสั่งว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สมทานปริวาส”^{๔๔} หมายเหตุ
วินัยกรรมเกี่ยวกับการออกจากอาบัติสังฆาติเสส ซึ่งกล่าวไว้ในหมวดนี้ต่อไปนั้น ท่านผู้อ่านควรจะได้
ทราบความหมายเกี่ยวกับศัพท์และลำดับการปฏิบัติซึ่งกล่าวไว้ในหมวดนี้ก่อน ซึ่งมีดังนี้

๑. การอยู่ปริวาส คือการลงโทษให้อบรมตนเองภายใต้ข้อกำหนดเท่าจำนวนวันที่ปกปิด
อาบัติสังฆาติเสส นับตั้งแต่ล่วงละเมิด ถ้าปิดไว้กี่วันก็เดือนก็ต้องอยู่ปริวาสเท่าวันเท่าเดือนที่ปกปิด
นั้น.

๒. การชักเข้าหาอาบัติเดิม หรือที่เรียกว่า มุลาชฎิลกัสนา คือในขณะที่อยู่ปริวาสก็ตาม
ประพฤตินานต์ก็ตาม เธอไปต้องอาบัติสังฆาติเสสซ้ำอีก ก็จะต้องสวดประกาศให้เริ่มต้นนับวันที่ถูก
ลงโทษใหม่.

๓. การประพฤตินานต์ เมื่ออยู่ปริวาสครบกำหนดที่ปิดไว้แล้ว หรือไม่ได้ปิดไว้เลย ไม่ต้อง
อยู่ปริวาส คงประพฤตินานต์ทีเดียว การประพฤตินานต์คือการถูกลงโทษลักษณะเดียวกับการอยู่
ปริวาส แต่มีกำหนด ๖ ราตรี ไม่ว่าจะปิดไว้ หรือไม่ปิดอาบัติสังฆาติเสส จะต้องประพฤตินานต์ ๖ราตรี
เหมือนกันหมดและต้องไม่ประพฤตินานต์ในอันพร่อง (คือ มีภิกษุปกติน้อยกว่า ๔ รูป)

^{๔๔} วิ.จ. (ไทย) ๖/๘๓ - ๘๕/๑๖๔ - ๑๖๕.

๔. การสวดถอนจากอาบัติสังฆาติเสสหรืออัพภาน เมื่อภิกษุถูกลงโทษให้อยู่ปริวาสและให้ประพฤตินานต์ถูกต้องแล้ว ก็เป็นผู้ควรแก่การสวดถอนจากอาบัตินั้น การสวดถอนจากอาบัตินี้จึงเรียกว่า อัพภาน ต้องใช้ภิกษุประชุมกันไม่น้อยกว่า ๒๐ รูป ในระหว่างที่ถูกลงโทษเหล่านี้ ภิกษุถูกตัดสิทธิมากมาย ทั้งยังต้องคอยบอกความผิดของตนแก่ภิกษุผู้ผ่านไปมา และบอกในที่ประชุมสงฆ์ เมื่อทำอุโบสถสังฆกรรมด้วย สรุปว่าเป็นการลงโทษที่ทำให้ผู้ถูกลงโทษรู้สึกท้อหนักมาก ต้องเกี่ยวข้องกับสงฆ์ส่วนมากโดยการประจานตัว และการสวดประกาศหลายขั้นตอน ตัดสิทธิภิกษุผู้อยู่ปริวาส สมัยนั้นภิกษุผู้อยู่ปริวาส ยินดีการกราบไหว้เป็นต้น ของภิกษุปกติพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงทราบ จึงทรงวางข้อกำหนด มิให้ภิกษุผู้อยู่ปริวาสยินดีการกราบไหว้, การนำที่นอนมาให้, การล้างเท้า, การตั้งตั้งรองเท้า, การตั้งกระเบื้องเช็ดเท้า, การรับบาตรจีวร, การอุทลในเวลาที่อาบน้ำถ้ายินดีให้ผู้อื่นทำแก่ตนนั้นต้องอาบัติทุกกฏ ทรงอนุญาตให้ภิกษุผู้อยู่ปริวาสด้วยกันปฏิบัติ และแสดงความเคารพเอื้อเฟื้อต่อกันดังที่กล่าวข้างต้นได้ ตามลำดับพรรษา และทรงอนุญาตให้ภิกษุผู้อยู่ปริวาสด้วยกันทำอุโบสถ ปวารณา รับแจกผ้าอาบน้ำฝน รับอาหาร รับแจกอาหารได้ตามลำดับพรรษา.

วัตร ๙๔ ข้อสำหรับภิกษุผู้อยู่ปริวาส

ทรงแสดงวัตร ๙๔ ข้อของภิกษุผู้อยู่ปริวาส (หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือการตัดสิทธิต่างๆ ห้าม ทำอย่างนั้นอย่างนี้) รวมทั้งสิ้น ๙๔ ข้อดังต่อไปนี้

หมวดที่ ๑

๑. ไม่พึงให้อุปสมบท
๒. ไม่พึงให้นิสัย
๓. ไม่พึงใช้สามเณรอุปัฏฐาก
๔. ไม่พึงรับแต่งตั้งเป็นผู้สั่งสอนภิกษุณี
๕. แม้ได้รับแต่งตั้งแล้วก็ไม่พึงสั่งสอนภิกษุณี
๖. ไม่พึงต้องอาบัติที่เป็นเหตุให้สงฆ์ให้ปริวาสนั้นอีก
๗. ไม่พึงต้องอาบัติอื่นทำนองเดียวกัน
๘. ไม่พึงต้องอาบัติที่เลวทรามกว่านั้น
๙. ไม่พึงตำหนิกรรม
๑๐. ไม่พึงตำหนิภิกษุผู้ทำกรรม
๑๑. ไม่พึงงดอุโบสถแก่ปกติตตภิกษุ
๑๒. ไม่พึงงดปวารณาแก่ปกติตตภิกษุ
๑๓. ไม่พึงทำการไต่สวน
๑๔. ไม่พึงเริ่มอนุวาทาธิกรณ์
๑๕. ไม่พึงขอโอกาสภิกษุอื่น
๑๖. ไม่พึงโจทยภิกษุอื่น
๑๗. ไม่พึงให้ภิกษุอื่นให้การ
๑๘. ไม่พึงชักชวนกันก่อความทะเลาะ
๑๙. ไม่พึงเดินนำหน้าปกติตตภิกษุ
๒๐. ไม่พืงนั่งข้างหน้าปกติตตภิกษุ

๒๑. ฟังพอใจอาสนะสุดท้าย ที่นอนสุดท้าย วิหารสุดท้ายของสงฆ์ที่จะให้ภิกษุผู้อยู่ปริวาสนั้น
๒๒. ไม่ฟังมีปกติตตภิกษุเป็นปุเรสมณะ หรือเป็นปัจฉาสมณะเข้าตระกูล
๒๓. ไม่ฟังสมาทานอารัญญิกังครุดงค์
๒๔. ไม่ฟังสมาทานปินทปาติกังครุดงค์
๒๕. ไม่ฟังให้เขานำบิณฑบาตมาส่ง เพราะปัจจัยนั้นด้วยคิดว่า “คนอย่าได้รู้จักเรา”
๒๖. เป็นอาคันตุกะไปก็ฟังบอกให้ทราบ

หมวดที่ ๒

๒๗. มีอาคันตุกะมาก็ฟังบอกให้ทราบ
๒๘. ฟังบอกในวันอุโบสถ
๒๙. ฟังบอกในวันปวารณา
๓๐. ถ้าอาพาธ ฟังส่งทูตให้ไปบอก
๓๑. ไม่ฟังออกจากอาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่อาวาสซึ่งไม่มีภิกษุ เว้นแต่ไปกับปกติตตภิกษุ เว้นแต่มีอันตราย
๓๒. ไม่ฟังออกจากอาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่สถานที่มิใช่อาวาสซึ่งไม่มีภิกษุ เว้นแต่ไปกับปกติตตภิกษุ เว้นแต่มีอันตราย
๓๓. ไม่ฟังออกจากอาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่อาวาสหรือสถานที่มิใช่อาวาส ซึ่งไม่มีภิกษุ เว้นแต่ไปกับปกติตตภิกษุ เว้นแต่มีอันตราย
๓๔. ไม่ฟังออกจากสถานที่มิใช่อาวาสซึ่งมีภิกษุ ไปสู่อาวาสซึ่งไม่มีภิกษุ เว้นแต่ไปกับปกติตตภิกษุ เว้นแต่มีอันตราย
๓๕. ไม่ฟังออกจากสถานที่มิใช่อาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่สถานที่มิใช่อาวาสที่ไม่มีภิกษุ เว้นแต่ไปกับปกติตตภิกษุ เว้นแต่มีอันตราย
๓๖. ไม่ฟังออกจากสถานที่มิใช่อาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่อาวาสหรือสถานที่มิใช่อาวาสซึ่งไม่มีภิกษุ เว้นแต่ไปกับปกติตตภิกษุ เว้นแต่มีอันตราย
๓๗. ไม่ฟังออกจากอาวาส หรือสถานที่มิใช่อาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่อาวาสที่ไม่มีภิกษุ เว้นแต่ไปกับปกติตตภิกษุ เว้นแต่มีอันตราย
๓๘. ไม่ฟังออกจากอาวาส หรือสถานที่มิใช่อาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่สถานที่มิใช่อาวาสที่ไม่มีภิกษุ เว้นแต่ไปกับปกติตตภิกษุ เว้นแต่มีอันตราย
๓๙. ไม่ฟังออกจากอาวาสหรือสถานที่มิใช่อาวาสซึ่งมีภิกษุ ไปสู่อาวาสหรือสถานที่มิใช่อาวาสซึ่งไม่มีภิกษุ เว้นแต่ไปกับปกติตตภิกษุ เว้นแต่มีอันตราย
๔๐. ไม่ฟังออกจากอาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่อาวาสที่มีภิกษุ ซึ่งมีภิกษุเป็นนानาสังวาสอยู่ด้วย เว้นแต่ไปกับปกติตตภิกษุ เว้นแต่มีอันตราย

หมวดที่ ๓

๔๑. ไม่ฟังออกจากอาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่สถานที่มิใช่อาวาสมีภิกษุซึ่งมีภิกษุเป็นนานาสังวาสอยู่ด้วย เว้นแต่ไปกับปกติตตภิกษุ เว้นแต่มีอันตราย
๔๒. ไม่ฟังออกจากอาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่อาวาสหรือสถานที่มิใช่อาวาสมีภิกษุซึ่งมีภิกษุเป็นนานาสังวาสอยู่ด้วย เว้นแต่ไปกับปกติตตภิกษุ เว้นแต่มีอันตราย

๖๑. เห็นปกติตตภิกษุแล้วพึงลุกจากอาสนะ
 ๖๒. พึงนิมนต์ปกติตตภิกษุให้นั่ง
 ๖๓. ไม่พึงนั่งบนอาสนะเดียวกันกับปกติตตภิกษุ
 ๖๔. เมื่อปกติตตภิกษุนั่งบนอาสนะต่ำ ไม่พึงนั่งบนอาสนะสูง
 ๖๕. เมื่อปกติตตภิกษุนั่งบนพื้นดิน ไม่พึงนั่งบนอาสนะ
 ๖๖. ไม่พึงเดินจงกรมในที่จงกรมเดียวกันกับปกติตตภิกษุ
 ๖๗. เมื่อปกติตตภิกษุเดินจงกรมอยู่ในที่จงกรมต่ำ ไม่พึงเดินจงกรมในที่จงกรมสูง
 ๖๘. เมื่อปกติตตภิกษุเดินจงกรมอยู่ที่พื้นดิน ไม่พึงเดินจงกรมในที่จงกรม

หมวดที่ ๗

๖๙-๘๙. ไม่พึงอยู่ในอาวาสที่มุงบังเดียวกันกับภิกษุผู้อยู่ปรีวาสที่มีพรษาแก่กว่ากับภิกษุผู้ควรชักเข้าหาอาบัติเดิม ... กับภิกษุผู้ควรแก่มานัต ... กับภิกษุผู้ประพุดิมานัต ... กับภิกษุผู้ควรแก่อัพทานไม่พึงอยู่ในสถานที่มีโช้อาวาสที่มุงบังเดียวกันกับภิกษุผู้ควรแก่อัพทานไม่พึงอยู่ในอาวาสหรือสถานที่มีโช้อาวาสที่มุงบังเดียวกันกับภิกษุผู้ควรแก่อัพทานไม่พึงนั่งบนอาสนะเดียวกันกับภิกษุผู้ควรแก่อัพทาน

หมวดที่ ๘

๙๐. เมื่อภิกษุผู้ควรแก่อัพทานนั่งบนอาสนะต่ำ ไม่พึงนั่งบนอาสนะสูง
 ๙๑. เมื่อภิกษุผู้ควรแก่อัพทานนั่งบนพื้นดิน ไม่พึงนั่งบนอาสนะ
 ๙๒. ไม่พึงเดินจงกรมในที่จงกรมเดียวกันกับภิกษุผู้ควรแก่อัพทาน
 ๙๓. เมื่อภิกษุผู้ควรแก่อัพทานเดินจงกรมอยู่ในที่จงกรมต่ำไม่พึงเดินจงกรมในที่จงกรมสูง
 ๙๔. เมื่อภิกษุผู้ควรแก่อัพทานเดินจงกรมอยู่ที่พื้นดิน ไม่พึงเดินจงกรมในที่จงกรมภิกษุทั้งหลาย ถ้าสงฆ์มีภิกษุผู้อยู่ปรีวาสเป็นรูปที่ ๔ พึงให้ปรีวาสชักเข้าหาอาบัติเดิม ให้มานัต สงฆ์มีภิกษุผู้อยู่ปรีวาสนั้นเป็นรูปที่ ๒๐ พึงอัพทาน กรรมนั้นไม่จัดเป็นกรรม และไม่ควรรทำ^{๔๕}

รัตติเถท ๓ อย่างของภิกษุผู้อยู่ปรีวาส

รัตติเถท ความขาดแห่งราตรีของภิกษุผู้อยู่ปรีวาสมี ๓ อย่าง คือ

๑. อยู่ร่วม (สหवासะ)
๒. อยู่ปราศ (วิปवासะ)
๓. ไม่บอก (อนาโรจนา)^{๔๖}

รัตติเถท ๔ อย่างของภิกษุผู้ประพุดิมานัต

ความขาดแห่งราตรีของภิกษุผู้ประพุดิมานัตมี ๔ อย่าง คือ ท่านพระอุบาลีเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วได้ถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค นั่งอยู่ ณ ที่สมควร กราบทูลพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า “รัตติเถทของภิกษุผู้ประพุดิมานัตมีเท่าไร พระพุทธเจ้าข้า” พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “อุบาลี รัตติเถทของภิกษุผู้ประพุดิมานัตมี ๔ อย่างคือ

^{๔๕} วิ.จ. (ไทย) ๖/๗๖/๑๕๘ - ๑๖๔.

^{๔๖} วิ.จ. (ไทย) ๖/๘๓/๑๖๔. รัตติเถท แปลว่าขาดราตรี หมายถึงเหตุให้ขาดราตรี นับราตรีที่อยู่ปรีวาสไม่ได้ พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติไว้สำหรับภิกษุผู้ประพุดิมานัต (วิ.อ. (ไทย) ๓/๔๗๕/๕๒๘).

๑. สหवासะ (การอยู่ร่วมกัน)
๒. วิปวาสะ (การอยู่ปราศ)
๓. อนาโรจนา (การไม่บอก)
๔. อุเนคณัจจระณะ (การประพฤติมานัตในอันพร่อง) อุบาลี รัตติเลทของภิกษุผู้ประพฤติ มานัตมี ๔ อย่างนี้แล^{๔๗}

สรุป การอยู่ปริวาสกรรมนั้นเป็นบทลงโทษแก่ภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส เพื่อที่ตนเองจะ ต้องการให้ตนเองออกจากอาบัตินั้นจึงมีข้อปฏิบัติและเงื่อนไขให้ภิกษุผู้อยู่ปริวาสต้องปฏิบัติตามเช่น สงฆ์ปรับโทษให้ไปนั่งต่อท้ายภิกษุบวชใหม่ ห้ามแจกอาหารให้แก่ภิกษุองค์อื่น บอกวัตรทุกวันเมื่อมี ภิกษุอาคันตุกะเข้ามาต้องไปแสดงบอกวัตรกับท่านว่า ผมต้องอาบัติสังฆาทิเสสข้อนั้นๆเป็นต้น และยังมีวัตร ๙๔ ข้อสำหรับภิกษุผู้อยู่ปริวาสอีกด้วย

๒.๓.๕ วิธีการและขั้นตอนของการอยู่ปริวาสกรรม

พระภิกษุที่ต้องอาบัติควรพึงกระทำตามวิธีการและขั้นตอนในการอยู่ปริวาส เพื่อปฏิบัติ ตามกฎระเบียบของพระธรรมวินัยที่ว่าไว้ให้กับพระภิกษุผู้ทุศีล ถึงจะออกจากอาบัติสังฆาทิเสสได้ของ อาบัตินั้นๆตั้งต่อไปนี้

๑) ปริวาส หมายถึง การชดใช้ เรียกสามัญว่า การอยู่กรรม (วุฏฐานวิธี) ระเบียบปฏิบัติ สำหรับออกจากครุกาบัติอย่างหนึ่ง ซึ่งภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วปกปิดไว้ จะต้องประพฤติ ลงโทษตนเองชดใช้ให้ครบเท่าจำนวนวันที่ปกปิดอาบัตินั้นก่อนจะประพฤติมานัต อันเป็นขั้นตอนปกติ ของการออกจากอาบัติต่อไป ระหว่างอยู่ปริวาสต้องประพฤติวัตรต่างๆ เช่น งดใช้สิทธิ์บางอย่างเพื่อ ลดฐานะลดทีฐิमानะ และประจําตนเอง เป็นต้น ซึ่งวัตรทั้งหมดนั้น มี ๘ หมวด ๙๔ ข้อ ในวัตร เหล่านี้ มีข้อประพฤติปฏิบัติอยู่ ๓ อย่าง ถ้าบกร่องแล้วถือว่าขาดราตรีจะต้องกลับมาประพฤติใหม่ เรียกว่า รัตติเลท

๒) มานัต คือ ระเบียบปฏิบัติในการออกจากครุกาบัติ หมายถึง การนับราตรี ๖ ราตรี คือ ภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว เมื่อจะปลดเปลื้องตนเองออกจากอาบัติ ตามธรรมเนียมแห่งอาบัติ สังฆาทิเสสจะต้องไปหาสงฆ์จตุรกรค ทำผ้าห่มเฉียงบ่าข้างหนึ่ง กราบภิกษุแก่กว่านั่งกระหย่งประนม มือ กล่าวคำขอมานัต ตามอาบัตินั้นซึ่งภิกษุรูปหนึ่งสวดประกาศให้มานัต ภิกษุรูปนั้นประพฤติมานัต ๖ ราตรี เป็นวุฏฐานวิธีเบื้องต้นแห่งการออกจากครุกาบัติ แล้วสงฆ์จึงสวดระดับอาบัตินั้น (แต่ถ้า ปกปิดอาบัตินั้นต้องอยู่ปริวาสก่อนจึงประพฤติมานัตได้)

๓) มุลาเยปฏิกัสนา หมายถึง การชักเข้าหาอาบัติเดิม หมายความว่า ขณะที่ภิกษุอยู่ ปริวาส หรือประพฤติมานัตอยู่นั้น ก็กลับต้องอาบัติเดิมซ้ำอีก เมื่อเป็นเช่นนี้จะต้องกลับมาประพฤติ วัตรใหม่ให้ครบตามจำนวนก่อน ถ้าขณะอยู่ปริวาสแล้วต้องเข้า ให้กลับมาอยู่ปริวาสใหม่ได้ ๖ ราตรี แล้วจึงขออภัยานได้

๔) อัพภาน หมายถึง การรับกลับเข้าหมู่เป็นขั้นตอนสุดท้ายแห่งวุฏฐานวิธี คือระเบียบ ปฏิบัติในการออกจากครุกาบัติขั้นสังฆาทิเสส ได้แก่ การที่สงฆ์สวดระดับอาบัตินั้นรับภิกษุผู้ต้องอาบัติ

^{๔๗} วิ.จ. (ไทย) ๖/๙๒/๑๘๕.

สังฆาติเสส และได้ทำโทษตนเอง ตามวิธีที่กำหนดเสร็จแล้วให้กลับคืนเป็นผู้บริสุทธิ์ วิธีปฏิบัติ คือถ้าต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วไม่ได้ปิดไว้พึงปฏิบัติอาบัติสิ้น ๖ ราตรี แล้วขออภัยภานกะสงฆ์วิสดีวรรค สงฆ์สวดอภัยภานแล้วชื่อว่า อยู่ปริวาส ขตใช้ครบจำนวนเท่านั้นก่อนจึงประพฤติ มาณต์เพิ่มอีก ๖ ราตรี แล้วจึงขออภัยภานกะสงฆ์วิสดีวรรค เมื่อสงฆ์อภัยภานแล้วอาบัติสังฆาติเสสที่ต้องชื่อว่า เป็นอันระงับ

สรุป ขั้นตอนประเพณีเงื่อนไขปริวาสกรรมมี ๔ ขั้นตอนรวมกันเรียกว่า การประพฤติวุฏฐานวิธี แปลว่าระเบียบหรือขั้นตอนปฏิบัติตนเพื่อออกจากอาบัติ อยู่ให้ครบกระบวนการคือสิ้นสุดกรรมวิธีทุกขั้นตอนของงานปริวาส ก็เข้าขออภัยภานได้ เมื่อสงฆ์สวดอภัยภานให้จึงจะพ้นมลทินเป็นภิกษุบริสุทธิ์ตามปกติ เมื่ออยู่ครบตามขบวนการของสังฆกรรมอย่างไม่ต่างพร้อยจึงจะเรียกว่า “การอยู่ปริวาส”

๒.๓.๖ การออกจากอาบัติสังฆาติเสส

ในหมวดนี้แสดงวิธีออกจากอาบัติสังฆาติเสส โดยเล่าเรื่องพระอุทายิปริกาสงฆ์ว่าต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้ว ควรปฏิบัติอย่างไร มีการแสดงรายละเอียดซึ่งพระผู้มีพระภาคตรัสแนะนำดังต่อไปนี้

๑. ต้องอาบัติสังฆาติเสสข้อเดียว ไม่ได้ปกปิด ให้ขอมาณต์ ๖ ราตรีเพื่ออาบัติ ๑ ตัวกับสงฆ์ ให้สงฆ์สวดประกาศให้มาณต์ เมื่อประพฤติมาณต์แล้วจึงให้ขออภัยภานกับสงฆ์ สงฆ์จึงสวดอภัยภานประกาศถอนจากอาบัติให้

๒. ต้องอาบัติสังฆาติเสสข้อเดียวปิดไว้วันเดียว ให้ขอปริวาส ๑ วันอยู่ปริวาสแล้ว จึงขอมาณต์แล้วดำเนินการต่อไปตามลำดับเหมือนข้อ ๑

๓. ต้องอาบัติสังฆาติเสสข้อเดียวแต่ปิดไว้ ๒ วันบ้าง ๓ วันบ้าง ๔ วันบ้าง ๕ วันบ้าง ให้ขอปริวาสเท่ากับวันที่ปกปิดไว้ นั้น อยู่ปริวาสแล้วจึงขอมาณต์ ๖ ราตรีเพื่ออาบัติ ๑ ตัวกับสงฆ์ และทำตามลำดับเหมือนข้อ ๑

๔. ต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วปกปิดไว้ ๕ วัน ขอปริวาส ๕ วัน ระหว่างอยู่ปริวาสต้องอาบัติสังฆาติเสสซ้ำอีกโดยไม่ปิดไว้ ทรงให้ขอมุลาญปฏิกัสนาคือ ขอชกเข้าหาอาบัติเดิมต่อสงฆ์ให้มุลาญปฏิกัสนา เมื่ออยู่ปริวาสแล้วเป็นผู้ควรแก่มาณต์ต้องอาบัติสังฆาติเสสซ้ำอีกโดยไม่ปิดไว้ทรงให้ขอ มุลาญปฏิกัสนาแล้วให้มาณต์ ๖ ราตรีเพื่ออาบัติ ๓ ตัว ขณะอยู่มาณต์เธอต้องอาบัติสังฆาติเสสซ้ำโดยไม่ปิดไว้ ทรงให้ขอมุลาญปฏิกัสนาเพื่ออาบัติ ๑ ตัวแล้วให้มาณต์ ๖ ราตรีเมื่อประพฤติมาณต์แล้วเป็นผู้ควรแก่อภัยภาน เธอต้องอาบัติสังฆาติเสสโดยไม่ปิดทรงให้ขอมุลาญปฏิกัสนา ให้มาณต์ ๖ ราตรีเพื่ออาบัติ ๑ ตัว ประพฤติมาณต์แล้วจึงขออภัยภานต่อสงฆ์

๕. ต้องสังฆาติเสสแล้วปกปิดไว้ ๑ ปักษ์ (๑๕วัน) ให้ขอปริวาส ๑ ปักษ์ระหว่างที่อยู่ปริวาสต้องอาบัติสังฆาติเสสปิดไว้ ๕ วัน ทรงให้ขอมุลาญปฏิกัสนากับสงฆ์ แล้วให้สโมธานปริวาสเพื่ออาบัติตัวก่อน คือ รวมวันอยู่ปริวาสกับอาบัติที่ปิดไว้เดิม เมื่ออยู่ปริวาสแล้วเป็นผู้ควรมาณต์เธอต้องสังฆาติเสสปิดไว้ ๕ วันอีกให้ขอมุลาญปฏิกัสนา แล้วให้สโมธานปริวาสเพื่ออาบัติตัวก่อน อยู่ปริวาสแล้วจึงขอมาณต์ ๖ ราตรีเพื่ออาบัติ ๓ ตัวกะสงฆ์ ระหว่างที่ประพฤติมาณต์เธอต้องสังฆาติเสสปิดไว้ ๕ วันอีก ให้ขอมุลาญปฏิกัสนา แล้วให้สโมธานปริวาสเพื่ออาบัติตัวก่อน อยู่ปริวาสแล้ว จึงขอมาณต์ ๖ ราตรีเพื่ออาบัติตัวก่อน และเพื่ออาบัติ ๑ตัว ประพฤติมาณต์แล้วเป็นผู้ควรอภัยภาน เธอต้องสังฆาติเสสปิดไว้ ๕ วันอีกให้ขอมุลาญปฏิกัสนา แล้วให้สโมธานปริวาสเพื่ออาบัติตัวก่อน อยู่ปริวาสแล้วจึงขอมาณต์ ๖ ราตรีเพื่ออาบัติ ๑ ตัว ประพฤติมาณต์แล้วจึงขออภัยภานกับสงฆ์.

๖. ต้องสังฆาภิเสศ ๑ ตัวปิดไว้ ๑ วัน อาบัติ ๒ ตัวปิดไว้ ๒ วัน อาบัติ ๓ ตัวปิดไว้ ๓ วัน อาบัติ ๔ ตัวปิดไว้ ๔ วัน อาบัติ ๕ ตัวปิดไว้ ๕ วัน อาบัติ ๖ ตัวปิดไว้ ๖ วัน อาบัติ ๗ ตัวปิดไว้ ๗ วัน อาบัติ ๘ ตัวปิดไว้ ๘ วัน อาบัติ ๙ ตัว ปิดไว้ ๙ วัน อาบัติ ๑๐ ตัวปิดไว้ ๑๐ วัน ตรัสว่า “บรรดาอาบัติเหล่านั้น อาบัติเหล่าใดปิดไว้นานกว่าอาบัติทั้งหมด สงฆ์จงให้อัคขสมโฆธานปริวาสเพื่ออาบัติเหล่านั้น

๗. ภิกษุรูปหนึ่งต้องอาบัติสังฆาภิเสศ ๒ ตัวปิดไว้ ๒ เดือน ได้ขอปริวาสเพื่ออาบัติ ๑ ตัวปิดไว้ ๒ เดือนกับสงฆ์ ภายหลังละอายใจจึงแจ้งความที่ปิดอาบัติ ๒ ตัวปิดเอาไว้ ๒ เดือน จึงทรงให้สงฆ์ให้ปริวาส ๒ เดือนเพื่ออาบัติแม้นอกนี้

๘. สมัยนั้นภิกษุรูปหนึ่งต้องอาบัติสังฆาภิเสศหลายตัว ไม่รู้จำนวนระลึกไม่ได้ ไม่แน่ใจในอาบัติ และจำนวนราตรที่ปกปิด จึงทรงให้สงฆ์ให้สุทนต์ปริวาส (คือปริวาสที่อยู่จนกว่าจะบริสุทธิ์) แล้วดำเนินตามข้อ ๑

๙. กรณีที่ภิกษุผู้กำลังอยู่ปริวาส ผู้ควรแก่การชักเข้าหาอาบัติเดิมผู้ควรแก่มานัต ผู้ควรแก่อัฏฐานนั้นสัก ลตฐานะเป็นสามเณร วิกลจริตมีจิตฟุ้งซ่านกระสับกระส่ายเพราะเวทนา ถูกสงฆ์ลงอุกเขปนียกรรม การอยู่ปริวาสและกรรมทั้งหลายนั้นใช้ไม่ได้, ถ้ากลับคืนสภาพเป็นภิกษุอีก ปริวาสมานัตที่ให้แล้วหรืออยู่ประพฤติแล้ว เป็นอันให้หรือประพฤติดีแล้ว ให้ทำกรรมที่เหลืออยู่ต่อไปนอกจากนี้ยังมีตัวอย่างอื่นอีก ในสมุจจยชั้นธกะนี้เป็นการประมวลเรื่องการออกจากอาบัติสังฆาภิเสศ ที่มีปัญหาซับซ้อน

สรุป การอยู่ปริวาสกรรมเป็นพุทธานุญาตที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติไว้เพื่อให้ภิกษุสงฆ์ที่ต้องอาบัติสังฆาภิเสศ ต้องอยู่กรรมจึงพ้นโทษได้ดังมีรายละเอียดเงื่อนไขขั้นตอนดังกล่าวข้างต้น

อานิสงส์ของการรักษาพระวินัย

กุลบุตรยังเคารพต่อพระวินัย รักษาพระวินัย ก็ได้ชื่อว่ายังพระศาสนาให้เจริญ ไม่เสื่อมสูญไปได้ง่าย คุณธรรมอื่นที่กุลบุตรจะพึงมีก็จะสำเร็จได้โดยบริบูรณ์ เพราะคุณธรรมชั้นสูงจะมีได้ก็ต้องอาศัยคุณธรรมชั้นพื้นฐานได้แก่ ศีลนั่นเอง เมื่อกุลบุตรได้บำเพ็ญศีลให้บริบูรณ์แล้ว สมาธิปัญญา ก็จะมีได้โดยบริบูรณ์สมดังพระองค์ ได้ดำรัสรับรองไว้ในทูลสุตตราว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลายสมาธิของภิกษุผู้มีศีล ถึงพร้อมด้วยศีล ย่อมเป็นธรรม ถึงพร้อมด้วยอุปนิสยเมื่อสมาสมาธิ มีอยู่ถาภูตญาณทัสสนะของภิกษุผู้ถึงพร้อมด้วยสมาสมาธิย่อมเป็นธรรมถึงพร้อมด้วยอุปนิสย เมื่อยถาภูตญาณทัสสนะมีอยู่นิพพิทาและวิราคะของภิกษุผู้ถึงพร้อมด้วยถาภูตญาณทัสสนะย่อมเป็นธรรมถึงพร้อมด้วยอุปนิสย เมื่อนิพพิทาและวิราคะมีอยู่วิมุตติญาณทัสสนะของภิกษุผู้ถึงพร้อมด้วยนิพพิทาและวิราคะย่อมเป็นธรรมถึงพร้อมด้วยอุปนิสย

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ต้นไม้ที่กิ่งและใบบริบูรณ์ แม้มะเทาะของต้นไม้นั้นก็บริบูรณ์เปลือกก็บริบูรณ์ แม้กระพี้ ก็ถึงความสมบูรณ์ แม้มันก็ถึงบริบูรณ์ฉันใดฉันนั้นเหมือนกันนั่นแล”

ดูกรภิกษุทั้งหลาย สัมมาสมาธิของภิกษุ ฯลฯ ถึงพร้อมด้วยอุปนิสย จากพระดำรัสข้างต้น เราจะเห็นได้ว่าพระองค์ทรงยกย่องสรรเสริญการรักษาศีล ความถึงพร้อมด้วยศีล และแสดงอานิสงส์ ที่เกิดการสังวร การสำรวมระวังในพระวินัยด้วยพระปัญญาอันบริสุทธิ์ คุณวิเศษที่เกิดจากการสังวรสำรวมในศีลมีมากมายเหลือเกิน ดังนี้ พระราชดำรัสในคาถาธรรมบทรับรองไว้อีกว่า

ผู้มีศรัทธา สมบูรณ์ด้วยศีล เพียบพร้อมด้วยยศและโภคะ จะไปในประเทศใดๆ ย่อมเป็นผู้อันเขาบูชาแล้วในประเทศนั้นๆ ที่เดียว กุลบุตรผู้มีศีล ถึงพร้อมด้วยศีล จะอยู่ในประเทศใดๆ แล้วแต่ย่อมเป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาของพุทธบริษัทและ ย่อมนำมาซึ่งความเจริญของพระพุทธศาสนาที่เดียว ศีล

ของภิกษุใด หมดมลทิน (ไม่เศร้าหมอง) การทรงบาตรและจีวรของภิกษุนั้นย่อมเป็นที่น่าเลื่อมใส บรรพชาของเธอก็มีแล หทัยของภิกษุผู้มีศีลบริสุทธิ์ ย่อมไม่หลงลงสู่ภย มีความดีเตียนตนเองเป็นต้น ดุจพระอาทิตย์ไม่ลงสู่ความมืดฉนั้นๆ ภิกษุเมื่องานในเบื้องต้นย่อมงามด้วยความถึงพร้อมแห่งศีลดุจ พระจันทร์ เมื่องามในท้องฟ้าย่อมงามด้วยความถึงพร้อมด้วยรัศมีฉนั้น แม้กลิ่นกายของภิกษุผู้มีศีล ยังทำความชื่นบานแม้แต่เทวดาทั้งหลาย จะกล่าวไปในกลิ่นศีลเล่า กลิ่นแห่งศีล ย่อมครอบงำสมบัติ แห่งคันธชาติทั้งปวง ฟุ้งไปทั่วทิศมิได้ติดขัด สักการะแม้ร้อยอันทวยกทำแล้วในท่านผู้มีศีล จึงเป็นดุจ ภาชนะ (รองรับ) เครื่องบูชาและสักการะ อาสวะทั้งหลาย อันเป็นไปในทิฏฐธรรม (ในปัจจุบัน) ย่อมไม่ เปียดเบียน ท่านผู้มีศีล ผู้มีศีลย่อมชูดรากเหง้าแห่งทุกข์ อันเป็นไปในสัมปรายภพ (ภพหน้า) เสียได้ฯ

สมบัติในมนุษย์ และสมบัติในเทวดา สมบัติทั้ง ๒ นั้น เมื่อผู้มีศีลถึงพร้อมอยู่มิใช่ เป็นสิ่งที่จะถึงได้ยากเลย อนึ่งใจของผู้มีศีลถึงพร้อมย่อยแล่นไปสู่พระนิพพาน อันเป็นสมบัติที่สงบ ระงับสุดยอดเป็นแท่นบัณฑิตถึงแสดงอานิสงส์อันมีอาการต่างๆ เป็นอันมากในศีลซึ่งเป็นมูลแห่งสมบัติ ทั้งปวงด้วยประการฉนี้แล

ภิกษุต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว ไม่เข้าปริวาสจะมีผลอย่างไร ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่า ความบริสุทธิ์ในการออกจากอาบัติ มี ๓ อย่าง คือ

๑. ถ้าต้องอาบัติปาราชิก ต้องลาสิกขา
๒. ถ้าต้องอาบัติสังฆาทิเสส ต้องอยู่ปริวาส
๓. ถ้าต้องอาบัติถุลลัจจัย ต่ำลงมาถึงทุพภากษิต ต้องแสดงต่อหน้าภิกษุอื่น (ปลงอาบัติ)

ดังนั้น ถ้าภิกษุรูปใดต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วไม่ขอปริวาสกับสงฆ์ ก็ชื่อว่าไม่ต้องการความบริสุทธิ์ ศีลของภิกษุนั้น ย่อมเศร้าหมอง เฉพาะต้องอาบัติแล้ว ไม่ยอมทำคืนภิกษุนั้นก็ได้ชื่อว่าเป็น อลัชชีย์ คือผู้ไม่มีความละอาย โทษย่อมติดตัวของภิกษุนั้นจนกว่าจะทำ คืน เพราะอาบัตินั้น เมื่อภิกษุ ต้องเข้าแล้ว ย่อมมีโทษเหนือตน คือ คนอื่นจะรู้หรือไม่ก็ตามแต่ตัวเองนั้นก็ย่อมรู้แก่ใจเองความ หวาดระแวงย่อมมีแก่ภิกษุนั้น กล่าวคนอื่นจะรู้บ้าง กล่าวคนอื่นจะโทษบ้าง ดังนั้นภิกษุควรเปลื้องตน ออกจากความกังวลนั้นเสีย เพื่อจะได้ไม่ต้องเดือดร้อนใจภายหลัง ก่อนเข้าอยู่ปริวาสนั้นควรทำอะไร

ภิกษุต้องการเข้าปริวาสก่อนอื่นจะต้องตรวจสอบให้แน่ชัดเสียก่อนว่าตนเองต้องอาบัติจริง หรือไม่ การที่เราจะตรวจสอบว่าต้องอาบัติหรือไม่นั้น ก็ต้องศึกษาให้เข้าใจเสียก่อนว่าอาบัติสังฆาทิเสส นั้นมีกี่ข้อ แต่ละข้อนั้นท่านห้ามไว้อย่างไร มีองค์แห่งการต้องอาบัติอย่างไร ซึ่งถ้าเราไม่ศึกษาให้เข้าใจ แล้ว ก็ไม่สามารถที่จะตรวจสอบหรือวินิจฉัยให้แก่ตัวเองได้ ดังมีภิกษุหลายรูปที่ไม่ได้ศึกษาอาบัติให้ เข้าใจ พอมีเรื่องที่เกี่ยวข้องไปถึงข้อความในอาบัติสังฆาทิเสสก็คิดว่าตัวเองนั้นต้องอาบัติสังฆาทิเสสเข้า แล้ว ก็เกิดความเดือดร้อนใจ แสวงหาที่อยู่ปริวาสหลายๆแห่ง จนได้รับความลำบาก แต่พอพระวินัยธร ท่านได้สอบสวนดูแล้ว การกระทำนั้นๆ ไม่ได้ทำให้ต้องอาบัติแต่ประการใด นี่ก็เป็นตัวอย่างโทษของการ ไม่ได้ศึกษาพระวินัยให้เข้าใจแล้วกระทำการลงไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์^{๔๔}

^{๔๔} พระครูสมุห์โพธิ์ จันทสาลี, หนังสือธรรมภาคปฏิบัติปริวาสกรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๗๔.

สรุป ปรีวาส มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลเป็นชื่อของสังฆกรรมประเภทหนึ่งที่สงฆ์จะพึงกระทำซึ่งในปัจจุบันนี้เป็นที่รู้จักแพร่หลายในหมู่พระภิกษุสงฆ์ ซึ่งการอยู่ปรีวาสเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่าการอยู่กรรม จึงนิยมเรียกรวมกันว่า ปรีวาสกรรมเป็นการชดเชยการอยู่ใช้ หรือ เรียกสามัญว่า “การอยู่กรรม (วุฏฐานวิธี) คืออยู่ให้ครบ กระบวนการ สิ้นสุดกรรมวิธีทุกขั้นตอนของการอยู่ปรีวาสกรรมทั้งนี้ก็ เพื่อให้ผู้อยู่ใช้กรรมหรือความผิดที่ได้ล่วงละเมิดพระวินัย หรือต้องอาบัติสังฆาทิเสสซึ่งอาจจะล่วงละเมิดโดยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจหรืออาจล่วงละเมิดโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตามนั้นให้พ้นมลทิน หมดจดบริสุทธิไม่มีเหลือเครื่องเศร้าหมองอันจะเป็นอุปสรรคในการประพฤติปฏิบัติบำเพ็ญในทางจิตของพระภิกษุสงฆ์ ปรีวาสกรรมมีเพื่อสำหรับบุคคล ๒ ประเภทคือ ปรีวาสกรรมสำหรับพระภิกษุสงฆ์ที่บวชอยู่แล้วในพระพุทธศาสนาแต่ต้องครุกาบัติ ปรีวาสกรรมสำหรับคฤหัสถ์ หรือพวกเดียรฉีย์

ปรีวาสสำหรับพระภิกษุสงฆ์ ปรีวาสกรรมสำหรับพระภิกษุสงฆ์นี้ เป็นปรีวาสตามปกติสำหรับภิกษุผู้บวชอยู่แล้วในพระพุทธศาสนา แต่ไปต้อง “ครุกาบัติ” จึงจำเป็นต้องประพฤติปรีวาสเพื่อนำตนให้พ้นจากอาบัติ ตามเงื่อนไขทางพระวินัยและเงื่อนไขของสงฆ์ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การประพฤติวุฏฐานวิธี คือ กฎระเบียบเป็นการออกจากอาบัติ หมายถึง ระเบียบวิธีปฏิบัติสำหรับภิกษุผู้จะเปลื้องตนออกจากครุกาบัติสังฆาทิเสส มีทั้งหมด ๔ ขั้นตอน คือ

๑. ปรีวาส หรือ อยู่ประพฤติปรีวาส หรือ อยู่กรรม (โดยสงฆ์เห็นชอบที่ ๓ ราตรี)
๒. มานัต ประพฤติมานัต ๖ ราตรี หรือ นัปราตรี ๖ ราตรีแล้วสงฆ์สวดระงับอาบัติ
๓. อัฟฆาน หรือ การเรียกเข้าหมู่ โดยพระสงฆ์ ๒๐ รูป สวดให้อัฟฆาน
๔. ปฏิกัสนา ประพฤติมุลายปฏิกัสนา (ถ้าต้องอาบัติในระหว่างหรือการชักเข้าหาอาบัติเดิม)

สรุป ทั้ง ๔ ขั้นตอนนี้รวมกันเข้าเรียกว่า “การประพฤติวุฏฐานวิธี” แปลว่าระเบียบหรือขั้นตอนปฏิบัติตนเพื่อออกจากอาบัติ อันได้แก่ “สังฆาทิเสส” ความสำคัญปรีวาสกรรมสำหรับคฤหัสถ์ หรือพวกเดียรฉีย์ นี้มีมาแต่สมัยพุทธกาลเนื่องด้วยมีคฤหัสถ์มากมายที่ไม่ใช่ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนา หรือ ไม่ได้นับถือพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ หรือเป็นผู้ที่นับถือศาสนาอื่นหรือลัทธิอื่น ๆ มาก่อน ซึ่งคนจำพวกนี้เรียกว่าเดียรฉีย์ ซึ่งเดียรฉีย์เหล่านี้เมื่อได้ฟังพระธรรมจากพระพุทธเจ้าบ้าง หรือพระอัครสาวกบ้างก็เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา คิดจะเข้ามานับถือพระพุทธศาสนา โดยจะยังคงเพศเป็นคฤหัสถ์เช่นเดิมหรือจะขอบวชก็ตามพระพุทธเจ้าทรงพิจารณา เห็นว่าควรจะให้คนเหล่านี้ได้อบรมตนให้เข้าใจในหลักพระพุทธศาสนาเสียก่อนประพฤติดนเรียกว่า “ติตถียปรีวาส” เป็นเวลา ๔ เดือน จึงได้ทรงอนุญาตให้บวชอยู่ในพระพุทธศาสนา

๒.๔ ข้อมูลพื้นที่การวิจัย

จังหวัดเพชรบูรณ์แบ่งเขตการปกครอง ออกเป็น ๑๑ อำเภอประกอบด้วยอำเภอเมือง เพชรบูรณ์อำเภอหล่มสัก อำเภอหล่มเก่า อำเภอชนแดน อำเภอหนองไผ่อำเภอบึงสามพันอำเภอวิเชียรบุรีอำเภอศรีเทพ อำเภอน้ำหนาว อำเภอเขาค้อ และอำเภอวังโป่ง แบ่งเป็น ๑๑๗ ตำบลและ ๑,๔๓๐ หมู่บ้าน ข้อมูลด้านศาสนา ศาสนาพุทธ จำนวนวัด ๘๓๔ แห่ง แบ่งเป็น วัดหลวง ๓ แห่ง วัดราษฎร์ ๘๓๑ แห่งข้อมูลมัสยิด/สุเหร่า จำนวน ๓ แห่ง ศาสนาคริสต์ จำนวน ๓๒ แห่ง^{๔๙}

คำว่า ปรีวาสน นี้มีมาแต่สมัยพุทธกาล เป็นชื่อของสังฆกรรม ประเภทหนึ่ง ที่สงฆ์จะพึงกระทำเพื่อการอยู่ชดใช้เรียกสามัญว่า “การอยู่กรรม” เรียกรวมกันว่า “ปรีวาสนกรรม” เป็นระเบียบปฏิบัติสำหรับภิกษุที่ต้องอาบัติ ”สังฆาทิเสส” แล้วปกปิดไว้ทั้งที่เกิดโดยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ และอาจจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม จึงต้องประพฤติเพื่อเป็นการลงโทษตัวเองให้ครบเท่ากับจำนวนวันที่ปกปิดอาบัติไว้ เพื่อให้พ้นมลทินและเพื่อความบริสุทธิ์ในการบำเพ็ญเพียรในทางจิตของพระภิกษุสงฆ์ ดังนั้น วัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จึงได้จัดให้มีโครงการปฏิบัติธรรมและอยู่ปรีวาสนกรรม เป็นประจำทุกปี มีจำนวน ๕ วัด^{๕๐} คือ

วัดศิริรัตนวาราม	ต.ท่าข้าม อ.ชนแดน จ.เพชรบูรณ์
วัดวังสงวน	ต.บ่อไทย อ.หนองไผ่ จ.เพชรบูรณ์
วัดเพชรจันทรส	ต.จันจุ อ.บึงสามพัน จ.เพชรบูรณ์
วัดหนองไฮ	ต.สระกรวด อ.ศรีเทพ จ.เพชรบูรณ์
วัดทรัพย์เกษตรนอก	ต.บึงสามพัน อ.บึงสามพัน จ.เพชรบูรณ์

ซึ่งจะมีพระภิกษุ เข้าร่วมโครงการเป็นจำนวนมาก และได้ขอความร่วมมือกับสำนักงานวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พยุหะเมือง เพชรบูรณ์ เพื่อขอความอนุเคราะห์บิดบาตข้าวสารอาหารแห้งเพื่อสะสมไว้เป็นเสบียงถวายเป็นภัตตาหารแก่พระสงฆ์ที่อยู่ปรีวาสนกรรมสืบต่อไป

สรุปได้ว่า สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนดคุณสมบัติของสำนักปฏิบัติธรรม ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาสำนักปฏิบัติธรรมไว้ ๓ ด้าน

ด้านการบริหารจัดการ

๑. เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีความสนใจและเห็นความสำคัญของการศึกษา ปฏิบัติและเผยแผ่ธรรมอย่างแท้จริง

๒. มีการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายอย่างเป็นระบบ ที่มีความโปร่งใสสามารถเปิดเผยและตรวจสอบได้

๓. มีบุคลากร/เจ้าหน้าที่เพียงพอในการท าหน้าที่ดูแลด้านที่พัก อาหาร น้ำดื่ม ห้องน้ำ ห้องสุขาและอำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ผู้ปฏิบัติธรรม

^{๔๙} ระบบฐานข้อมูลด้านประชากรและการนับถือศาสนา จังหวัดเพชรบูรณ์, ๒๕๖๐.

^{๕๐} สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดเพชรบูรณ์, เอกสารประกอบการประชุมพระสังฆาธิการ, ครั้งที่ ๑, (๑๕ มกราคม ๒๕๖๑), (อัตสำเนา).

๔. มีการดูแลด้านการรักษาความปลอดภัยภายในและบริเวณโดยรอบ ในกรณีที่มีผู้ปฏิบัติธรรมจำนวนมาก สามารถประสานงานขอกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือหน่วยอาสาสมัคร เพื่อมาดูแลรักษาความปลอดภัยอย่างทั่วถึง

๕. มีการดูแลด้านสุขอนามัย กล่าวคือ มีผู้ยาสามัญประจำหรือมีเจ้าหน้าที่ที่สามารถให้การปฐมพยาบาลเบื้องต้น ในกรณีที่มีผู้เข้าปฏิบัติธรรมจำนวนมาก ควรจัดเตรียมเจ้าหน้าที่จากสถานพยาบาลอยู่ดูแล ถ้าหากมีผู้ป่วยฉุกเฉินก็สามารถนำส่งสถานพยาบาลได้ทันที ถ้าหากไม่ได้จัดเจ้าหน้าที่พยาบาลอยู่ดูแลประจำ ก็ต้องมีการประสานไว้กับสถานพยาบาลใกล้เคียงให้สามารถปฐมพยาบาลหรือรับผู้ป่วยฉุกเฉินไว้รักษาตัวได้ทันที

๖. มีการจัดการปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่องตลอดปี และจัดทำตารางการฝึกอบรมปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน

๗. มีกฎข้อบังคับหรือระเบียบปฏิบัติของวัดหรือสำนักที่จัดพิมพ์ไว้เป็นเอกสารหรือตีพิมพ์ประกาศไว้ ณ บริเวณที่เห็นได้โดยชัดเจน

๘. มีการประสานงานกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดด้านต่างๆ เช่น การจัดหาอาหาร น้ำดื่มและการบริการต่างๆ เป็นต้น

๙. มีการประชาสัมพันธ์การจัดโครงการปฏิบัติธรรมในรูปแบบต่างๆ แต่ต้องไม่เป็นในลักษณะเชิงธุรกิจ

ด้านวิทยากร

๑. มีพระวิปัสสนาจารย์หรือผู้ฝึกสอนกัมมัฏฐานที่มีความรู้ ความสามารถในการสอนกัมมัฏฐานตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตร โดยสามารถตอบข้อซักถาม และสอบอารมณ์กัมมัฏฐานได้

๒. มีวิทยากรบรรยายธรรมที่มีความรู้ ความสามารถในการเทศนาและบรรยายธรรมให้เข้าใจหลักธรรม และน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติได้อย่างมีความสุข

๓. พระภิกษุหรือบุคคลอื่นที่เป็นวิทยากรมีความประพฤติดี ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

ด้านสถานที่

๑. สถานที่ในงานวิจัยฉบับนี้หมายถึง สถานที่ที่จัดงานประพฤติวิภูฐานวิธี หรือการเข้าอยู่ปริวาสกรรมในงานวิจัยนี้ใช้สถานที่ ๕ วัด คือ ๑. วัดศิริรัตนวาราม ๒. วัดวังสวงน ๓. วัดเพชรจันทร์ ๔. วัดหนองไฮ ๕. วัดทรัพย์เกษตรนอก ในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการงานประพติวุฒฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์” ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ซึ่งได้มีผู้ศึกษาไว้มากมาย ดังนี้

๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการการบริหาร ซึ่งถือว่าเป็นการใช้ศาสตร์และศิลป์ นำเอาทรัพยากรบริหาร (administrative resource) เช่น คน เงิน วัสดุสิ่งของ และการจัดการ มาประกอบการตามกระบวนการบริหาร (process of administration) เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร ดังต่อไปนี้

ไฉไลฤดี ยูวะศิริ และคณะ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ “ผลสำเร็จในการปฏิบัติธรรมของพระนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่” ได้ข้อสรุปว่า^{๕๑} พระนิสิตต้องการพัฒนาจิต การปฏิบัติธรรมและการจัดรูปแบบที่หลากหลายตามความเหมาะสมโดยใช้หลักภาวนา ๔ คือ

๑) กิจกรรมกายภาวนา คือการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนและผู้ปฏิบัติที่หลากหลาย เพื่อฝึกการควบคุม สวรรมระวัง ในอินทรีย์สังวรทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ในระหว่างที่เรียนและปฏิบัติ ทั้งในอิริยาบถใหญ่ คือ ยืน เดิน นั่ง นอน และอิริยาบถย่อย เช่น การบริโภคอาหาร น้ำดื่ม ขับถ่าย เป็นต้น หรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมภายนอก ซึ่งสัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวทางกาย

๒) กิจกรรมศีลภาวนา คือ การจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียน และผู้ปฏิบัติตั้งอยู่ใน กุฎระเบียบ ตามที่ตกลงกันอย่างเคร่งครัด ตลอดถึงการสร้างความตระหนักรู้ ในข้อปฏิบัติของการอยู่ร่วมกันของผู้เรียนและผู้ปฏิบัติ การรักษาศีล และพระวินัย

๓) กิจกรรมจิตภาวนา คือ การจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนและผู้ปฏิบัติได้อบรมปฏิบัติทางจิต เพื่อพัฒนาสติให้เกิดสมาธิตั้งมั่นจดจ่อ ในระหว่างที่เรียนและฝึกปฏิบัติ ให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึก ชุ่มชื่น และสนใจในการสอนและการฝึกปฏิบัติ โดยมีกิจกรรมการฝึกสมาธิ ในรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลายให้เหมาะสมกับจริตของผู้ปฏิบัติ

๔) กิจกรรมปัญญาภาวนา คือ การจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียน และผู้ปฏิบัติเกิดความรู้ ความเข้าใจ ในหลักสูตรการเรียนรู้อย่างชัดเจน

พระครูไพโรจน์สารคุณ (สุเทพ งามละมัย) ได้วิจัยเรื่อง “ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี” จากผลการวิจัยพบว่า^{๕๒} แนวทางในการพัฒนาทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานีในด้านเทคนิคมนุษย์สัมพันธ์ ด้านความคิดรวบยอด ด้านความคิดและด้านการสอน พบว่า การพัฒนาทักษะ

^{๕๑} ไฉไลฤดี ยูวะศิริ และคณะ, “ผลสำเร็จในการปฏิบัติธรรมของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่”, รายงานการวิจัย, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, ๒๕๔๖).

^{๕๒} พระครูไพโรจน์สารคุณ (สุเทพ งามละมัย), “ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

ด้านต่าง ๆ ของเจ้าอาวาสจำเป็นที่จะต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ในการส่งเสริมหรือจัดให้มีการสัมมนาทางวิชาการ การแลกเปลี่ยนทางความคิด ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนในด้านงบประมาณบุคลากร เทคโนโลยีทันสมัย เพื่อเปิดโอกาสให้เจ้าอาวาสสามารถเข้าถึงวิทยาการสมัยใหม่ ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้ง่ายขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้การพัฒนาวัดมีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลให้เกิดความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาสืบต่อไปในอนาคต

พระครูปลัดกิตติวัฒน์ (คชา ปญญาโร) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า^{๕๓} ๑. ความคิดเห็นของพระภิกษุสงฆ์ซึ่งสังกัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พบว่า การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๖) ๒ ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตัวแปร พบว่า อายุ จำนวนพรรษาและวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระภิกษุสงฆ์ซึ่งสังกัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงเป็นการยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนตัวแปรทางด้านวุฒิการศึกษาทางสามัญและวุฒิการศึกษาทางธรรมนั้น ไม่แตกต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐาน ควรให้มีการทำกิจกรรมร่วมกันบ่อย ๆ ที่ก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ และควรเพิ่มบทลงโทษให้วิจัยที่ตั้งไว้ ๓. ข้อเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลนจังหวัดนครปฐม (๑) ด้านการปกครอง พบ ออกกฎระเบียบปฏิบัติของศิษย์วัดและผู้อาศัยอยู่ภายในวัดพร้อมกับบทลงโทษเมื่อทำผิดอย่างชัดเจน ควรจะดูแลพระภิกษุสามเณรใต้ปกครองอย่างเป็นธรรมสมเหตุสมผล เมื่อเกิดกรณีพระภิกษุสามเณรไม่เชื่อฟัง หรือไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ (๒) ด้านศาสนศึกษา พบว่า ควรมีการให้ขวัญและกำลังใจแก่ผู้สอนและผู้เรียนทั้งนักธรรมและบาลีอธิบายถึงความสำคัญและประโยชน์ทางด้านศาสนศึกษาให้ภิกษุสามเณรใต้ปกครองได้เข้าใจอย่างทั่วถึง ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนและนักเรียนเรียนธรรมศึกษาอย่างทั่วถึง (๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า พระสังฆาธิการควรส่งเสริมสนับสนุนการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนา ควรกองทุนเพื่อการศึกษาสงเคราะห์ (๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า ควรจัดให้มีการจัดฝึกอบรมในส่วนของกรมเผยแผ่ธรรมแก่พระภิกษุสงฆ์ เพื่อให้เป็นไปตามรูปแบบเดียวกันและควรใช้สื่อที่ทันสมัยในการเผยแผ่ธรรม (๕) ด้านการสาธารณูปการ พบว่า ควรมีการปลูกฝังให้พระภิกษุสงฆ์ภายในวัดเกิดความเอาใจใส่ในการควบคุมดูแลและปฏิสังขรณ์ (๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์ควรจัดตั้งกองทุนเพื่อการสาธารณสงเคราะห์ขึ้นมาโดยเฉพาะและวัดกับชุมชนควรมีการจัดประชุมร่วมกัน และวางแผนกันทำงานอย่างเป็นระบบ

^{๕๓} พระครูปลัดกิตติวัฒน์ (คชา ปญญาโร), “การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

พระมหาลำพึง ธีรปถโญ (เพ็ญภู) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัชฌิม จังหวัดนครสวรรค์” ผลการศึกษาพบว่า^{๔๔} การการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัชฌิม พบว่า บุคลากรของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัชฌิม มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๘ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัชฌิม จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามบุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีอายุต่างกัน มีตำแหน่งแตกต่างกัน ประสบการณ์การทำงานต่างกัน และมีระดับการศึกษาต่างกัน พบว่ามีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันทุกด้านจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

พระมหาเจริญ จันท์เจริญ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระวินยธิการในการรักษาพระวินัยของพระสงฆ์ไทย ศึกษาเฉพาะกรณีกรุงเทพมหานคร” ผลวิจัยพบว่า^{๔๕} พระวินัยที่ปรากฏในพระวินัยปิฎกมีการบัญญัติมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยบัญญัติขึ้นเป็นสิกขาบทแต่ละข้อภายหลังจากการกระทำความผิดของพระภิกษุผ่านการสอบสวน และพิจารณาตัดสินของคณะสงฆ์ โดยมีพระพุทธเจ้าในฐานะประมุขสงฆ์ ประกาศให้คณะสงฆ์รับรองเป็นข้อห้ามและระเบียบแห่งการปฏิบัติ หากมีการล่วงละเมิดอื่น ๆ ก็จะมีพระบัญญัติเพิ่มเติม เรียกว่า อนุบัญญัติ สิกขาเหล่านั้น ได้ใช้เป็นกรอบแห่งการประพฤติของสงฆ์ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งได้รับการยอมรับเป็นกฎบัตรสำหรับอ้างอิง และใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ให้เกิดความสงบเรียบร้อย ดังนั้น ปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยธิการ นั้นสามารถสรุปได้เป็นประเด็นดังนี้ คือ ๑) มาตรการป้องกันและดูแลสอดส่องความประพฤติของพระสงฆ์ไม่เคร่งครัด ๒) ปัญหาการประสานงานระหว่างพระวินยธิการในเขต ๓) สิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ไม่เพียงพอ ๔) ขาดงบประมาณ

สุธาดา สนธิเวช ได้วิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของพระสงฆ์ต่อการบริหารจัดการโรงพยาบาลสงฆ์” ผลการวิจัยพบว่า^{๔๖} ระดับความพึงพอใจของพระสงฆ์ที่มีต่อการให้บริการในโรงพยาบาลสงฆ์ของพระสงฆ์-สามเณร ด้านระบบการให้บริการและด้านผู้ให้บริการตามหลักพรหมวิหาร ๔ พระสงฆ์ สามเณร มีระดับความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการโรงพยาบาลสงฆ์ ตามปัจจัยระบบการให้บริการภาพรวมอยู่ในระดับสูง เปรียบเทียบความพึงพอใจของพระสงฆ์ที่เป็นผู้ป่วยในและ

^{๔๔} พระมหาลำพึง ธีรปถโญ (เพ็ญภู), “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัชฌิม จังหวัดนครสวรรค์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๔๕} พระมหาเจริญ จันท์เจริญ, “บทบาทพระวินยธิการในการรักษาพระวินัยของพระสงฆ์ไทย ศึกษาเฉพาะกรณีกรุงเทพมหานคร”, *อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๒).

^{๔๖} สุธาดา สนธิเวช, “ความพึงพอใจของพระสงฆ์ต่อการบริหารจัดการโรงพยาบาลสงฆ์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

ผู้ป่วยนอก ด้านระบบการให้บริการโดยภาพรวม มีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณา รายละเอียดพบว่า มีความพึงพอใจแตกต่างกัน ประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการ ในการให้บริการ พระสงฆ์ของโรงพยาบาลสงฆ์ จากหัวหน้าการพยาบาลผู้ป่วยนอก และหัวหน้าการพยาบาลผู้ป่วยในมี แนวทางการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพคล้ายคลึงกัน เริ่มจะต้องกำหนดแผนงาน ดำเนินงาน ตามแผนประเมินผลการทำงาน ติดตามประสานงานและควบคุม ให้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและเป็น ประโยชน์ต่อองค์กร ตลอดจนการติดตามผลงานอย่างต่อเนื่อง ให้กำลังใจผู้ปฏิบัติงาน

พระมหาสุทิน สุทิน ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเครือข่ายเชิงพุทธของกลุ่มโรงเรียน พระปริยัติธรรม” ผลการวิจัยพบว่า^{๕๗} ๑) สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการเครือข่ายเชิงพุทธของ กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่ม ๑ มีการบริหารงานตามหน้าที่การบริหาร POLC มีการวางแผนยุทธศาสตร์ การจัดองค์การ มีการนำและมีการตรวจสอบโดยมีการประยุกต์ใช้ทฤษฎี หลักการบริหารนิยธรรมและนวัตกรรมในการบริหารซึ่งเป็นไปตามสภาพและบริบทของสถานศึกษามีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีข้อตกลงร่วมกันและการรวมตัวกันภายใต้การบริหารจัดการแบบกลุ่มโรงเรียน เพื่อประสานความร่วมมือด้านการบริหารความรู้ด้านวิชาการ สามารถที่จะพัฒนาความร่วมมือและ ความสัมพันธ์ไปสู่ระดับเครือข่ายที่มีการสร้างความเข้มแข็งในการบริหารงานวิชาการ ๕ ด้านอย่าง อย่างเป็นระบบได้ ๒) หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการบริหารจัดการเครือข่ายเชิงพุทธของกลุ่ม โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากลุ่ม ๑ ได้แก่ อปริหานิยธรรม ๗ มีการบูรณาการหลักอปริ หานิยธรรมเข้าไปในทุกขั้นตอนกระบวนการของการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการ เครือข่ายเชิงพุทธ เป็นเครือข่ายมีชีวิต มีการรวมตัวกัน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สกัดเอาสิ่งดีหรือจุดแข็ง ของแต่ละฝ่ายมาเรียนรู้และสนับสนุนกันและกัน ๓) รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายเชิงพุทธของ กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากลุ่ม ๑ เป็นรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายที่มี การบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม อันเป็นหลักที่สร้างความสามัคคีของบุคคล องค์กร และพัฒนา ต่อไปอย่างยั่งยืน

พระวุฒิกัทร เครือวงศ์ ทำการศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการสร้างคามพึงพอใจ ของพุทธศาสนิกชนที่มาปฏิบัติธรรมต่อการให้บริการของวัดต้นสน จังหวัดอ่างทอง” ผลการศึกษา พบว่า ระดับความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่มาปฏิบัติธรรมต่อการให้บริการของวัดต้นสน จังหวัด อ่างทอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกๆ ด้าน ได้แก่ ด้านที่พักอาศัย ด้านห้องน้ำ ห้องสุขา ด้าน สถานที่รับประทานอาหาร ด้านสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ด้านที่จอดรถ ด้านการต้อนรับ และด้าน ความปลอดภัย^{๕๘}

^{๕๗} พระมหาสุทิน สุทิน, “การบริหารเครือข่ายเชิงพุทธของกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ศึกษา กลุ่ม ๑”, **ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๕๘} พระวุฒิกัทร เครือวงศ์, “แนวทางการพัฒนาการสร้างคามพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่มาปฏิบัติ ธรรมต่อการให้บริการของวัดต้นสน จังหวัดอ่างทอง”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๑).

พัชรินทร์ นาคอุย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการการติดตามภาระหนี้สินของธนาคารตามหลักพุทธธรรม^{๕๔} มีวัตถุประสงค์ดังนี้ เพื่อศึกษาวิเคราะห์กระบวนการการเป็นหนี้และการติดตามภาระหนี้สิน เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักการและวิธีการติดตามภาระหนี้สิน และเพื่อศึกษาวิเคราะห์และกำหนดกระบวนการในการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการติดตามภาระหนี้สินการศึกษาครั้งนี้ ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งเป็นวิธีการวิจัย เชิงปริมาณ ควบคู่กับวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ ลูกค้าที่มาใช้บริการเกี่ยวกับภาระหนี้สิน ที่ธนาคารยูโอบีสำนักงานสุขุมวิท ๒๖ จำนวน ๑๐๐ คน จากบันทึกข้อมูลของธนาคารประจำเดือนกันยายน ๒๕๕๑ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ เพื่อแปลข้อมูลในเชิงพรรณนาด้วยสถิติพื้นฐาน คือ หาค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (X) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นอกจากนี้ ยังได้รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) คือ พนักงานของธนาคารยูโอบีที่รับผิดชอบในการติดตามภาระหนี้สินตั้งแต่ระดับปฏิบัติการไปจนถึงระดับหัวหน้างานจำนวน ๙ คน แล้ววิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

กระบวนการการเป็นหนี้และการติดตามภาระหนี้สิน ผลการศึกษา พบว่า หนี้เกิดแต่สัญญาอันเป็นหนี้ เกิดจาก “นิติกรรม” คือการตกลงทั้งสองฝ่ายก่อให้เกิดหนี้ขึ้น ส่วนหนี้ที่เกิดแต่จัดการงานนอกสั่ง ลามมิควรได้ และละเมิดนั้นเป็นหนี้เกิดจาก “นิติเหตุ” คือคู่กรณี การชำระหนี้ถูกต้องจะต้องอยู่ในลักษณะ ดังนี้คือ ชำระหนี้ให้ถูกต้อง ครบตามวัตถุประสงค์ ชำระหนี้ตามวันกำหนด และชำระหนี้ด้วยความสุจริต จึงถือว่าชำระหนี้ถูกต้องและลูกหนี้ได้หลุดพ้นจากการเป็นหนี้ การเกิดหนี้มี ๒ สาเหตุ คือหนี้ที่เกิดจากการใช้จ่ายเกินตัว ใช้จ่ายไม่ระมัดระวัง การไม่รู้จักประมาณตัวเองและหนี้ที่เกิดจากเหตุการณ์ฉุกเฉินหรือความจำเป็นทั้งของตัวเองและครอบครัวหลักการและวิธีการติดตามภาระหนี้สินผลการศึกษา พบว่า หลักการและวิธีการติดตามภาระหนี้สินมี ๘ ขั้นตอน (๘ P) คือ ปัญหา (Problem) เป้าหมาย (Purpose) การเตรียมการ (Preparing) การวางแผน (Planning) กระบวนการ (Processing) การปฏิบัติ (Practical) การมีส่วนร่วม (Participating) และผลการดำเนินงาน (Performance) การติดตามภาระหนี้สินของธนาคารโดยใช้หลักพุทธธรรม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารจัดการการติดตามภาระหนี้สินของธนาคารตาม หลักพุทธธรรม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่า การใช้หลักสราณียธรรมมีประโยชน์ในการติดตามภาระหนี้สิน รองลงมา คือ หลักธรรมโลกบาลและหลักธรรมคิหิสุข ตามลำดับ สำหรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของการศึกษาครั้งนี้ คือ ธนาคารควรมีนโยบายในการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ร่วมกับกฎข้อบังคับในการติดตามภาระหนี้สินของธนาคารแห่งประเทศไทย โดยการนำเอาหลักศาสนทางพระพุทธศาสนาเข้ามีส่วนร่วมในการฝึกอบรมพนักงานติดตามภาระหนี้สินของธนาคาร เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างธนาคารกับลูกหนี้

^{๕๔} พัชรินทร์ นาคอุย, “การบริหารจัดการการติดตามภาระหนี้สินของธนาคารตามหลักพุทธธรรม”, พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

พระมหาธฤติ วิโรจโน (รุ่งชัยวิฑูร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนในเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) ศึกษาหลักการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร (๒) ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล และ(๓) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนในเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน ๒๖๑ คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งแบ่งเป็น ๓ ตอน คือตอนที่ ๑ เป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า ๕ ระดับ เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนในเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร และตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นในปัญหา และข้อเสนอแนะของการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ โดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และใช้สถิติทดสอบสมมติฐานโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) จากผลการวิจัย พบว่า^{๖๐} การเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนในเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์๑ทำงาน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่ทำให้การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของโรงเรียนในเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร มีความแตกต่างกัน ได้แก่ ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์ทำงาน ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลที่ไม่มีผลต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของโรงเรียนในเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่ วุฒิการศึกษา โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕

พฤกษา พุทธิรักษ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการสหกรณ์การเกษตรตามหลักสังคหวัตถุ ๔ : กรณีศึกษาสหกรณ์การเกษตรในเขตจังหวัดนครนายก การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ (๑) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย (๒) เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจในหลักการและวิธีการสหกรณ์ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในเขตจังหวัดนครนายก (๓) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการของสหกรณ์การเกษตร ในเขตจังหวัดนครนายก โดยหลักสังคหวัตถุ ๔ (๔) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขในการบริหารจัดการของสหกรณ์การเกษตรในเขตจังหวัดนครนายก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นสหกรณ์การเกษตรทั้งหมด ๔ สหกรณ์ จำนวน ๓๖๗ คน โดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสอบถามฝ่ายจัดการและสมาชิกสหกรณ์การเกษตร และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้

^{๖๐} พระมหาธฤติ วิโรจโน (รุ่งชัยวิฑูร) , “การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนในเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร”, **พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อคำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า^{๖๑}

สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุมากกว่า ๕๐ ปี มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า ๓,๐๐๐ บาท และมีระยะเวลาการเป็นสมาชิกหรือทำงานกับสหกรณ์มากกว่า ๑๕ ปี มีวัตถุประสงค์ในการเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่เพื่อกู้เงินไปจ่ายหนี้สินเดิม ในส่วนของการมีความรู้ความเข้าใจในหลักการและวิธีการสหกรณ์ โดยภาพรวม สมาชิกมีความเข้าใจ แต่ยังคงไม่มีความเข้าใจว่าใครเป็นเจ้าของสหกรณ์ ในระดับการปฏิบัติในด้านการบริหารจัดการสหกรณ์ ทุกข้อมีระดับการปฏิบัติมาก โดยมีระดับของการปฏิบัติในเรื่องมีการกำหนดวิธีควบคุมตรวจสอบดูแล การเก็บรักษาเอกสารด้านการเงินการบัญชีและเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องมากที่สุด การบริหารจัดการสหกรณ์โดยหลักสังคหวัตถุ ๔ ทั้ง ๔ ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ในด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอัตถจริยา และด้านสมานัตตตา ที่ยังคงมีระดับการปฏิบัติน้อย ได้แก่ สหกรณ์ได้ให้ความช่วยเหลือและให้สวัสดิการต่างๆ แก่สมาชิกอย่างเหมาะสมและพอเพียง เมื่อเห็นสมาชิกโกรธหรือไม่พอใจในการมาใช้บริการของสหกรณ์ ก็ช่วยพูดจาให้เข้าใจและหายโกรธ เจ้าหน้าที่ช่วยเหลืองานของสมาชิกในชุมชนทุกครั้งที่มีโอกาส และเจ้าหน้าที่ได้มีการใช้เครื่องใช้และอุปกรณ์ต่างๆ ของสำนักงานอย่างประหยัดและเหมาะสม และทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค พร้อมทั้งแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสหกรณ์การเกษตรได้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น

^{๖๑} พุกษา พุทธิรักษ์, “การบริหารจัดการสหกรณ์การเกษตรตามหลักสังคหวัตถุ ๔ : กรณีศึกษาสหกรณ์การเกษตรในเขตจังหวัดนครนายก”, **พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการประพตวิภูฐานวิธี

พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาฯ (ภาษาไทย) เล่มที่ ๑ ได้กล่าวถึง อาบัติสังฆาติเสส ๑๓ สิกขาบท ที่พระภิกษุล่วงละเมิด ต้องอาบัติข้อใดข้อหนึ่ง รู้อยู่แล้วปกปิดไว้เท่ากับจำนวนวัน ให้ภิกษุนั้นอยู่ปริวาสเท่ากับจำนวนที่ปกปิด แล้วต้องประพตวิตรเพื่อขอมานัต แล้วประชุมสงฆ์ที่จะเรียกเข้าหมู่สงฆ์ ในการสวดอัphanต้องพระสงฆ์ ๒๐ รูปขึ้นไปถึงจะเรียกเข้าหมู่ได้จะขาดแม้รูป ๑ ไม่ได้ นี่เป็นการทำที่สมควรในกรรมนั้นข้าพเจ้าขอถามท่านทั้งหลายในธรรมคือสังฆาติเสส ๑๓ สิกขาบทนั้นว่า “ท่านทั้งหลายบริสุทธิ์แล้วหรือ” ข้าพเจ้าขอถามเป็นครั้งที่ ๒ ว่า “ท่านทั้งหลายบริสุทธิ์แล้วหรือ” ข้าพเจ้าขอถามเป็นครั้งที่ ๓ ว่า “ท่านทั้งหลายบริสุทธิ์แล้วหรือ” ท่านทั้งหลายบริสุทธิ์แล้วในธรรมคือสังฆาติเสส ๑๓ สิกขาบทนี้ เพราะฉะนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าขอถือความนิ่งนั้นเป็นมตอย่างนี้^{๒๒}

อุทัย บุญเย็น ได้อธิบายไว้ว่า ปริวาส เรียกกันทั่วไปว่า “อยู่กรรม” เป็นวิธีออกจากอาบัติสังฆาติเสสโดยการลงโทษตนเองด้วยการปฏิบัติต่างๆ เช่น งดใช้สิทธิของภิกษุบางอย่าง ลดฐานะของตนและประจานตัวเอง เป็นต้น การลงโทษตนเองนี้ จำนวนวันให้เท่ากับวันที่ปิดอาบัติสังฆาติเสสไว้ ภิกษุอยู่ปริวาสเรียกว่า ปาวิวาสิกภิกษุ ปริวาสมี ๓ อย่าง คือ ๑. ปฏิจันนปริวาส ๒. สโมธานปริวาส ๓. สุทธานตปริวาส^{๒๓}

พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาฯ (ภาษาไทย) เล่มที่ ๕ ได้กล่าวถึง เรื่องสงฆ์ภิกษุอยู่ปริวาสเป็นที่ ๔ ทำสังฆกรรมไม่ได้ และสงฆ์ภิกษุอยู่ปริวาสนั้นเป็นที่ ๒๐ อัphanไม่ได้ ภิกษุทั้งหลาย ถ้าสงฆ์ภิกษุอยู่ปริวาสเป็นที่ ๔ พึงให้ปริวาส ชักเข้าหาอาบัติเดิม ให้มานัตต์ สงฆ์ภิกษุอยู่ปริวาสนั้นเป็นที่ ๒๐ อัphan ไม่จัดเป็นกรรมและไม่ควรทำ ภิกษุทั้งหลาย ถ้าสงฆ์ภิกษุผู้ควรชักเข้าหาอาบัติเดิมเป็นที่ ๔ พึงให้ปริวาส ชักเข้าหาอาบัติเดิม ให้มานัตต์ สงฆ์ภิกษุผู้ควรชักเข้าหาอาบัติเดิมนั้นเป็นที่ ๒๐ อัphan ไม่จัดเป็นกรรมและไม่ควรทำภิกษุทั้งหลาย ถ้าสงฆ์ภิกษุผู้ควรมานัตต์เป็นที่ ๔ พึงให้ปริวาส ชักเข้าหาอาบัติเดิม ให้มานัตต์ สงฆ์ภิกษุผู้ควรมานัตต์นั้นเป็นที่ ๒๐ อัphan ไม่จัดเป็นกรรมและไม่ควรทำ^{๒๔}

พระไตรปิฎกแก่นธรรม ฉบับมหาจุฬาฯ (ภาษาไทย) ได้กล่าวถึง ธรรมคือเมื่อภิกษุผู้ควรแก่การชักเข้าหาอาบัติเดิม ยินดีการกราบไหว้และการต้อนรับของปกติตตะภิกษุ จึงทรงบัญญัติว่า ภิกษุผู้ควรชักเข้าหาอาบัติเดิมไม่พึงยินดีการกราบไหว้และการต้อนรับของปกติตตะภิกษุ พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตให้ภิกษุผู้ควรชักเข้าหาอาบัติเดิมด้วยกันกราบไหว้หรือต้อนรับกันได้ตามลำดับพรรษา ทรงอนุญาตกิจ ๕ อย่าง ได้แก่ อุโบสถ ปวารณา ผ่าอาบน้ำฝน การสละภต และภตเพื่อภิกษุผู้ควรชักเข้าหาอาบัติเดิมตามลำดับพรรษา ทรงบัญญัติวัตรให้ภิกษุผู้ควรชักเข้าหาอาบัติเดิมประพตปฏิบัติ^{๒๕}

^{๒๒} วิ.มหา. (ไทย) ๑/๔๗๑/๔๔๒.

^{๒๓} อุทัย บุญเย็น, **พระไตรปิฎกฉบับผู้เริ่มศึกษาพระวินัยปิฎก**, เล่ม ๔, (กรุงเทพมหานคร: โพธิ์เนตร, ๒๕๕๕), หน้า ๑๙.

^{๒๔} วิ.มหา. (ไทย) ๑/๒๓๘/๒๘๐-๒๘๑.

^{๒๕} พระไตรปิฎกแก่นธรรม, **ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, พิมพ์ครั้งแรก, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๕๑๙.

พระครูสมุห์โพธิ์ จันทสีโล ได้กล่าวไว้ในหนังสือธรรมภาคปฏิบัติ การอยู่ปริวาสก่อนอื่นจะต้องตรวจสอบให้แน่ชัดเสียก่อนว่าตนเองต้องอาบัติจริงหรือไม่นั้น ก็ต้องศึกษาให้เข้าใจเสียก่อนว่าอาบัติสังฆาทิเสสนั้นมีกี่ข้อ แต่ละข้อนั้นท่านห้ามไว้อย่างไร มีองค์แห่งการต้องอาบัติอย่างไร ซึ่งถ้าเราไม่ศึกษาให้เข้าใจแล้ว ก็ไม่สามารถที่จะตรวจสอบหรือวินิจฉัยให้แก่ตัวเองได้ ดังมีภิกษุหลายรูปที่ไม่ได้ศึกษาเรื่องอาบัติให้เข้าใจ พอมีเรื่องที่เกี่ยวข้องไปถึงข้อความอาบัติสังฆาทิเสสก็คิดว่าเองนั้นต้องอาบัติสังฆาทิเสสเข้าแล้ว ก็เกิดความเดือดร้อนใจ แสวงหาที่อยู่ปริวาสหลายๆแห่ง จนได้รับความลำบาก แต่พอพระวินัยธรท่านได้สอบสวนดูแล้ว การกระทำนั้นๆ ไม่ได้ทำให้ต้องอาบัติแต่ประการใด นี่ก็เป็นตัวอย่างโทษของการไม่ได้ศึกษาพระวินัยให้เข้าใจแล้วกระทำการลงไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์^{๖๖}

หลวงปู่จันทา ถาวโร ได้กล่าวไว้ในหนังสือพระวินัย ๒๒๗ เทศน์ภาคปฏิบัติปริวาสกรรมว่า สังฆาทิเสส ๑๓ เป็นกฎหมายอันหนักรองลงมาจากปาราชิก เมื่อต้องสังฆาทิเสสแล้วปกปิดใต้ออยู่ปริวาสกรรม ตามจนวนวันที่ปกปิดไว้ แล้วอยู่มาวันต่ออีก ๖ ราตรี จากนั้นสงฆ์ ๒๐ รูป จึงนำสวดอัพภานคล้ายกับวันบวชนั้นแหละจึงจะพ้นโทษไปได้ ผู้อยู่ปริวาสกรรม จงทาความเพียรไปนะ เดินจงกรม ยืนภาวนาอดนอนผ่อนอาหาร ไปทากิจวัตรใดๆ ก็อย่าถือตัว จงเคารพนอบน้อมอย่าให้วาจาไปกระทบกระแทกแตกดันพระเถระนะ บาปจะตกไปขยันทันเพียรปิดกวางด เช็ดถูศาลาให้มันเรียบร้อย ทาความดีล้างบาปมันจึงจะตกไป เราทาคุณงามความดี ผลก็ได้อยู่ดอก เป็นบุญนั้นแหละบุญก็เกิดขึ้นมากขึ้นๆ ผลสุดท้ายก็ชนะเอง นั้นแหละเมื่อครูบาอาจารย์ยกโทษให้แล้วเราก็กสบายใจ^{๖๗}

โชติ ศรีสุวรรณ ได้กล่าวถึงประเพณีสิบสองเดือนบุญเข้ากรรมจะเริ่มช่วงเดือนอ้ายที่จริงบุญเข้ากรรมเป็นเรื่องของพระที่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ซึ่งเป็นอาบัติหนักขนาดกลาง หากภิกษุรูปใดต้องอาบัตินี้แล้วหากจะทาตนให้บริสุทธิ์ต้องปฏิบัติ “วุฏฐานวิธี” คือระเบียบเป็นเครื่องออกจากอาบัติให้ภิกษุต้องเข้าไปอยู่ในที่จำกัดตั้งตนอยู่ในสมาธิชำระจิตใจให้บริสุทธิ์เพื่อให้ตนพ้นมลทิน และยึดถือเป็นการทำบุญทดแทนบุญคุณมารดาที่ต้อง “อยู่ไฟ” หรือที่เรียกว่า “อยู่กรรม” “พระสงฆ์จะอยู่ปริวาสกรรมเก้าราตรี สามราตรีแรกเรียกว่า “อยู่ปริวาส” หกราตรีต่อมาเรียกว่า “อยู่มาวัน” เมื่อครบเก้าราตรีเรียกว่า “อัพภาน” คือออกจากกรรม โดยที่พระสงฆ์ ๒๐ รูปเป็นผู้สวดอัพภานซึ่งเป็นการสวดระงับอาบัติ พระภิกษุที่ออกจากการอยู่ปริวาสกรรมแล้วถือว่าเป็นผู้หมดมลทิน เป็นพระภิกษุผู้มีศีลบริสุทธิ์นำเคารพกราบไหว้^{๖๘}

พระมหาวิจิตร ธีรญาโณ วิจัยเรื่อง การศึกษาการเข้าอยู่ปริวาสกรรมของพระสงฆ์ไทย ในปัจจุบัน พบว่า ปริวาสกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือ การประพฤติวุฏฐานวิธีของพระภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แล้วปกปิดไว้ก็ตาม เป็นบทลงโทษแก่ภิกษุ เมื่อต้องการที่จะเปลื้องตนออกจากอาบัตินั้นจึงต้องอยู่ปริวาสกรรมเป็นพุทธานุญาตที่จะทวงให้พระสงฆ์จัดการกันเองภิกษุผู้ต้องอาบัติ

^{๖๖} พระครูสมุห์โพธิ์ จันทสีโล, หนังสือธรรมภาคปฏิบัติ ปริวาสกรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๑๘.

^{๖๗} หลวงปู่จันทา ถาวโร, “พระวินัย ๒๒๗ เทศน์ภาคปฏิบัติ” พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ศิลปขยายบรรณกิจ และพิมพ์จำกัด, ๒๕๕๕), หน้า ๓๐-๔๙.

^{๖๘} โชติ ศรีสุวรรณ, “หนังสือประเพณีสิบสองเดือน”, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สถาพรบุ๊คส์, ๒๕๕๒), หน้า ๑๒-๑๓.

สังฆาติเสสจะต้องเข้าไปหาสงฆ์ตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป เพื่อแจ้งให้สงฆ์ทราบและปริวาสเป็นอันดับแรก จากนั้นจึงขอปริวาสและมานัตกับสงฆ์ตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไปอีก ส่วนขั้นตอนสุดท้ายก็คือการขออภัยานกับสงฆ์ตั้งแต่ ๒๐ รูปขึ้นไป ปริวาสจัดเป็นกรรมเบื้องต้น มานัต อภัยานจึงจัดเป็นกรรมที่เหลือนอกจากนั้น การเข้าอยู่ปริวาสกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทยังเป็นบททดสอบความตั้งใจจริงของผู้ที่เข้า มาบวชเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา ปริวาสกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทจึงมี ๒ ประเภท คือ ปริวาสกรรมของภิกษุ มีปฏิจันนปริวาส เป็นต้น และปริวาสกรรมคฤหัสถ์ ที่เรียกว่าติตถิยปริวาส เพราะการเข้าอยู่ปริวาสกรรมในสมัยพุทธกาลมีขึ้นหลังจากที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติอาบัติสังฆาติเสสแก่ภิกษุแล้ว ภิกษุทั้งหลายในสมัยพุทธกาลต้องอาบัติสังฆาติเสสในสิกขาบทต่างๆ และมีการเข้าอยู่ปริวาสกรรมในสำนักสงฆ์มากขึ้นแต่ก็ยังประหลาดไม่เหมาะสมโดยประการต่างๆ พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติปริวาสกัฏฐ ๙๔ ข้อ โดยแบ่งออกเป็น ๘ หมวด สำหรับให้ภิกษุผู้อยู่ปริวาสกรรมได้ประพฤติ การประพฤติวัตรตลอดเวลาสร้างความลำบากให้แก่ภิกษุผู้อยู่ปริวาสกรรมเป็นอย่างมาก พระพุทธองค์ยังได้บัญญัติข้อปฏิบัติเพิ่มเติมอีกเช่น การเก็บวัตร การสมาทานวัตร เป็นต้น การเข้าอยู่ปริวาสกรรมในสมัยพุทธกาลจึงมี ๔ อย่าง คือ ปฏิจันนปริวาส อปฏิจันนปริวาสสุทธันตปริวาสสโมธานปริวาส^{๖๙}

สรุป หลักพุทธธรรมช่วยลดปัญหาอันเกิดจากปัจจัยฝ่ายปฏิบัติที่เป็นอุปสรรคต่อพระธรรมวินัยที่มีศีล ๒๒๗ ข้อ เป็นศีลหรือข้อห้ามของพระภิกษุสงฆ์เถรวาทตามพระวินัยบัญญัติ จัดอยู่ในส่วนอาทิพรหมจารีกาสิกขา ศีล ๒๒๗ จัดเป็นสิกขาบทในพระปาฏิโมกข์ ที่พระพุทธเจ้าทรงวางข้อกำหนดไม่พึงละเมิดไว้เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของคณะสงฆ์ และเพื่อเป็นข้อปฏิบัติพื้นฐานอันเอื้อต่อการประพฤติพรหมจรรย์ของพระภิกษุสงฆ์ มีโทษในการล่วงละเมิดร้ายแรงที่สุดถึงปาราชิกหรือขาดจากความเป็นพระสงฆ์ การพัฒนาความก้าวหน้าทางธรรมจริยา นั้น ควรหาการประเมินพฤติกรรมของตนเองเพื่อให้เข้าใจถึงหลักพุทธธรรม ก่อนที่จะนำไปใช้กับหลักการวางแผนพัฒนาความก้าวหน้าทาง เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกันระหว่างบุคคลกับคณะ และนำไปปฏิบัติได้ตรงตามจุดมุ่งหมายที่ได้วางเอาไว้ การมีวินัยนั้นย่อมเป็นพื้นฐานที่ดีสำหรับบุคคล เพราะการบริหารจัดการควบคุมบุคลากรทั้งพระภิกษุสามเณร และฆราวาสที่อาศัยอยู่ภายในวัด ให้เกิดความสงบ เรียบร้อย และปฏิบัติถูกต้องตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม เพื่อความสงบสุขที่ยั่งยืน

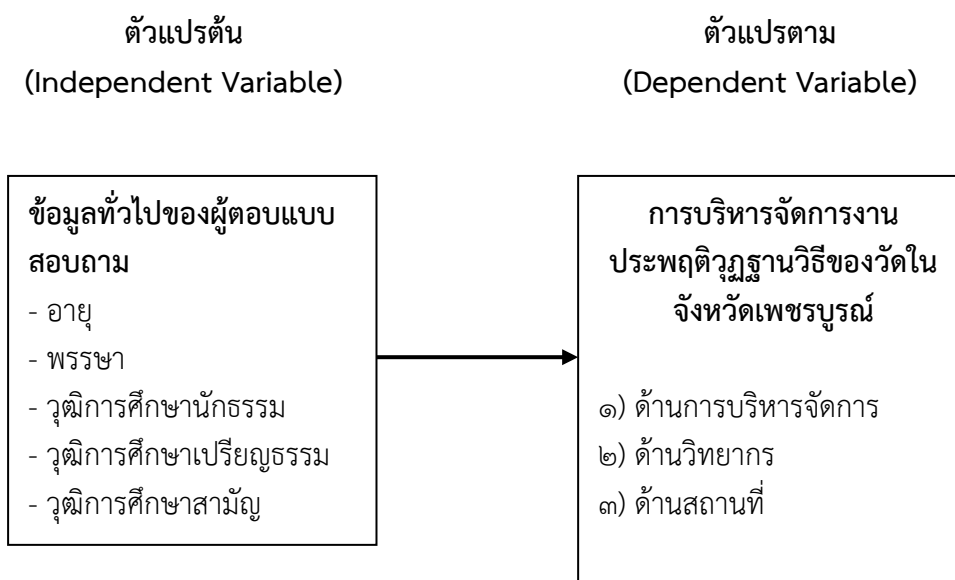
^{๖๙} พระมหาวิจิตร ธีรญาโณ, “การศึกษาการเข้าอยู่ปริวาสกรรมของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน”, **ปริญญาพุทธศาสตร์มหบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการงานประเพณีวิถุฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์” จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษานักรธรรม วุฒิการศึกษาปริญญาตรี และวุฒิการศึกษาสามัญ

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ “การบริหารจัดการงานประเพณีวิถุฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์” โดย ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาโดยสังเคราะห์จากกรอบแนวคิด/แนวทฤษฎี ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการบริหารจัดการ ๒) ด้านวิทยาการ ๓) ด้านสถานที่^{๗๐}

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดการวิจัย

^{๗๐} สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓), หน้า ๒๐๐.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed - Method Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ประการ ๑) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ๒) เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed - Method Research) โดยใช้ระเบียบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลหลัก

๓.๒.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑) ประชากร (Population) ได้แก่ พระสงฆ์ ที่มาร่วมงานปฏิบัติประเพณีวัฒนธรรมวิธีในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีกลุ่มเป้าหมาย/กลุ่มตัวอย่าง/ประชากร ทั้งสิ้น ๕ วัด ๘๑๐ รูป^๑

^๑ สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดเพชรบูรณ์, บัญชีทำสำรวจพระภิกษุสามเณรจังหวัดเพชรบูรณ์, (๑ สิงหาคม ๒๕๖๑).

๒) กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ดังนี้

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) กลุ่มตัวอย่างได้มาจากพระสงฆ์ จำนวน ๘๑๐ รูป ที่ได้จากสูตรของ Taro Yamane ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ ๐.๐๕ ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรทั้งหมด ๘๑๐ รูป เมื่อแทนค่าในสูตรจะได้ดังนี้

$$n = \frac{810}{1 + 810(0.05)^2}$$

$$n = \frac{810}{1 + 2.025}$$

$$n = \frac{810}{3.025}$$

$$n = 268$$

เพราะฉะนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ ๒๖๘ รูป

วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) การสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้หลักการสุ่มแบบแบ่งชั้น ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็นสัดส่วน โดยพิจารณาจากจำนวนประชากร เพื่อให้ได้ข้อมูลมีลักษณะกระจาย ให้สัมพันธ์กับสัดส่วนของประชากร โดยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยใช้พระสงฆ์ เป็นระดับในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างเป็นสัดส่วนโดยใช้สูตร ดังนี้

$$\text{จำนวนตัวอย่างในแต่ละชั้น} = \frac{\text{จำนวนตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนประชากรในแต่ละชั้น}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

จากสูตรจะได้ประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นของพระสงฆ์ ในพื้นที่ปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ รวม ๒๖๘ รูป รายละเอียดดังตารางที่ ๓.๑

ตารางที่ ๓.๑ จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง พระสงฆ์ที่เข้าร่วมประพาศิวิญญานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์

ที่	วัด	จำนวนประชากร (รูป)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (รูป)
๑	วังสวงวน	๑๙๐	๖๓
๒	ศิริรัตนวาราม	๑๔๐	๔๖
๓	เพชรจันทรส	๑๘๕	๖๑
๔	หนองไฮ	๑๔๕	๔๘
๕	ญาณเมธี	๑๕๐	๕๐
รวม		๘๑๐	๒๖๘

๓.๒.๒ ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) เพื่อการบริหารจัดการงานประพาศิวิญญานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ พระสังฆาธิการผู้บริหารจัดการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๙ รูป / ดังนี้

๑. พระครูสาทรพัชรเขต รองเจ้าคณะอำเภอชนแดน วัดพระพุทธรูปชานแดน
๒. เจ้าอธิการณรงค์ศักดิ์ วชิรวโส เจ้าอาวาสวัดวังสวงวน
๓. พระอธิการชูชาติ ธีรชาติ เจ้าอาวาสวัดเพชรจันทรส
๔. เจ้าอธิการพนาดร ฐิตธมโม เจ้าอาวาสวัดหนองไฮ
๕. พระมหาชุมพล ปภากาโร เจ้าอาวาสวัดจุฬามณี
๖. พระสมชาย ฐิตวิโส ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดศิริรัตนวาราม
๗. พระอดุลย์ กิตติปาโล ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดแก้วชัยมงคล
๘. พระไพฑูริย์ อติพโล เจ้าอาวาสวัดน้ำพุ
๙. เจ้าอธิการถวิล ฉนทโก เจ้าอาวาสวัดญาณเมธี

๓.๓ เครื่องที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ มีวิธีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพดังนี้

๑) เชิงปริมาณ (Quantitative Research)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะประเด็นศึกษาที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการงานประพาศิวิญญานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์

ก. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑. ศึกษาหลักการและแนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จากเอกสารและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒. กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างมือการวิจัย

๓. กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

๔. สร้างมือการวิจัย

๕. นำเสนอร่างมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖. นำมือการวิจัยไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

๗. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริง และนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

๘. รวบรวมแบบสอบถามแล้วนำมาวิเคราะห์

ข. ลักษณะของเครื่องมือ

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) หรือตรวจสอบรายการโดยถามเกี่ยวกับ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม และวุฒิการศึกษาสามัญ

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี ๕ ระดับตามหลักการของลิเคิร์ต (Likert) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับ ๕	หมายถึงมากที่สุด
ระดับ ๔	หมายถึงมาก
ระดับ ๓	หมายถึงปานกลาง
ระดับ ๒	หมายถึงน้อย
ระดับ ๑	หมายถึงน้อยที่สุด ^๒

ตอนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์

๒) เชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

^๒ สุวริย์ ศิริโกการภิรมย์, การวิจัยทางการศึกษา, (ลพบุรี: สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖), หน้า ๑๔๐.

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ที่ใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยผู้วิจัยกำหนดประเด็นคำถามอันนำมาซึ่งการบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ พร้อมข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา โดยการทบทวนเอกสารจากพระไตรปิฎก เอกสาร ตำรา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อเป็นแนวทางการกำหนดประเด็นคำถามที่ใช้ในการวิจัยสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งยึดตามวัตถุประสงค์การวิจัย

โดยการสัมภาษณ์นั้นผู้วิจัยกำหนดประเด็นคำถามอันนำมาซึ่งการบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ใน ๓ ด้าน คือ

- ๑) ด้านการบริหารจัดการ ๒) ด้านวิทยากร ๓) ด้านสถานที่

พร้อมข้อเสนอแนะซึ่งบันทึกการสัมภาษณ์โดยการบันทึกภาพ เสียง และจดบันทึก

ค. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างไว้ไปดำเนินการตรวจสอบหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

๑. ดำเนินการตรวจสอบปรับปรุง วรรคตอน การสะกด การจัดวางข้อความ และรูปเล่ม พิสูจน์อักษรของเครื่องมือให้สมบูรณ์ นำเครื่องมือที่สร้างไว้เสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมสารนิพนธ์เพื่อตรวจสอบและขอคำแนะนำ

๒. การตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (Validity)^๓ นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงเรียบร้อยแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในการวิจัยและการใช้สถิติจำนวน ๕ ท่าน

พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, ผศ.ดร., อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ดร.

อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา

อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.,

อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^๓ พวงรัตน์ ทวีรัตน์, วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๘), หน้า ๑๑๕-๑๒๐.

ดร.สุรียา รักษาเมือง

อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือทางด้านเนื้อหา (Content Validity) ความเที่ยงตรงทางด้านโครงสร้าง (Construct Validity) ตรวจสอบอาศัยดุลยพินิจของผู้เชี่ยวชาญ (Face Validity) ความเที่ยงตรงตามเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง (Criterion Related Validity) และการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงครายข้อ (Index of Item Objective Congruence : IOC.)^๔ ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อถามที่นำไปใช้ได้ตั้งแต่ ๐.๘ ถึง ๑.๐

๓. หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-out) กับพระสงฆ์ ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำนวน ๓๐ ชุด เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach)^๕ ซึ่งได้ค่าเท่ากับ ๐.๗๕๙

๔. ดำเนินการปรับปรุงเครื่องมือครั้งที่ ๒ โดยปรับปรุงแก้ไขจากผลที่วิเคราะห์ได้จากการทดลองใช้ (Try Out)

๕. สร้างเครื่องมือฉบับสมบูรณ์และนำเสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามกลับคือด้วยตนเอง และการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

๑. การรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความงานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อสร้างเครื่องมือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

๒. ผู้วิจัยเสนอขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย คณะสังคมศาสตร์ สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อแจ้งต่อเจ้าคณะจังหวัดเพื่อขออนุญาตแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างภายในจังหวัดและขอสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตามรายนามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓. นำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย คณะสังคมศาสตร์ สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พร้อมทั้งแบบสอบถามไปแจกให้กับประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างและดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

^๔ ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, การวิจัยเพื่อพัฒนาการบริหารการศึกษา, (สกลนคร: สมศักดิ์การพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๕๘-๑๕๙.

^๕ พวงรัตน์ ทวีรัตน์, วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์, หน้า ๑๒๕.

๔. ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างกลับคืนด้วยตนเอง
๕. ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๗ รูป/คน และการสังเกตเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง
๖. รวบรวมข้อมูลแบบสอบถามทั้งหมด เพื่อนำมาประมวลผลตามวิธีการทางสถิติและรวบรวมคำให้สัมภาษณ์ เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลหาประเด็นความสอดคล้องการบริหารจัดการ และการดำเนินการวิจัยต่อไป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนา “การบริหารจัดการงานประพติวุฒฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์” สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบ “การบริหารจัดการงานประพติวุฒฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์” โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดยการจัดระบบเนื้อหาตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้ จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย แล้วทำการแปลผลเป็นความเรียง

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้

๑. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ
๒. นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย
๓. วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)
๔. สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้ ทำการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ระหว่างผลการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยการวิจัยวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กับประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๖๘ รูป เพื่อหาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ว่าอยู่ในระดับใดและ งานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นพระสังฆาธิการ ผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๙ รูป/คน เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์

๔.๑ ผลวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ผลวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์

๔.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับแนวการบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดของพระสังฆาธิการในจังหวัดเพชรบูรณ์

๔.๖ องค์ความรู้จากการวิจัย

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งในส่วนของอายุ พรรษา วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม และวุฒิการศึกษาสามัญ ได้ปรากฏผลดังรายละเอียดของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

(n=๒๖๘)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
๑.อายุ		
๒๐ - ๒๕ ปี	๘๓	๓๑.๐
๒๖ - ๓๐ ปี	๑๖	๖.๐
๓๑ - ๔๐ ปี	๕๔	๒๐.๑
๔๐ ปีขึ้นไป	๑๑๕	๔๒.๙
รวม	๒๖๘	๑๐๐.๐๐
๒.พรรษา		
๑ - ๕ พรรษา	๑๑๘	๔๔.๐
๖ - ๑๐ พรรษา	๖๘	๒๕.๔
๑๑ - ๒๐ พรรษา	๕๐	๑๘.๗
๒๑ พรรษาขึ้นไป	๓๒	๑๑.๙
รวม	๒๖๘	๑๐๐.๐๐
๓.วุฒิการศึกษานักธรรม		
ไม่มีนักธรรม	๒๙	๑๐.๘
นักธรรมตรี	๓๒	๑๑.๙
นักธรรมโท	๕๖	๒๐.๙
นักธรรมเอก	๑๕๑	๕๖.๓
รวม	๒๖๘	๑๐๐.๐๐
๔.วุฒิการศึกษานักเปรียญธรรม		
ไม่มีวุฒิปริญญาเปรียญธรรม	๔๗	๑๗.๕
ประโยค ๑-๒-ป.ธ.๔	๒๐๕	๗๖.๕
ป.ธ.๕-ป.ธ.๗	๔	๑.๕
ป.ธ.๘-ป.ธ.๙	๑๒	๔.๕
รวม	๒๖๘	๑๐๐.๐๐

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (ต่อ)

(n=๒๖๘)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
๕.วุฒิการศึกษาสามัญ		
ประถม	๑๖	๖.๐
มัธยม	๑๒๐	๔๔.๘
ปริญญาตรี	๑๓๒	๔๙.๓
รวม	๒๖๘	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย

ด้านอายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๔๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๑๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๙ รองลงมาคือมีอายุระหว่าง ๒๐ - ๒๕ ปี จำนวน ๘๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๐ ถัดมาคือมีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี จำนวน ๕๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๑ สุดท้ายคือมีอายุระหว่าง ๒๖ - ๓๐ ปี จำนวน ๑๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖.๐ ตามลำดับ

ด้านพรรษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้มีอายุพรรษา ๑ - ๕ ปี จำนวน ๑๑๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๐ รองลงมาเป็นผู้มีอายุพรรษา ๖ - ๑๐ ปี จำนวน ๖๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๔ ถัดมาเป็นผู้มีอายุพรรษา ๑๑ - ๒๐ ปี จำนวน ๕๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๗ สุดท้ายเป็นผู้มีอายุพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป จำนวน ๓๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๙ ตามลำดับ

ด้านวุฒิการศึกษานักธรรม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษานักธรรมชั้นเอก จำนวน ๑๕๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๓ รองลงมาเป็นผู้มีนักธรรมโทมีจำนวน ๕๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๙ ถัดมาเป็นผู้มีนักธรรมชั้นตรี จำนวน ๓๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๙ สุดท้ายเป็นผู้ไม่มีการศึกษานักธรรม จำนวน ๒๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๘ ตามลำดับ

ด้านวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้มีวุฒิเปรียญธรรมประโยค ๑-๒ จำนวน ๒๐๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๕ รองลงมาเป็นผู้ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม จำนวน ๕๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๕ ถัดมาคือเป็นผู้มีวุฒิเปรียญธรรมประโยค ป.ธ.๘-ป.ธ.๙ จำนวน ๑๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔.๕ สุดท้ายคือเป็นผู้มีวุฒิเปรียญธรรมประโยค ป.ธ.๕-ป.ธ.๗ จำนวน ๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑.๕ ตามลำดับ

ด้านวุฒิการศึกษาสามัญ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้มีวุฒิการชันปริญญาตรี จำนวน ๑๓๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๓ รองลงมาคือเป็นผู้มีวุฒิการศึกษามัธยมศึกษา จำนวน ๑๒๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๘ สุดท้ายคือเป็นผู้มีวุฒิการศึกษาสามัญชั้นประถม จำนวน ๑๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖.๐ ตามลำดับ

๔.๒ ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์

การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมใน ๓ ด้าน คือ ๑. ด้านการบริหารจัดการ ๒. ด้านวิทยากร ๓. ด้านสถานที่ ดังรายละเอียดที่แสดงตัวอย่างค่าเฉลี่ย (Mean = \bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation = S.D.) ในตารางที่ ๔.๒ - ๔.๕ ตามลำดับดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในภาพรวม

(n = ๒๖๘)

การบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัด ในจังหวัดเพชรบูรณ์	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ด้านการบริหารจัดการ	๔.๐๐	๐.๕๐๘	มาก
๒. ด้านวิทยากร	๓.๙๘	๐.๕๘๑	มาก
๓. ด้านสถานที่	๓.๙๔	๐.๕๘๖	มาก
รวม	๓.๙๗	๐.๓๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๗$, S.D. = ๐.๓๔) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X} = ๔.๐๐$, S.D. = ๐.๕๐๘) ด้านวิทยากร ($\bar{X} = ๓.๙๘$, S.D. = ๐.๕๘๑) ด้านสถานที่ ($\bar{X} = ๓.๙๔$, S.D. = ๐.๕๘๖) และ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในด้านการจัดการ

(n = ๒๖๘)

การบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัด ในจังหวัดเพชรบูรณ์	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. เจ้าอาวาสหรือเจ้าสำนักมีความรู้ความเข้าใจในงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดอย่างแท้จริง	๓.๘๙	๐.๖๑๘	มาก
๒. มีการจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายที่ชัดเจนเป็นระบบ	๓.๙๙	๐.๗๔๙	มาก
๓. มีบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่เพียงพอในการทำหน้าที่ดูแลด้านที่พัก อาหาร น้ำดื่ม ห้องน้ำ ห้องสุขา และการอำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ผู้เข้าประเพณีวิสาขบูชา	๓.๙๒	๐.๖๒๒	มาก
๔. มีการดูแลรักษาความปลอดภัยทั้งภายในงานประเพณีวิสาขบูชาบริเวณโดยรอบ	๔.๑๘	๐.๗๑๐	มาก
๕. มีการดูแลด้านสุขอนามัย สถานที่พัก โรงภัตตาหาร สถานที่ปฏิบัติ เป็นอย่างดี	๔.๐๓	๐.๖๘๙	มาก
๖. มีกฎข้อบังคับหรือระเบียบปฏิบัติของวัดหรือสำนักที่จัดพิมพ์ไว้เป็นเอกสารเผยแพร่ หรือติดประกาศไว้ ณ บริเวณที่เห็นชัดเจน	๓.๘๙	๐.๖๑๘	มาก
๗. มีการประสานงานกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดในรูปแบบของคณะกรรมการดำเนินงานในด้านต่างๆ	๓.๙๙	๐.๗๔๙	มาก
๘. มีการประชาสัมพันธ์การจัดงานประเพณีวิสาขบูชา	๓.๙๒	๐.๖๒๒	มาก
๙. ไม่ดำเนินการในลักษณะเชิงธุรกิจ	๔.๑๘	๐.๗๑๐	มาก
๑๐. มีการจัดเก็บข้อมูลสถิติของผู้เข้าร่วมประเพณีวิสาขบูชาอย่างเป็นระบบ สามารถสืบค้นได้โดยสะดวก	๔.๐๓	๐.๖๘๙	มาก
รวม	๔.๐๐	๐.๕๐๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = ๔.๐๐, S.D. = ๐.๕๐๘) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในด้านวิทยากร (อาจารย์กรรม)

(n = ๒๖๘)

การบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัด ในจังหวัดเพชรบูรณ์	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. มีอาจารย์กรรมจำนวนเพียงพอ	๔.๐๐	๐.๗๐๖	มาก
๒. อาจารย์กรรมมีวัตรปฏิบัติเป็นที่น่าเลื่อมใส	๓.๙๒	๐.๗๘๔	มาก
๓. อาจารย์กรรมมีประสบการณ์เกี่ยวกับงานประเพณี วิภูฐานวิธี	๔.๐๔	๐.๖๑๗	มาก
๔. อาจารย์กรรมดูแลลูกกรรมโดยเท่าเทียมกัน	๓.๘๒	๐.๗๙๓	มาก
๕. อาจารย์กรรมสามารถตอบข้อซักถามลูกกรรมให้ คำปรึกษาได้เป็นอย่างดี	๔.๑๒	๐.๖๗๓	มาก
๖. อาจารย์กรรมแบ่งหน้าที่รับผิดชอบเป็นอย่างดีและ เป็นระบบ	๔.๐๐	๐.๗๐๖	มาก
๗. อาจารย์กรรมมีความสามารถในการเทศนา และ บรรยายธรรม	๓.๙๒	๐.๗๘๔	มาก
๘. อาจารย์กรรมเข้าใจหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เป็นอย่างดี	๔.๐๔	๐.๖๑๗	มาก
๙. อาจารย์กรรมสามารถบรรยายให้ผู้ฟังเข้าใจหลัก พุทธธรรมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการ ดำเนินชีวิตได้	๓.๘๒	๐.๗๙๓	มาก
๑๐. อาจารย์กรรมในสำนักมีความประพฤติดีปฏิบัติชอบ สามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี	๔.๑๒	๐.๖๗๓	มาก
รวม	๓.๙๘	๐.๕๘๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในด้านวิทยากร(อาจารย์กรรม) อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = ๓.๙๘ , S.D. = ๐.๕๘๑) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในด้านสถานที่ (n = ๒๖๘)

การบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัด ในจังหวัดเพชรบูรณ์	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. มีความสะอาด ร่มรื่น	๓.๘๑	๐.๖๗๒	มาก
๒. เงียบสงบ ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก	๓.๙๖	๐.๗๗๓	มาก
๓. มีสถานที่ที่สามารถให้ผู้เข้าประเพณีวิสาขบูชาและปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรมและฝึกปฏิบัติกัมมัฏฐานได้อย่างเพียงพอ	๓.๗๑	๐.๗๒๒	มาก
๔. สถานที่ทำสังฆกรรม(ลานธรรม) มีอากาศถ่ายเทสะดวก ไม่แออัดจนเกินไป	๔.๑๐	๐.๗๓๗	มาก
๕. มีสถานที่พักจำนวนเพียงพอแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	๔.๑๐	๐.๗๕๗	มาก
๖. มีการแบ่งแยกประเภทที่พักของพระภิกษุที่มาเข้าร่วมประเพณีวิสาขบูชา	๓.๘๑	๐.๖๗๒	มาก
๗. สถานที่พักมีการป้องกันแมลงและสัตว์ที่จะมารบกวนหรือทำอันตรายได้อย่างดี	๓.๙๖	๐.๗๗๓	มาก
๘. มีการจัดสถานที่สำหรับการเดินจงกรม	๓.๗๑	๐.๗๒๒	มาก
๙. โรงฉันภัตตาหาร มีที่นั่งเศษอาหารและที่ล้างบาตร โดยแยกเป็นสัดส่วนเพียงพอสำหรับผู้มาร่วมทำกิจกรรมทั้งหมด	๔.๑๐	๐.๗๓๗	มาก
๑๐. มีห้องน้ำ ห้องสุขา ที่สะอาดและเพียงพอ	๔.๑๐	๐.๗๕๗	มาก
รวม	๓.๙๔	๐.๕๘๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในด้านสถานที่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๔$, S.D. = ๐.๕๘๖) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการบริหารจัดการงานประเพณี
 ภูฏานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ อายุ
 พรรษา วุฒิการศึกษาสูงสุด ตามสมมติฐานที่ ๑-๕ ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณี
 ภูฏานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๖ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประเพณี
 ภูฏานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุ

(n = ๒๖๘)

การบริหารจัดการงานประเพณีภูฏาน วิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์	SS	df	MS	F	Sig.
๑. ด้านการบริหารจัดการ					
ระหว่างกลุ่ม	๑๕.๙๒๖	๓	๕.๓๐๙	๒๖.๓๘๘*	๐.๐๐๐
ภายในกลุ่ม	๕๓.๑๑๓	๒๖๔	๐.๒๐๑		
รวม	๖๙.๐๓๙	๒๖๗			
๒. ด้านวิทยากร(อาจารย์ กรรม)					
ระหว่างกลุ่ม	๑๑.๕๙๒	๓	๓.๘๖๔	๑๒.๙๘๕*	๐.๐๐๐
ภายในกลุ่ม	๗๘.๕๖๒	๒๖๔	๐.๒๙๘		
รวม	๙๐.๑๕๔	๒๖๗			
๓. ด้านสถานที่					
ระหว่างกลุ่ม	๑๑.๗๖๙	๓	๓.๙๒๓	๑๒.๙๔๙*	๐.๐๐๐
ภายในกลุ่ม	๗๙.๙๗๘	๒๖๔	๐.๓๐๓		
รวม	๙๑.๗๔๗	๒๖๗			
รวม					
ระหว่างกลุ่ม	๐.๙๒๓	๓	๐.๓๐๘	๔๕.๓๒๐*	๐.๐๐๐
ภายในกลุ่ม	๑.๗๙๒	๒๖๔	๐.๐๐๗		
รวม	๒.๗๑๕	๒๖๗			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๖ ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F – test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความ
 แปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มี
 ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีภูฏานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม
 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหาร
 จัดการงานประเพณีภูฏานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ๓ ด้าน แตกต่างกัน ดังนั้นจึงทำการ
 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด
 (Least Significant Difference: LSD.) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๗ – ๔.๑๐

ตารางที่ ๔.๗ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประพติวุฒฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน จำแนกตามอายุ ด้านภาพรวม

(n = ๒๖๘)

อายุ	\bar{x}	อายุ			
		๒๐ - ๒๕ ปี (๘๓ รูป)	๒๖-๓๐ ปี (๓๖รูป)	๓๑-๔๐ ปี (๕๔ รูป)	๔๐ ปีขึ้นไป (๑๑๕ รูป)
		๔.๐๓	๔.๕๒	๔.๑๒	๓.๗๘
๒๐-๒๕ ปี	๔.๐๓	-	-๐.๔๙*	-๐.๐๙	๐.๒๕*
๒๖-๓๐ ปี	๔.๕๒	-	-	๐.๔๐*	๐.๗๔*
๓๑-๔๐ ปี	๔.๑๒	-	-	-	๐.๓๔*
๔๐ ปีขึ้นไป	๓.๗๘	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๗ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประพติวุฒฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามอายุ ด้านภาพรวม เป็นรายคู่ พบว่า อายุต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประพติวุฒฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน ๕ คู่ ได้แก่ พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๐-๒๕ ปี มีระดับค่าเฉลี่ยน้อยกว่าพระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๖-๓๐ ปี ($\bar{x}=-๐.๔๙$) และมากกว่าพระสงฆ์ที่มีอายุ ๔๐ ปีขึ้นไป ($\bar{x}=-๐.๒๕$) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๖-๓๐ ปี มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี ($\bar{x}=๐.๔๐$) และมากกว่าพระสงฆ์ที่มีอายุ ๔๐ ปีขึ้นไป ($\bar{x}=-๐.๗๔$) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่าพระสงฆ์ที่มีอายุ ๔๐ ปีขึ้นไป ($\bar{x}=-๐.๓๔$)

ตารางที่ ๔.๘ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามอายุด้านการบริหารจัดการ

(n = ๒๖๘)

อายุ	\bar{x}	อายุ			
		๒๐ - ๒๕ ปี (๘๓ รูป)	๒๖-๓๐ ปี (๑๖ รูป)	๓๑-๔๐ ปี (๕๔ รูป)	๔๐ ปีขึ้นไป (๑๑๕ รูป)
		๔.๐๙	๔.๒๕	๔.๓๕	๓.๗๔
๒๐-๒๕ ปี	๔.๐๙	-	-๐.๑๖	-๐.๒๖*	๐.๓๕*
๒๖-๓๐ ปี	๔.๒๕	-	-	-๐.๑๐	๐.๕๑*
๓๑-๔๐ ปี	๔.๓๕	-	-	-	๐.๖๑*
๔๐ ปีขึ้นไป	๓.๗๔	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๘ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามอายุ ด้านการบริหารจัดการ เป็นรายคู่ พบว่า อายุต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน ๔ คู่ ได้แก่ พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๐-๒๕ ปี มีระดับค่าเฉลี่ยน้อยกว่าพระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี ($\bar{x} = -๐.๒๖$) และมากกว่าพระสงฆ์ที่มีอายุ ๔๐ ปีขึ้นไป ($\bar{x} = ๐.๓๕$) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๖-๓๐ ปี มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี ($\bar{x} = ๐.๕๑$) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี มีระดับค่าเฉลี่ย มากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๔๐ ปีขึ้นไป ($\bar{x} = ๐.๖๑$)

ตารางที่ ๔.๙ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหาร
 จัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามอายุ
 ด้านวิทยากร(อาจารย์กรรม)

(n = ๒๖๘)

อายุ	\bar{X}	อายุ			
		๒๐ - ๒๕ ปี (๘๓ รูป)	๒๖-๓๐ ปี (๑๖ รูป)	๓๑-๔๐ ปี (๕๔ รูป)	๔๐ ปีขึ้นไป (๑๑๕ รูป)
		๔.๑๐	๔.๕๕	๔.๐๖	๓.๗๗
๒๐-๒๕ ปี	๔.๑๐	-	-๐.๔๕*	๐.๐๔	๐.๓๒*
๒๖-๓๐ ปี	๔.๕๕	-	-	๐.๔๙*	๐.๗๘*
๓๑-๔๐ ปี	๔.๐๖	-	-	-	๐.๒๙*
๔๐ ปีขึ้นไป	๓.๗๗	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๙ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อ
 การบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามอายุ ด้านวิทยากร
 (อาจารย์กรรม) เป็นรายคู่ พบว่า อายุต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณี
 วิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน ๕ คู่ ได้แก่ พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๐-๒๕ ปี มีระดับ
 ค่าเฉลี่ยน้อยกว่าพระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๖-๓๐ ปี ($\bar{x}=-๐.๔๕$) และมากกว่าพระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี
 ($\bar{x}=๐.๓๒$) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๖-๓๐ ปี มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่าพระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี ($\bar{x}=๐.๔๙$)
 และมากกว่าพระสงฆ์ที่มีอายุ ๔๐ ปีขึ้นไป ($\bar{x}=๐.๗๘$) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี มีระดับค่าเฉลี่ย
 มากกว่าพระสงฆ์ที่มีพระสงฆ์ที่มีอายุ ๔๐ ปีขึ้นไป ($\bar{x}=๐.๒๙$)

ตารางที่ ๔.๑๐ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามอายุ ด้านสถานที่

(n = ๒๖๘)

อายุ	\bar{X}	อายุ			
		๒๐ - ๒๕ ปี (๘๓ รูป)	๒๖-๓๐ ปี (๑๖ รูป)	๓๑-๔๐ ปี (๕๔ รูป)	๔๐ ปีขึ้นไป (๑๑๕ รูป)
		๓.๙๐	๔.๗๕	๓.๙๖	๓.๘๔
๒๐-๒๕ ปี	๓.๙๐	-	-๐.๘๕*	-๐.๐๕	๐.๐๖
๒๖-๓๐ ปี	๔.๗๕	-	-	๐.๗๙*	๐.๙๑*
๓๑-๔๐ ปี	๓.๙๖	-	-	-	๐.๑๒
๔๐ ปีขึ้นไป	๓.๘๔	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามอายุ ด้านสถานที่ เป็นรายคู่ พบว่า อายุต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน ๓ คู่ ได้แก่ พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๐-๒๕ ปี มีระดับค่าเฉลี่ยน้อยกว่าพระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี ($\bar{x} = -๐.๘๕$) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๖-๓๐ ปี มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่าพระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี ($\bar{x} = ๐.๗๙$) และมากกว่าพระสงฆ์ที่มีอายุ ๔๐ ปีขึ้นไป ($\bar{x} = ๐.๑๒$)

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีปฏิฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๑ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประเพณีปฏิฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านพรรษา

(n = ๒๖๘)

การบริหารจัดการงานประเพณีปฏิฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์	SS	df	MS	F	Sig.
๑. ด้านการบริหารจัดการระหว่างกลุ่ม	๓.๑๕๐	๓	๑.๐๕๐	๔.๒๐๘*	๐.๐๐๖
	๖๕.๘๘๙	๒๖๔	๐.๒๕๐		
	๖๙.๐๓๙	๒๖๗			
๒. ด้านวิทยากร(อาจารย์ระหว่างกลุ่มกรรม)	๒๑.๒๓๗	๓	๗.๐๗๙	๒๗.๑๑๗*	๐.๐๐๐
	๖๘.๙๑๘	๒๖๔	๐.๒๖๑		
	๙๐.๑๕๔	๒๖๗			
๓. ด้านสถานที่	๖.๓๑๙	๓	๒.๑๐๖	๖.๕๐๙*	๐.๐๐๐
	๘๕.๔๒๘	๒๖๔	๐.๓๒๔		
	๙๑.๗๔๗	๒๖๗			
รวม	.๖๕๐	๓	๐.๒๑๗	๒๗.๗๑๐*	๐.๐๐๐
	๒.๐๖๕	๒๖๔	๐.๐๐๘		
	๒.๗๑๕	๒๖๗			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๑ ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F – test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีปฏิฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีปฏิฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้ง ๓ ด้าน แตกต่างกัน ดังนั้นจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๒ – ๔.๑๕

ตารางที่ ๔.๑๒ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประพติวุฒฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามพรรษา ด้านภาพรวม

(n = ๒๖๘)

พรรษา	\bar{X}	พรรษา			
		๑-๕ พรรษา (๑๑๘ รูป)	๖-๑๐ พรรษา (๖๘ รูป)	๑๑-๒๐ พรรษา (๕๐ รูป)	๒๑ พรรษาขึ้นไป (๓๒ รูป)
		๔.๐๗	๔.๐๗	๓.๘๗	๓.๕๘
๑ - ๕ พรรษา	๔.๐๗	-	๐.๐๐	๐.๒๐*	๐.๔๙*
๖ - ๑๐ พรรษา	๔.๐๗	-	-	๐.๒๐*	๐.๔๙*
๑๑-๒๐ พรรษา	๓.๘๗	-	-	-	๐.๒๙*
๒๑ พรรษาขึ้นไป	๓.๕๘	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๒ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประพติวุฒฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามพรรษา ด้านภาพรวม เป็นรายคู่ พบว่า พรรษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประพติวุฒฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน ๕ คู่ ได้แก่ พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑ - ๕ พรรษา มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๑-๒๐พรรษา ($\bar{x}=๐.๒๐^*$) และพระสงฆ์ที่มีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป ($\bar{x}=๐.๔๙$) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๖ - ๑๐ พรรษา มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๑-๒๐ พรรษา ($\bar{x}=๐.๐๒$) และมากกว่าพระสงฆ์ที่มีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป ($\bar{x}=๐.๔๙$) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๑-๒๐ พรรษา มีค่าเฉลี่ยมากกว่าพระสงฆ์ที่มีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป ($\bar{x}=๐.๔๙$)

ตารางที่ ๔.๑๓ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามพรรษา ด้านการบริหารจัดการ

(n = ๒๖๘)

พรรษา	\bar{X}	พรรษา			
		๑-๕ พรรษา (๑๑๘ รูป)	๖-๑๐ พรรษา (๖๘ รูป)	๑๑-๒๐ พรรษา (๕๐ รูป)	๒๑ พรรษาขึ้นไป (๓๒ รูป)
		๔.๐๔	๔.๐๗	๔.๐๑	๓.๗๑
๑ - ๕ พรรษา	๔.๐๔	-	-๐.๐๓	๐.๐๓	๐.๓๒*
๖ - ๑๐ พรรษา	๔.๐๗	-	-	๐.๐๖	๐.๓๖*
๑๑-๒๐ พรรษา	๔.๐๑	-	-	-	๐.๓๐*
๒๑ พรรษาขึ้นไป	๓.๗๑	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๓ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามพรรษา ด้านการบริหารจัดการ เป็นรายคู่ พบว่า พรรษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน ๓ คู่ ได้แก่ พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑ - ๕ พรรษา มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่าพระสงฆ์ที่มีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป ($\bar{x}=0.32$) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๖ - ๑๐ พรรษา มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป ($\bar{x}=0.36$) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๑-๒๐ พรรษา มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป ($\bar{x}=0.30$)

ตารางที่ ๔.๑๔ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามพรรษา
ด้านวิทยากร(อาจารย์กรรม)

(n = ๒๖๘)

พรรษา	\bar{X}	พรรษา			
		๑-๕ พรรษา (๑๑๘ รูป)	๖-๑๐ พรรษา (๖๘ รูป)	๑๑-๒๐ พรรษา (๕๐ รูป)	๒๑ พรรษาขึ้นไป (๓๒ รูป)
		๔.๑๕	๔.๐๖	๓.๙๒	๓.๒๕
๑ - ๕ พรรษา	๔.๑๕	-	๐.๐๙	๐.๒๓*	๐.๙๐*
๖ - ๑๐ พรรษา	๔.๐๖	-	-	๐.๑๔	๐.๘๑*
๑๑-๒๐ พรรษา	๓.๙๒	-	-	-	๐.๖๗*
๒๑ พรรษาขึ้นไป	๓.๒๕	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามพรรษา ด้านวิทยากร(อาจารย์กรรม) เป็นรายคู่ พบว่า พรรษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน ๔ คู่ ได้แก่ พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑ - ๕ พรรษา มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่าพระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๑-๒๐ พรรษา ($\bar{x}=0.23$) และมากกว่าพระสงฆ์ที่มีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป ($\bar{x}=0.90$) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๖-๑๐ พรรษา ค่าเฉลี่ยมากกว่าพระสงฆ์ที่มีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป ($\bar{x}=0.81$) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๑-๒๐ พรรษา ค่าเฉลี่ยมากกว่าพระสงฆ์ที่มีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป ($\bar{x}=0.67$)

ตารางที่ ๔.๑๕ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามพรรษา ด้านสถานที่

(n = ๒๖๘)

พรรษา	\bar{X}	พรรษา			
		๑-๕ พรรษา (๑๑๘ รูป)	๖-๑๐ พรรษา (๖๘ รูป)	๑๑-๒๐ พรรษา (๕๐ รูป)	๒๑ พรรษาขึ้นไป (๓๒ รูป)
		๔.๐๒	๔.๐๗	๓.๖๗	๓.๗๘
๑ - ๕ พรรษา	๔.๐๒	-	-๐.๐๕	๐.๓๔*	๐.๒๔*
๖ - ๑๐ พรรษา	๔.๐๗	-	-	๐.๔๐*	๐.๓๐*
๑๑-๒๐ พรรษา	๓.๖๗	-	-	-	-๐.๑๐
๒๑ พรรษาขึ้นไป	๓.๗๘	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๕ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามพรรษา ด้านสถานที่ เป็นรายคู่ พบว่า พรรษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน ๔ คู่ ได้แก่ พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑ - ๕ พรรษา มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๑-๒๐ พรรษา ($\bar{x}=๐.๓๔$) และมากกว่าพระสงฆ์ที่มีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป ($\bar{x}=๐.๒๔$) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๖ - ๑๐ พรรษา มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๑-๒๐ พรรษาขึ้นไป ($\bar{x}=๐.๔๐$) และมากกว่าพระสงฆ์ที่มีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป ($\bar{x}=๐.๓๐$)

สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษานักธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๖ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประเพณีภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลด้านวุฒิการศึกษานักธรรม โดยรวมและรายด้าน

(n = ๒๖๘)

การบริหารจัดการงานประเพณีภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์	SS	df	MS	F	Sig.	
๑. ด้านการบริหารจัดการระหว่างกลุ่ม	๖.๔๑๕	๓	๒.๑๓๘	๙.๐๑๕*	๐.๐๐๐	
	ภายในกลุ่ม	๖๒.๖๒๔	๒๖๔			๐.๒๓๗
	รวม	๖๙.๐๓๙	๒๖๗			
๒. ด้านวิทยากร(อาจารย์ระหว่างกลุ่มกรรม)	๕.๐๑๑	๓	๑.๖๗๐	๕.๑๗๙*	๐.๐๐๒	
	ภายในกลุ่ม	๘๕.๑๔๔	๒๖๔			๐.๓๒๓
	รวม	๙๐.๑๕๕	๒๖๗			
๓. ด้านสถานที่	๑๕.๖๓๙	๓	๕.๒๑๓	๑๘.๐๘๓*	๐.๐๐๐	
	ภายในกลุ่ม	๗๖.๑๐๘	๒๖๔			๐.๒๘๘
	รวม	๙๑.๗๔๗	๒๖๗			
รวม	๐.๕๖๙	๓	๐.๑๙๐	๒๓.๓๔๗*	๐.๐๐๐	
	ภายในกลุ่ม	๒.๑๔๖	๒๖๔			๐.๐๐๘
	รวม	๒.๗๑๕	๒๖๗			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F – test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้ง ๓ ด้าน แตกต่างกัน ดังนั้นจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๗ – ๔.๒๐

ตารางที่ ๔.๑๗ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม ด้านภาพรวม

(n = ๒๖๘)

วุฒิการศึกษานักธรรม	\bar{X}	วุฒิการศึกษานักธรรม			
		ไม่มีนักธรรม (๒๙ รูป)	นักธรรมตรี (๓๒ รูป)	นักธรรมโท (๕๖ รูป)	นักธรรมเอก (๑๕๑ รูป)
		๔.๐๗	๔.๒๖	๔.๑๐	๓.๘๕
ไม่มีนักธรรม	๔.๐๗	-	-๐.๑๙*	-๐.๐๓	๐.๒๒*
นักธรรมตรี	๔.๒๖	-	-	๐.๑๖*	๐.๔๒*
นักธรรมโท	๔.๑๐	-	-	-	๐.๒๕*
นักธรรมเอก	๓.๘๕	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๗ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามพรรษา ด้านภาพรวม เป็นรายคู่ พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน ๕ คู่ ได้แก่ พระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิการศึกษานักธรรม มีระดับค่าเฉลี่ยน้อยกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมตรี ($\bar{x} = -๐.๑๙$) และมีมากกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมเอก ($\bar{x} = ๐.๒๒$) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมตรี มีค่าเฉลี่ยมากกว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมโท ($\bar{x} = ๐.๑๖$) และมีมากกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมเอก ($\bar{x} = ๐.๔๒$) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมโท มีค่าเฉลี่ยมากกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมเอก ($\bar{x} = ๐.๒๕$)

ตารางที่ ๔.๑๘ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม ด้านการบริหารจัดการ

(n = ๒๖๘)

วุฒิการศึกษานักธรรม	\bar{X}	วุฒิการศึกษานักธรรม			
		ไม่มีนักธรรม (๒๙ รูป)	นักธรรมตรี (๓๒ รูป)	นักธรรมโท (๕๖รูป)	นักธรรมเอก (๑๕๑ รูป)
		๔.๑๒	๔.๓๔	๔.๐๖	๓.๘๘
ไม่มีนักธรรม	๔.๑๒	-	-๐.๒๒	๐.๐๗	๐.๒๔*
นักธรรมตรี	๔.๓๔	-	-	๐.๒๙*	๐.๔๖*
นักธรรมโท	๔.๐๖	-	-	-	๐.๑๗*
นักธรรมเอก	๓.๘๘	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๘ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามพรรษา ด้านหลักสูตร เป็นรายคู่ พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน ๔ คู่ ได้แก่ พระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิการศึกษานักธรรม มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมเอก ($\bar{X}=๐.๒๔$) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมตรี มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมโท ($\bar{X}=๐.๒๙$) และมากกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมเอก ($\bar{X}=๐.๔๖$) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมโท มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมเอก ($\bar{X}=๐.๑๗$)

ตารางที่ ๔.๑๙ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม ด้านวิทยากร(อาจารย์กรรม)

(n = ๒๖๘)

วุฒิการศึกษานักธรรม	\bar{X}	วุฒิการศึกษานักธรรม			
		ไม่มีนักธรรม (๒๙ รูป)	นักธรรมตรี (๓๒ รูป)	นักธรรมโท (๕๖รูป)	นักธรรมเอก (๑๕๑ รูป)
		๓.๘๓	๔.๓๓	๔.๐๑	๓.๙๒
ไม่มีนักธรรม	๓.๘๓	-	-๐.๕๐*	-๐.๑๘	-๐.๑๐
นักธรรมตรี	๔.๓๓	-	-	๐.๓๒*	๐.๔๐*
นักธรรมโท	๔.๐๑	-	-	-	๐.๐๘
นักธรรมเอก	๓.๙๒	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๙ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามพรรษา ด้านวิทยากร เป็นรายคู่ พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน ๓ คู่ ได้แก่ พระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิการศึกษานักธรรม มีระดับค่าเฉลี่ยน้อยกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมตรี ($\bar{x} = -0.50$) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมตรี มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมโท ($\bar{x} = 0.32$) และมากกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมเอก ($\bar{x} = 0.40$)

ตารางที่ ๔.๒๐ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม ด้านสถานที่

(n = ๒๖๘)

วุฒิการศึกษานักธรรม	\bar{X}	วุฒิการศึกษานักธรรม			
		ไม่มีนักธรรม (๒๙ รูป)	นักธรรมตรี (๓๒ รูป)	นักธรรมโท (๕๖ รูป)	นักธรรมเอก (๑๕๑ รูป)
		๔.๒๖	๔.๑๒	๔.๒๔	๓.๗๓
ไม่มีนักธรรม	๔.๒๖	-	๐.๑๔	๐.๐๒	๐.๕๓*
นักธรรมตรี	๔.๑๒	-	-	-๐.๑๒	๐.๓๙*
นักธรรมโท	๔.๒๔	-	-	-	๐.๕๑*
นักธรรมเอก	๓.๗๓	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๐ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามพรรษา ด้านสถานที่ เป็นรายคู่ พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน ๓ คู่ ได้แก่ พระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิการศึกษานักธรรม มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมเอก ($\bar{x}=๐.๕๓$) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมตรี มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมโท ($\bar{x}=๐.๓๙$) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมโท มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมเอก ($\bar{x}=๐.๕๑$)

สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๑ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประเพณีฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล วุฒิการศึกษาเปรียญธรรมโดยรวมและรายด้าน

(n = ๒๖๘)

การบริหารจัดการงานประเพณีฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์	SS	df	MS	F	Sig.
๑. ด้านการบริหารจัดการ					
ระหว่างกลุ่ม	๙.๘๖๙	๓	๓.๒๙๐	๑๔.๖๗๗*	๐.๐๐๐
ภายในกลุ่ม	๕๙.๑๗๑	๒๖๔	๐.๒๒๔		
รวม	๖๙.๐๓๙	๒๖๗			
๒. ด้านวิทยากร(อาจารย์					
ระหว่างกลุ่ม	๑๒.๘๕๗	๓	๔.๒๘๖	๑๔.๖๓๗*	๐.๐๐๐
ภายในกลุ่ม	๗๗.๒๙๘	๒๖๔	๐.๒๙๓		
รวม	๙๐.๑๕๔	๒๖๗			
๓. ด้านสถานที่					
ระหว่างกลุ่ม	๔.๙๕๐	๓	๑.๖๕๐	๕.๐๑๘*	๐.๐๐๒
ภายในกลุ่ม	๘๖.๗๙๗	๒๖๔	๐.๓๒๙		
รวม	๙๑.๗๔๗	๒๖๗			
รวม					
ระหว่างกลุ่ม	๐.๕๘๑	๓	๐.๑๙๔	๒๓.๙๓๙*	๐.๐๐๐
ภายในกลุ่ม	๒.๑๓๔	๒๖๔	๐.๐๐๘		
รวม	๒.๗๑๕	๒๖๗			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๑ ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F – test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้ง ๓ ด้าน แตกต่างกัน ดังนั้นจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๒ – ๔.๒๕

ตารางที่ ๔.๒๒ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตาม วุฒิการศึกษาเปรียบเทียบ ด้านภาพรวม

(n = ๒๖๘)

เปรียบเทียบ	\bar{X}	เปรียบเทียบ			
		ไม่มีวุฒิ เปรียบเทียบ (๔๗ รูป)	ประโยค ๑-๒- ป.๖.๔ (๒๐๕ รูป)	ป.๖.๕-ป.๖.๗ (๔ รูป)	ป.๖.๘-ป.๖.๙ (๑๒ รูป)
		๑.๒๐	๑.๒๐	๑.๗๐	๐.๙๘
ไม่มีวุฒิเปรียบเทียบ	๓.๙๘	-	-๐.๐๓	-๐.๒๒	๐.๗๑*
ประโยค ๑-๒-ป.๖.๔	๔.๐๑	-	-	-๐.๑๙	๐.๗๔*
ป.๖.๕-ป.๖.๗	๔.๒๐	-	-	-	๐.๙๓*
ป.๖.๘-ป.๖.๙	๓.๒๗	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๒ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามพรรษา ด้านภาพรวม เป็นรายคู่ พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียบเทียบต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน ๓ คู่ ได้แก่ พระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิการศึกษาเปรียบเทียบ มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียบเทียบ ประโยค ป.๖.๘-ป.๖.๙ ($\bar{x}=๐.๗๑$) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียบเทียบประโยค ๑-๒-ป.๖.๔ มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียบเทียบประโยค ป.๖.๘-ป.๖.๙ ($\bar{x}=๐.๗๔$) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียบเทียบประโยค ป.๖.๕-ป.๖.๗ มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียบเทียบประโยค ป.๖.๘-ป.๖.๙ ($\bar{x}=๐.๙๓$)

ตารางที่ ๔.๒๓ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ด้านการบริหารจัดการ

(n = ๒๖๘)

เปรียญธรรม	\bar{X}	เปรียญธรรม			
		ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม (๔๗ รูป)	ประโยค ๑-๒- ป.๓.๔ (๒๐๕ รูป)	ป.๓.๕-ป.๓.๗ (๔ รูป)	ป.๓.๘-ป.๓.๙ (๑๒ รูป)
		๓.๗๖	๔.๐๘	๔.๖๐	๓.๔๐
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	๓.๗๖	-	-๐.๓๒*	-๐.๘๔*	๐.๓๖*
ประโยค ๑-๒-ป.๓.๔	๔.๐๘	-	-	-๐.๕๒*	๐.๖๘*
ป.๓.๕-ป.๓.๗	๔.๖๐	-	-	-	๑.๒๐*
ป.๓.๘-ป.๓.๙	๓.๔๐	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๓ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามพรรษา ด้านการบริหารจัดการ เป็นรายคู่ พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน ๖ คู่ ได้แก่ พระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม มีระดับค่าเฉลี่ยน้อยกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ประโยค ๑-๒-ป.๓.๔ ($\bar{x} = -๐.๓๒$) และน้อยกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ป.๓.๕-ป.๓.๗ ($\bar{x} = -๐.๘๔$) และมากกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ป.๓.๘-ป.๓.๙ ($\bar{x} = ๐.๓๖$) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ประโยค ๑-๒-ป.๓.๔ มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ป.๓.๕-ป.๓.๗ ($\bar{x} = -๐.๕๒$) และมากกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ป.๓.๘-ป.๓.๙ ($\bar{x} = ๐.๖๘$) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ป.๓.๕-ป.๓.๗ มีค่าเฉลี่ยมากกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ป.๓.๘-ป.๓.๙ ($\bar{x} = ๑.๒๐$)

ตารางที่ ๔.๒๔ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาเปรียบเทียบ ด้านวิทยากร (อาจารย์กรรม)

(n = ๒๖๘)

เปรียบเทียบ	\bar{X}	เปรียบเทียบ			
		ไม่มีวุฒิ เปรียบเทียบ (๔๗ รูป)	ประโยค ๑-๒- ป.๖.๔ (๒๐๕ รูป)	ป.๖.๕-ป.๖.๗ (๔ รูป)	ป.๖.๘-ป.๖.๙ (๑๒ รูป)
		๔.๐๙	๔.๐๐	๔.๔๐	๓.๐๐
ไม่มีวุฒิเปรียบเทียบ	๔.๐๙	-	๐.๐๘	-๐.๓๑	๑.๐๙*
ประโยค ๑-๒-ป.๖.๔	๔.๐๐	-	-	-๐.๔๐	๑.๐๐*
ป.๖.๕-ป.๖.๗	๔.๔๐	-	-	-	๑.๔๐*
ป.๖.๘-ป.๖.๙	๓.๐๐	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๔ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามพรชษาด้านวิทยากร(อาจารย์กรรม) เป็นรายคู่ พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียบเทียบต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน ๓ คู่ ได้แก่ พระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิการศึกษาเปรียบเทียบ มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียบเทียบประโยค ป.๖.๘-ป.๖.๙ ($\bar{x}=๑.๐๙$) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียบเทียบประโยค ๑-๒-ป.๖.๔ มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียบเทียบประโยค ป.๖.๘-ป.๖.๙ ($\bar{x}=๑.๐๐$) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียบเทียบประโยค ป.๖.๕-ป.๖.๗ มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียบเทียบประโยค ป.๖.๘-ป.๖.๙ ($\bar{x}=๑.๔๐$)

ตารางที่ ๔.๒๕ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาเปรียบเทียบ ด้านสถานที่

(n = ๒๖๘)

เปรียบเทียบ	\bar{X}	เปรียบเทียบ			
		ไม่มีวุฒิ เปรียบเทียบ (๔๗ รูป)	ประโยค ๑-๒- ป.๖.๔ (๒๐๕ รูป)	ป.๖.๕-ป.๖.๗ (๔ รูป)	ป.๖.๘-ป.๖.๙ (๑๒ รูป)
		๔.๐๙	๓.๙๔	๓.๖๐	๓.๔๐
ไม่มีวุฒิเปรียบเทียบ	๔.๐๙	-	๐.๑๔	๐.๔๙	๐.๖๙*
ประโยค ๑-๒-ป.๖.๔	๓.๙๔	-	-	๐.๓๔	๐.๕๔*
ป.๖.๕-ป.๖.๗	๓.๖๐	-	-	-	๐.๒๐
ป.๖.๘-ป.๖.๙	๓.๔๐	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๕ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามพรรษา ด้านสถานที่เป็นรายคู่ พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียบเทียบต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน ๒ คู่ ได้แก่ พระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิการศึกษาเปรียบเทียบ มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียบเทียบประโยค ป.๖.๘-ป.๖.๙ ($\bar{X}=๐.๖๙$) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียบเทียบประโยค ๑-๒-ป.๖.๔ มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียบเทียบประโยค ป.๖.๘-ป.๖.๙ ($\bar{X}=๐.๕๔$)

สมมติฐานที่ ๕ พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษาสามัญ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๖ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประเพณีฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล วุฒิการศึกษาสามัญโดยรวมและรายด้าน

(n = ๒๖๘)

การบริหารจัดการงานประเพณีฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์	SS	df	MS	F	Sig.
๑. ด้านการบริหารจัดการ ระหว่างกลุ่ม	๕.๑๓๑	๒	๒.๕๖๖	๑๐.๖๓๘*	๐.๐๐๐
ภายในกลุ่ม	๖๓.๙๐๘	๒๖๕	๐.๒๔๑		
รวม	๖๙.๐๓๙	๒๖๗			
๒. ด้านวิทยากร(อาจารย์ ระหว่างกลุ่ม	๓.๗๕๙	๒	๑.๘๗๙	๕.๗๖๔*	๐.๐๐๔
กรรม) ภายในกลุ่ม	๘๖.๓๙๖	๒๖๕	๐.๓๒๖		
รวม	๙๐.๑๕๔	๒๖๗			
๓. ด้านสถานที่ ระหว่างกลุ่ม	๑๐.๓๓๔	๒	๕.๑๖๗	๑๖.๘๑๘*	๐.๐๐๐
ภายในกลุ่ม	๘๑.๔๑๓	๒๖๕	.๓๐๗		
รวม	๙๑.๗๔๗	๒๖๗			
รวม ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๑๐	๒	๐.๐๐๕	๐.๕๐๐	๐.๖๐๗
ภายในกลุ่ม	๒.๗๐๕	๒๖๕	๐.๐๑๐		
รวม	๒.๗๑๕	๒๖๗			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๖ ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F – test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้ง ๓ ด้าน แตกต่างกัน ดังนั้นจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๗ – ๔.๓๐

ตารางที่ ๔.๒๗ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประเพณีวิสุทธิฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ ด้านบริหารจัดการ

(n = ๒๖๘)

วุฒิการศึกษาสามัญ	\bar{X}	วุฒิการศึกษาสามัญ		
		ประถม (๑๖ รูป)	มัธยม (๑๒๐รูป)	ปริญญาตรี (๑๓๒รูป)
		๔.๔๕	๓.๘๙	๔.๐๕
ประถม	๔.๔๕	-	๐.๕๖*	๐.๔๐*
มัธยม	๓.๘๙	-	-	-๐.๑๖*
ปริญญาตรี	๔.๐๕	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๗ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิสุทธิฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามพรรษา ด้านการบริหารจัดการ พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญ ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิสุทธิฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน ๓ คู่ ได้แก่ พระสงฆ์ที่มีวุฒิศึกษาระดับประถม มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิศึกษาระดับมัธยม ($\bar{x}=๐.๕๖$) และมากกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิศึกษาระดับปริญญาตรี ($\bar{x}=๐.๔๐$) พระสงฆ์ที่มีวุฒิศึกษาระดับมัธยม มีระดับค่าเฉลี่ยน้อยกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิศึกษาระดับปริญญาตรี ($\bar{x}=-๐.๑๖$)

ตารางที่ ๔.๒๘ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประเพณีวิสุทธิฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ ด้านวิทยากร(อาจารย์กรรม)

(n = ๒๖๘)

วุฒิการศึกษาสามัญ	\bar{X}	วุฒิการศึกษาสามัญ		
		ประถม (๑๖ รูป)	มัธยม (๑๒๐รูป)	ปริญญาตรี (๑๓๒รูป)
		๔.๕๐	๓.๘๙	๔.๐๐
ประถม	๔.๕๐	-	๐.๕๑*	๐.๕๐*
มัธยม	๓.๘๙	-	-	-๐.๑๑
ปริญญาตรี	๔.๐๐	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๘ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิสุทธิฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามพรรษา ด้านวิทยากร (อาจารย์กรรม) เป็นรายคู่ พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญ ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิสุทธิฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน ๒ คู่ ได้แก่ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาระดับประถม มีระดับค่าเฉลี่ยมากกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยม ($\bar{x}=๐.๕๑$) และมากกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ($\bar{x}=๐.๕๐$)

ตารางที่ ๔.๒๙ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ ด้านสถานที่

(n = ๒๖๘)

วุฒิการศึกษาสามัญ	\bar{X}	วุฒิการศึกษาสามัญ		
		ประถม (๑๖ รูป)	มัธยม (๑๒๐รูป)	ปริญญาตรี (๑๓๒รูป)
		๓.๓๐	๔.๑๐	๓.๘๗
ประถม	๓.๓๐	-	-๐.๘๐*	-๐.๕๗*
มัธยม	๔.๑๐	-	-	๐.๒๓*
ปริญญาตรี	๓.๘๗	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๙ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามพรรษา ด้านด้านสถานที่ เป็นรายคู่ พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญ ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน ๓ คู่ ได้แก่ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาระดับประถม มีระดับค่าเฉลี่ยน้อยกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยม ($\bar{x} = -๐.๘๐$) และน้อยกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ($\bar{x} = -๐.๕๗$) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยม มีค่าเฉลี่ยมากกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ($\bar{x} = ๐.๒๓$)

ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบระดับการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามสมมติฐาน ๑-๕ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๓๐

ตารางที่ ๔.๓๐ ผลสรุปโดยรวมการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์

สมมติฐาน	ตัวแปรทดสอบ	t	F	sig	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
๑	อายุ	-	๔๕.๓๒๐	๐.๐๐๐	✓	-
๒	พรรษา	-	๒๗.๗๑๐	๐.๐๐๐	✓	-
๓	วุฒิการศึกษานักธรรม	-	๒๓.๓๔๗	๐.๐๐๐	✓	-
๔	วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม	-	๒๓.๙๓๙	๐.๐๐๐	✓	-
๕	วุฒิการศึกษาสามัญ	-	๐.๕๐๐	๐.๖๐๗	-	✓

จากตารางที่ ๔.๓๑ สรุปได้ว่าพระสงฆ์ที่มี อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งสิ้น ๐.๐๕ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อายุต่างกัน พระสงฆ์ที่มี อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งสิ้น ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

พรรษาต่างกัน พระสงฆ์ที่มี พรรษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งสิ้น ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติที่ตั้งไว้

วุฒิการศึกษานักธรรม พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษานักธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งสิ้น ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งสิ้น ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

วุฒิการศึกษาสามัญ พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษาสามัญ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรม วิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์

ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิด ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลโดยใช้เทคนิควิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ เขียนเป็นความเรียงประกอบตาราง ดังนี้

ตารางที่ ๔.๓๑ ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิธีของวัดในจังหวัด
เพชรบูรณ์ โดยภาพรวมทุกด้าน

ปัญหา/อุปสรรค	ความถี่
๑) ภาระเรื่องค่าน้ำ ค่าไฟ งบประมาณค่า ซ่อมแซมอาคารที่ชำรุดทรุดโทรม	๑๔
๒) ห้องน้ำสำหรับ ผู้ทูลพลภาพ มีไม่เพียงพอ	๗
๓) บางสำนัก มีอาคารไม่สามารถรองรับจำนวนผู้มาร่วมประเพณีวัฒนธรรมวิธี จำนวนมาก ๆ ได้	๑๓
๔) เจ้าสำนักบางแห่ง ขาดวิสัยทัศน์ในการปรับปรุงสถานที่ภายในวัด	๕
๕) ขาดกระบวนการคัดสรรกลั่นกรองกุลบุตรผู้เข้ามาบวชเป็นพระภิกษุอย่างเป็นขั้นตอน	๓
๖) พระวิทยากรขาดประสบการณ์ ในการนำ IT มาใช้ในการปฏิบัติงานยังไม่เต็มประสิทธิภาพ	๙

จากตารางที่ ๔.๓๑ พบว่า ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมทุกด้าน มากที่สุดในข้อ “ภาระเรื่องค่าน้ำ ค่าไฟ งบประมาณค่า ซ่อมแซมอาคารที่ชำรุดทรุดโทรม” จำนวน ๑๔ รูป รองลงมา คือ “บางสำนัก มีอาคารไม่สามารถรองรับจำนวนผู้มาร่วมประเพณีวัฒนธรรมวิธี จำนวนมาก ๆ ได้” มีจำนวน ๑๓ รูป/คน และน้อยที่สุด คือ “ขาดกระบวนการคัดสรรกลั่นกรองกุลบุตรผู้เข้ามาบวชเป็นพระภิกษุอย่างเป็นขั้นตอน” จำนวน ๓ รูป ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์
รายละเอียดดังตารางที่ ๔.๓๓ - ๔.๓๕

ตารางที่ ๔.๓๒ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิถีของวัดในจังหวัด
เพชรบูรณ์ ในด้านการบริหารจัดการ

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑) เจ้าสำนักควรมีการประยุกต์หลักธรรมเข้า กับแนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการมา ใช้บริหารจัดการวัด มีการกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดยุทธศาสตร์การบริหาร จัดการการติดตามและประเมินผลสำนักปฏิบัติธรรม	๑๔
๒) ควรมีการวางแผนงาน โครงการงาน และกิจกรรมของสำนัก ในลักษณะแผน ระยะสั้น-ระยะยาว แผนปฏิบัติงานประจำปีกำหนดกรอบการดำเนินงานและการ จัดการทรัพยากรต่าง ๆ ให้เหมาะสม	๑๐
๓) เจ้าสำนักควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการประเพณีวัฒนธรรมวิถี มุ่งเน้นให้ ผู้ มาปฏิบัติสามารถนำความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และมีรูปแบบการบริหารที่ชัดเจนเป็นลำดับ	๙

จากตารางที่ ๔.๓๒ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิถีของ
วัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในการบริหารจัดการ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นดังนี้ เจ้าสำนักควรมีการ
ประยุกต์หลักธรรมเข้ากับแนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการมาใช้ในการบริหารจัดการวัด มีการกำหนดวัตถุประสงค์
กำหนดยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการติดตามและประเมินผลสำนักปฏิบัติธรรมจำนวน
๑๔ รูป/คน รองลงมา ควรมีการวางแผนงาน โครงการงาน และกิจกรรมของสำนัก ในลักษณะแผน
ระยะสั้น-ระยะยาว แผนปฏิบัติงานประจำปีกำหนดกรอบการดำเนินงานและการจัดการทรัพยากร
ต่าง ๆ ให้เหมาะสม จำนวน ๑๐ รูป/คน และเจ้าสำนักควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการประเพณี
วัฒนธรรมวิถี มุ่งเน้นให้ผู้มาปฏิบัติสามารถนำความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้
และมีรูปแบบการบริหารที่ชัดเจนเป็นลำดับจำนวน ๙ รูป/คน ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัด
เพชรบูรณ์ ในด้านวิทยากร(อาจารย์กรรม)

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑) ควรมีการจัดกิจกรรมอบรมให้รู้แก่บุคลากรและเพิ่มประสบการณ์ในการทำงานแก่บุคลากร เช่น อบรมบุคลากรในลักษณะดำเนินงานเพิ่มประสิทธิภาพแก่บุคลากร กิจกรรมปฏิบัติธรรมในวันสำคัญ อบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์แบบมีขั้นตอน	๙
๒) เจ้าสำนัก ควรพัฒนาบุคลิกภาพให้ความเป็นผู้นำที่นั่งอยู่ในใจของผู้ อื่น รู้จักแบ่งงาน รู้จักใช้คนให้เหมาะสมกับงานและความรู้ รู้จักบริหารศรัทธาของประชาชน	๑๓
๓) ควรมีกระบวนการคัดสรรบุคลากรเริ่มตั้งแต่การขอขบวนกระบวนการพัฒนาแบบมีขั้นตอน และเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง	๘

จากตารางที่ ๔.๓๔ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในด้านวิทยากร(อาจารย์กรรม) พบว่า พระสงฆ์แสดงความเห็นดังนี้ เจ้าสำนัก ควรพัฒนาบุคลิกภาพให้ความเป็นผู้นำที่นั่งอยู่ในใจของผู้ อื่น รู้จักแบ่งงาน รู้จักใช้คนให้เหมาะสมกับงานและความรู้ รู้จักบริหารศรัทธาของประชาชน จำนวน ๑๓ รูป/คน ควรมีการจัดกิจกรรมอบรมให้รู้แก่บุคลากรและเพิ่มประสบการณ์ในการทำงานแก่บุคลากร เช่น อบรมบุคลากรในลักษณะดำเนินงานเพิ่มประสิทธิภาพแก่บุคลากรกิจกรรมปฏิบัติธรรมในวันสำคัญ อบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์แบบมีขั้นตอน จำนวน ๙ รูป/คน ควรมีกระบวนการคัดสรรบุคลากรเริ่มตั้งแต่การขอขบวนกระบวนการพัฒนาแบบมีขั้นตอน และเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง จำนวน ๘ รูป/คน ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓๔ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัด
เพชรบูรณ์ ในด้านสถานที่

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑) เจ้าสำนักควรมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ของสถานที่สำนัก ให้เหมาะสมกับภูมิประเทศ และมีกฎระเบียบในการเข้าพักสำหรับผู้มีใช้บริการ	๑๔
๒) ห้องน้ำห้องสุขา ควรทำความสะอาดเป็นประจำไม่รก อากาศถ่ายเทดี ป้องกันปลวก แมลงต่าง ๆ มีร่องเท้าสำหรับเข้าห้องน้ำ ไม่มีกลิ่นรบกวน ผนังห้องน้ำ โถส้วม อ่างล้างมือ มีความสะอาดพร้อมใช้งานได้	๑๒
๓) เจ้าสำนัก ควรมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ของสถานที่สำนัก ให้เหมาะสมกับภูมิประเทศ และมีกฎระเบียบในการเข้าพักสำหรับผู้เข้าประพตวิภูฐานวิธี	๑๑

จากตารางที่ ๔.๓๕ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในด้านสถานที่ พบว่า พระสงฆ์แสดงความคิดเห็น ดังนี้ เจ้าสำนักควรมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ของสถานที่สำนัก ให้เหมาะสมกับภูมิประเทศ และมีกฎระเบียบในการเข้าพักสำหรับผู้มีใช้บริการ จำนวน ๑๔ รูป/คน ห้องน้ำห้องสุขา ควรทำความสะอาดเป็นประจำไม่รก อากาศถ่ายเทดี ป้องกันปลวก แมลงต่าง ๆ มีร่องเท้าสำหรับเข้าห้องน้ำ ไม่มีกลิ่นรบกวน ผนังห้องน้ำ โถส้วม อ่างล้างมือ มีความสะอาดพร้อมใช้งานได้ จำนวน ๑๒ รูป/คน เจ้าสำนัก ควรมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ของสถานที่ ให้เหมาะสมกับภูมิประเทศ และมีกฎระเบียบในการเข้าพักสำหรับผู้เข้าประพตวิภูฐานวิธี จำนวน ๑๑ รูป/คน ตามลำดับ

๔.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับแนวทาง การบริหารจัดการ งานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเก็บข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของ การบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วยพระสังฆาธิการ ผู้บริหาร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องข้องกับการจัดการวัด จำนวน ๙ รูป มีรายละเอียดดังนี้

๑. พระครูสาทรพัชรเขต	เจ้าคณะอำเภอชนแดน วัดพระพุทธบาทชนแดน
๒. เจ้าอธิการณรงค์ศักดิ์ วชิรวโร	เจ้าอาวาสวัดวังสงวน
๓. พระอธิการชูชาติ ธีรชาติ	เจ้าอาวาสวัดเพชรจันทร์
๔. เจ้าอธิการพนาคร ฐิตธมโม	เจ้าอาวาสวัดหนองไฮ
๕. พระมหาชุมพล ปภกาโร	เจ้าอาวาสวัดจุฬามณี
๖. พระสมชาย ฐิตวิโส	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดศิริรัตนวาราม
๗. พระอดุลย์ กิตติปาโล	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดแก้วชัยมงคล
๘. พระไพฑูรย์ อดิพโล	เจ้าอาวาสวัดน้ำพุ
๙. เจ้าอธิการถวิล ฉนทโก	เจ้าอาวาสวัดญาณเมธี

๔.๕.๑ ด้านการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัด มีคุณลักษณะพิเศษกว่าการบริหารทั่วไป เจ้าสำนัก ผู้เป็นนักบริหารที่ดี ต้องรู้จักประยุกต์ใช้หลักธรรมประกอบกับหลักการบริหารงานสำนัก โดยการนำหลักทฤษฎีตะวันตกและหลักทฤษฎีตะวันออกมาบูรณาการเข้ากับหลักธรรม เพื่อให้การบริหารจัดการเกิดประสิทธิภาพสูง คือประหยัดและคุ้มค่า กล่าวคือ ต้องรู้จักกำหนดวัตถุประสงค์ ทั้งวัตถุประสงค์รองและวัตถุประสงค์หลัก การวางนโยบาย เพื่อบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยดี มีประสิทธิภาพสูง รู้จักประสานความสามัคคี และประสานประโยชน์ร่วมกันของหมู่คณะ ให้เกิด ความสามัคคีปรองดอง ให้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ให้สำนักในหน้าที่รับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม รู้จักปกครอง บังคับบัญชา มีการวินิจฉัยสั่งการด้วยความถูกต้อง เหมาะสม บริสุทธิ์และยุติธรรม

นักบริหารที่ดี ก็คือนักป้องกันแก้ไขปัญหาที่ตนเอง จะต้องเป็นนักเผชิญปัญหา มิใช่เป็น นักหนีปัญหา หรือนักหมกปัญหา กล่าวคือจะต้องคอยสดับรับฟังรับทราบปัญหาจากผู้รับมอบหมาย อำนาจหน้าที่การปฏิบัติงานโครงการต่าง ๆ โดยวิธีการติดตาม ประเมินผลงาน และรับทราบรายงาน ผลการปฏิบัติงาน ปัญหาอุปสรรคทั้งข้อเสนอนั้นจากผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยดี แล้วจึงพิจารณาวินิจฉัย จากการรายงาน ข้อมูลที่ถูกต้องที่เชื่อถือได้ตรงประเด็น และสมบูรณ์ เพื่อทำการตัดสินใจสั่งการโดย ธรรม คือโดยชอบด้วยเหตุผล หลักการ และหลักธรรม กฎระเบียบข้อบังคับของวัด ดังนั้น ในการ บริหารจัดการวัด การรู้จักประยุกต์หรือบูรณาการ หลัก อิทธิบาทธรรม ๔ ประการใช้ในการบริหารถือ ว่าเป็นสิ่งที่คุณูปการแก่สำนักในแก้ไขปัญหา และปรับปรุงจัดการบริหารสำนักให้ดี มีประสิทธิภาพ ในการเผยแผ่หลักธรรม จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการงาน ประเพณีวิภูฐานวิธีของ พบว่า การบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดประจำจังหวัด

ส่วนมากที่ให้สัมภาษณ์ จะมีการประยุกต์โดยใช้หลักอิทธิบาทธรรม ด้านบริหารจัดการเข้าไปใช้ในการทำงาน ดังนี้

การบริหารจัดการงานประเพณีวิสุทธิฐานวิธีของวัด สำหรับเจ้าอาวาสต้องมี ฉันทะ มีความภูมิใจในการรับผิดชอบการจัดการเผยแผ่ มีการวางแผนงานโครงการต่าง ๆ ของสำนัก มีการประชุมพระภิกษุในสำนักและฆราวาสที่เป็นกรรมการ มีการมอบงานให้รับผิดชอบ และมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสำนักอยู่เนื่อง ๆ^๑

เจ้าสำนัก มีฉันทะ เอาใจใส่ในเรื่องการทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ของสำนัก ให้บริสุทธิ์ โปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยมีขั้นตอนวิธีการตรวจสอบบัญชีของสำนัก คือแต่งตั้งคณะกรรมการทำงาน ตรวจสอบบัญชี คณะกรรมการทำการตรวจสอบบัญชี เจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินรวบรวมหลักฐานรายรับ - รายจ่าย จัดส่งให้คณะกรรมการทำการตรวจสอบบัญชี เมื่อตรวจสอบถูกต้องแล้วจัดทำรูปเล่มเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานและรวบรวมสรุปประจำปีต่อไป ส่งมอบให้เจ้าสำนัก^๒

เจ้าสำนัก มีวิริยะ ในดูแลรักษาความปลอดภัย โดยจัดให้พระและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยที่มีความรู้ประสบการณ์เป็นผู้ดูแล จัดให้มีระบบการรักษาความปลอดภัยอย่างดีและเหมาะสม มีการร้องขอให้สำนักปฏิบัติธรรมเป็นจุดตรวจประจำของเจ้าหน้าที่ตำรวจ สายตรวจ มีการติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ และหน่วยอาสาสมัครเป็นประจำ^๓

เจ้าสำนัก มีวิริยะ ในการประชาสัมพันธ์เชิญชวนผู้มีจิตอาสาช่วยงานวัด ก่อนเริ่มโครงการงานประเพณีวิสุทธิฐานวิธีของวัด และในระหว่างโครงการ โดยจัดให้มีการประชุมก่อนแต่ละโครงการ เพื่อให้คณะกรรมการแต่ละฝ่ายดำเนินการไปอย่างเรียบร้อย^๔

เจ้าสำนัก มีวิริยะ ในการดูแลการรักษาความปลอดภัยแก่ผู้มา ประเพณีวิสุทธิฐานวิธี โดยการจัดการให้มีรั้วล้อมรอบ มีสถานที่จอดรถปลอดภัย มีแสงสว่างโดยรอบบริเวณภายในอาคาร - บริเวณภายนอกอาคาร มีกล้อง เพื่อตรวจสอบดูในภายหลัง มี การอบรมซักซ้อมเจ้าหน้าที่ในการประสานงานกับตำรวจ ในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน^๕

^๑ สัมภาษณ์ พระครูสาทรพัชรเขต, รองเจ้าคณะอำเภอชนแดน วัดพระพุทธบาทชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๒ สัมภาษณ์ เจ้าอธิการณรงค์ศักดิ์ วัชรวิโส, เจ้าอาวาสวัดวังสงวน จังหวัดเพชรบูรณ์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๓ สัมภาษณ์ พระอธิการชูชาติ ธีรชาติ, เจ้าอาวาสวัดเพชรจันทร์ จังหวัดเพชรบูรณ์, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๔ สัมภาษณ์ เจ้าอธิการพนาทร ฐิตธมโม, เจ้าอาวาสวัดหนองไฮ จังหวัดเพชรบูรณ์, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๕ สัมภาษณ์ พระมหาชุมพล ปกกาโร, เจ้าอาวาสวัดจุฬามณี จังหวัดเพชรบูรณ์, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

เจ้าสำนักปฏิบัติธรรม มีจิตตะ เอาใจใส่ดูแลเรื่องสุขภาพผู้มาปฏิบัติธรรม จัดให้มียาสามัญประจำไว้ในที่พัก มีเจ้าหน้าที่พยาบาล สามารถดูแลและพยาบาลเบื้องต้นทันที มีรถและพนักงานขับรถ พร้อมนำส่งโรงพยาบาลได้ทันที เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน^๖

เจ้าสำนัก มีจิตตะ เอาใจใส่เรื่องการจัดกิจกรรมโครงการของสำนัก โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม มีการประสานงานกับชุมชนให้เข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสำนัก ในรูปแบบของคณะกรรมการการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดอาหาร น้ำดื่ม และการบริหารต่าง ๆ เป็นต้นโดยสรรหาบุคคลที่จะเข้ามารับผิดชอบ ในกิจกรรมตรงนี้ได้ และไม่ก่อให้เกิดปัญหา เช่น ไม่ติด ยาเสพติด เป็นต้น^๗

เจ้าสำนัก มีจิตตะ เอาใจใส่ดูแลความสะอาดในด้านของห้องน้ำ ห้องสุขา หรือว่าโรงอาหาร โดยคำนึงสุขอนามัย เช่น ห้องน้ำต้องสะอาด และก็มีสถานที่รับประทานอาหาร ปราศจากแมลงวัน เน้นความสะอาดของแม่ครัว และมีความรู้ในเรื่องโภชนาการด้วย^๘

เจ้าสำนัก มีวิมังสา ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มี การพิจารณาในปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ เพื่อการพัฒนาสำนักให้มีโอกาสเจริญเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ เป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในปัจจุบัน โดยปรึกษาผู้มีองค์ความรู้ ผู้มีประสบการณ์ ผู้เชี่ยวชาญ เข้ามาวางแผน วางระบบระเบียบ เพื่อการพัฒนาการบริหารทันต่อเหตุการณ์บ้านเมือง หรือร่วม หาวิธีแก้ไขปรับปรุงในส่วนที่บกพร่องให้ดีขึ้น^๙

ด้านการบริหารจัดการ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๙ ท่าน โดยผู้ให้ข้อมูลได้เห็นตรงกันว่า การบริหารจัดการงานประเพณีวิสุทธิฐานวิธีของวัด เจ้าสำนักต้องควบคุมไปการบริหารจัดการ เพราะอาจารย์หลายๆ ท่านเก่งนะ แต่ไม่ได้เน้นการบริหารจัดการ ส่วนใหญ่พระไม่เน้นการบริหาร คราวนี้บริหารไม่ได้ มันก็ไปจัดการไม่ได้ วัดใครวัดมัน แต่ก็ขอโทษเถอะพระอาจารย์ต่างๆ เราจะเห็นพระต่างๆ ทั้งหลาย พอท่านมรณภาพไปแล้ว งานก็จะทรงไว้ งานบริหารไม่มี ก็ไปอยู่ที่ตัวท่าน ทุนก็หมดไป ฉะนั้น การบริหารจัดการเป็นสิ่งสำคัญ บางทีการ บริหารที่ดี อาจารย์สอนกรรมฐานไม่ต้องเก่งเลอเลิศนะแต่ทีมบริหารช่วยให้งานออกมามีประสิทธิภาพและเรียบร้อยไปด้วยดี เพราะการทำงานเป็นทีมแบบงานให้ชัดเจน และให้ความสำคัญกับงานทุกโครงการงานก็จะออกมาดีขึ้นมาได้ ช่วยทำให้สถานที่ไม่สำคัญ ทำให้สำคัญขึ้นมาได้

สรุปด้านการบริหารจัดการ นักบริหารที่ดี ก็คือนักป้องกันแก้ไขปัญหาที่ตนเอง จะต้องเป็นนักเผชิญปัญหา ไม่ใช่เป็นนักหนีปัญหา หรือนักหมกปัญหา กล่าวคือจะต้องคอยสดับรับฟัง รับทราบปัญหาจากผู้รับมอบหมายอำนาจหน้าที่การปฏิบัติงานโครงการต่าง ๆ โดยวิธีการติดตาม ประเมินผลงาน และรับทราบรายงานผลการปฏิบัติงาน ปัญหา และข้อเสนอแนะ สำนักปฏิบัติธรรมจะเจริญดี มี ความมั่นคงและสันติสุข ก็ด้วยเหตุปัจจัย ๔ ประการ คือ มีเจ้าสำนักดี มีธรรมดี มีพระดี

^๖ สัมภาษณ์ พระสมชาย ฐิตวิโส, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดศิริรัตนวาราม จังหวัดเพชรบูรณ์, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๗ สัมภาษณ์ พระอดุลย์ กิตติปาโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดแก้วชัยมงคล จังหวัดเพชรบูรณ์, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๘ สัมภาษณ์ พระไพฑูริย์ อดิพโล, เจ้าอาวาสวัดน้ำพุ จังหวัดเพชรบูรณ์, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๙ สัมภาษณ์ เจ้าอธิการถวิล ฉนทโก, เจ้าอาวาสวัดญาณเมธี จังหวัดเพชรบูรณ์, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

และมีวัดดี คือ มีการจัดบริเวณสถานที่วัดดี เป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด สงบ ร่มรื่น เป็นสัปปายะ การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมให้มีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผล ถือว่าเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกล มีประโยชน์สำหรับพุทธศาสนิกชนผู้เข้าอบรม เป็นการเปิดประตูทางปัญญาให้มีสติที่จะนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นจรรโลงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน และมีความมั่นคงสถาพรสืบไป

**ตารางที่ ๔.๓๕ ผลสรุปค่าความถี่จากบทสัมภาษณ์ การบริหารจัดการงานประพตติ
วุฒฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านการบริหารจัดการ**

	ผลสรุปบทสัมภาษณ์	ความถี่ (รูป)	ผู้ให้สัมภาษณ์
๑	การบริหารจัดการงานประพตติวุฒฐานวิธีของวัด เจ้า สำนักต้องควบคุมไปการบริหารจัดการ	๕	๑,๒,๕,๘,๙
๒	การทำงานเป็นทีมแบ่งงานให้ชัดเจน	๙	๑,๒,๓,๔,๕,๖,๗,๘,๙

๔.๕.๒ ด้านการวิทยากร(อาจารย์กรรม)

ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานของวัดเกิดประสิทธิภาพ จนนำไปสู่ประสิทธิผล บรรลุความสำเร็จได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับวิทยากรหรืออาจารย์กรรมเป็นสำคัญ การบริหารงานบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการ ที่มีลักษณะเป็นทั้งศาสตร์และศิลปะ ของการบริหารคน การสร้างบรรยากาศแรงจูงใจในการทำงาน การแสดงความสามารถใน การปฏิบัติงาน ได้ตามความคาดหวัง การได้ระดับผลงานที่สูงทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ล้วนเป็นผลมาจากการบริหารบุคลากรในสำนักทั้งสิ้น สำนักที่มียุทธศาสตร์ และกระบวนการบริหารพัฒนาบุคลากรที่ดี ย่อมนำมาสู่ความเจริญมั่งคั่ง พระภิกษุผู้เป็นเจ้าสำนัก ผู้บริหารจัดการจะต้องเป็นผู้ทรงคุณธรรมพิเศษ คือเป็นผู้ได้บริหารตน อบรมตน ตามพระธรรมวินัย ตั้งตนไว้ในคุณอันสมควรก่อนแล้ว จึงจะสามารถทำหน้าที่บริหาร เพราะการบริหารสำนักผู้บริหาร ต้องรู้จักประสานความสามัคคี และประสานประโยชน์ร่วมกันของหมู่คณะ ให้เกิดความสามัคคีปรองดอง ให้เห็นแก่ประโยชน์โดยรวม รู้จักปกครอง บังคับบัญชา มีการวินิจฉัยสั่งการ ด้วยความถูกต้อง เหมาะสม บริสุทธิ์ และยุติธรรม รู้จักแบ่งงาน และการมอบหมายอำนาจหน้าที่ การงานแก่บุคคล หรือคณะบุคคลหน่วยรองลงไป ให้ปฏิบัติกิจกรรมหรือดำเนินโครงการต่าง ๆ ตามความเหมาะสมแก่สติปัญญา ความสามารถ ความถนัด และตาม อหิยาศัยใจ ของแต่ละท่าน หรือแต่ละกลุ่มบุคคล ดังนั้นเจ้าสำนักผู้บริหารจัดการหวังความสำเร็จ ต้องนำหลักธรรมคือ อิทธิบาทธรรม ๔ ประการ มาบูรณาการใช้การบริหารจัดการสำนัก ดังนี้

เจ้าสำนัก มีฉันทะในการบริหารจัดการด้านวิทยากรกร โดยกำหนดนโยบายตาม วัตถุประสงค์ของสำนัก เพื่อพัฒนาและสร้างพระวิทยากร ให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหลักปริยัติ คือการ จัดการเรียนการสอนปริยัติธรรมแผนกนักธรรม และหลักปฏิบัติภาวนาธรรม คือ มีการจัดอบรมปฏิบัติ

ธรรมอยู่เนื่อง เพื่อให้เกิดผลลัพธ์และประสบการณ์ที่ดี และให้มีศิลาจารวัตร ที่งดงาม เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น แล้วจึงสนับสนุนให้ผู้ที่ปฏิบัติภาวนาธรรมได้ผลดี เป็นพระวิทยากร ช่วยสอนเพื่อนสหธรรมิกตามสมควรแก่ภูมิธรรม และตามความเหมาะสม^{๑๐}

เจ้าสำนัก มีฉันทะเพื่อพัฒนาบุคลากร โดยการส่งเสริมและสร้าง พระวิทยากรหรืออาจารย์กรรม มีการส่งเสริมการศึกษาทั้งภาคปริยัติธรรมและปฏิบัติสัทธรรม โดยที่ทางสำนักมีระเบียบการศึกษาขั้นต่ำ ทั้งปริยัติและปฏิบัติ กำหนดไว้ชัดเจน มีระเบียบขั้นตอน การพัฒนาคัดเลือกและแต่งตั้งที่ชัดเจน มีการปฏิบัติธรรมร่วมกันอยู่เป็นประจำ อย่างน้อยวันละ ๒ รอบ หลังทำวัตรเช้า - เย็น มีการอบรมพระกัมมัฏฐานสำหรับพระภิกษุ สามเณรและประชาชนทั่วไป^{๑๑}

เจ้าสำนัก มีวิริยะ ในการอบรมสั่งสอนพระภิกษุสามเณรภายในสำนักของตนให้บุคลากรที่มีคุณวุฒิ เปิดโอกาสให้พระในวัดเป็นผู้สอน นั่งกัมมัฏฐาน เดินจงกรม นำให้พระสวดมนต์ รูปไหนที่ถนัดการบรรยายก็ให้ชั่วโมงการบรรยาย รูปไหน ที่เรียนยังไม่จบ ป.บส.ก็ให้ไปเรียน ป.บส. รูปไหนที่ยังไม่จบปริญญา ก็ให้เรียนต่อให้จบปริญญาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ เวลามีประชุมสงฆ์ของวัด ก็อบรมแนะนำพระวิทยากร ให้นุ่งห่มผ้าให้เรียบร้อยเป็นปริณทล ประพฤติตัวให้เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาน่าเลื่อมใส^{๑๒}

เจ้าสำนักปฏิบัติธรรม มีวิริยะ ในการส่งเสริมพระวิทยากรให้มีความรู้มีความสามารถ โดยส่งเสริมสนับสนุนให้ไปเข้าฝึกอบรม ณ สถานที่ปฏิบัติธรรมที่มหาเถรสมาคมรับรอง เรียนรู้จากอาจารย์ที่มีประสบการณ์ทั้งในและต่างประเทศ ส่งเสริมให้เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ พัฒนาตน ให้มีโอกาสเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ มอบหมายงานให้รับผิดชอบ ตามกำลังความสามารถอย่างต่อเนื่อง และยกย่องให้กำลังใจ อนุญาตให้ไปฝึก - ปฏิบัติ - ดุงาน อย่างน้อยปีละครั้ง^{๑๓}

เจ้าสำนัก มีความวิริยะอบรมบุคลากรภายในสำนักเรื่องการใช้คำพูดที่ ใช้สื่อสารกับผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรม กิริยามารยาทในการต้อนรับ ความนอบน้อมต่อผู้ใหญ่และให้ความสำคัญกับผู้ย่อย และความอดทนอดกลั้นต่อสิ่งที่มากระทบต่ออารมณ์ พระสงฆ์ก็ให้การวางตนอย่างเหมาะสมต่อสมเพศ ตรงต่อเวลา ไม่มีการพูดโอ้อวดคุณ ไม่แสดงธรรมเพื่อหวังลาภสักการะ^{๑๔}

เจ้าสำนัก มีจิตตะ ในการบริหารจัดการวิทยากร มีการเปิดหลักสูตร การเรียนการสอนเพิ่มเติมในเรื่องการประพฤติคุณฐานวิธี เพื่อส่งเสริมให้วิทยากรรู้เทคนิคต่าง ๆ ในการเผยแผ่ธรรมปฏิบัติ เปิดโอกาสให้ซักถามสอบถาม หรือให้แสดงความคิดเห็นได้อย่างกว้างขวาง ไม่ปิดกั้น ก่อนจะ

^{๑๐} สัมภาษณ์ พระครูสาทรพัชรเขต, รองเจ้าคณะอำเภอชนแดน ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระพุทธบาทชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑} สัมภาษณ์ เจ้าอธิการณรงค์ศักดิ์ วชิรวโส, เจ้าอาวาสวัดวังสงวน จังหวัดเพชรบูรณ์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระอธิการชูชาติ ธีรชาติ, เจ้าอาวาสวัดเพชรจันทร์ส จังหวัดเพชรบูรณ์, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓} สัมภาษณ์ เจ้าอธิการพนาดร ฐิตธมโม, เจ้าอาวาสวัดหนองไธ จังหวัดเพชรบูรณ์, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระมหาชุมพล ปกกาโร, เจ้าอาวาสวัดจุฬามณี จังหวัดเพชรบูรณ์, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

เปิดโครงการประพตฺวิภูมฐานวิธีเจ้าสำนัก จะประชุมให้โรวาทแก่วิทยาการก่อน เพื่อชี้แจงสาระให้ตรงกันและเป็นการทบทวนความรู้เดิมของตัววิทยาการเองด้วย เป็นการกระตุ้นเตือนความรู้สึกรองความเป็นวิทยาการด้วย^{๑๕}

เจ้าสำนัก มีจิตตะ ดูแลบุคลาการอย่างใกล้ชิด อบรมให้คำแนะนำ ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการสำรวมระวังตนให้อยู่ในกรอบพระธรรมวินัย มีอาจารย์ดงาม ยกย่องให้วิทยาการภูมิใจ ที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าสำนัก^{๑๖}

เจ้าสำนัก มีจิตตะในฝีกอบรมบุคลาการของสำนักให้ผู้มีคุณธรรม คือ ฝีกให้มิกายอ่อนนุ่มต่อบุคคลต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง (อธิศีล) ฝีกพูดเปล่งวาจาออกมาให้อ่อนหวาน (อธิสมาธิ) ฝีกจิตใจให้อ่อนโยน โดยลมปราณ (อธิปัญญา) ฝีกการเสี่ยสละ โดยไม่หวังแม้แต่คำว่าขอบคุณ ฝีกให้เป็นผู้ไม่วำร้าย กล่าวร้ายใคร ๆ ดูความรู้สึกในการพูด^{๑๗}

เจ้าสำนัก มีวิมังสา มีการจัดระเบียบขั้นตอนการบริหารจัดการ คัดเลือกและแต่งตั้งวิทยาการระดับต่าง ๆ มีการปฏิบัติธรรมร่วมกันเป็นประจำ และมีการส่งเสริมเข้ารับ การอบรมพระกัมมัฏฐานที่มีทั้งปริยติและปฏิบัติเพิ่มมากขึ้น เปิดโอกาสให้วิทยาการแสดงความสามารถมากขึ้น^{๑๘}

ด้านวิทยาการ(อาจารย์กรรม) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๙ ท่าน โดยผู้ให้ข้อมูลได้เห็นตรงกันว่า การบริหารจัดการงานประพตฺวิภูมฐานวิธีของวัด สิ่งสำคัญคือวิทยาการ (อาจารย์กรรม) เป็นส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการองค์การ ต้องยอมรับว่าการบริหารทรัพยากรมนุษย์หรือตัวบุคคลมีความสำคัญ และสามารถที่จะเอื้อประโยชน์ให้องค์การดำเนินงานต่าง ๆ ไปสู่เป้าหมายได้อย่างมั่นใจ จะเห็นได้ว่าทุกองค์การประสงค์ที่จะพัฒนาตนเองไปสู่ความสำเร็จในฐานะผู้นำ โดยเฉพาะคุณภาพของบุคลาการนับเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำพาองค์การไปสู่เป้าหมายได้ในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติที่มีคุณภาพ ทั้งนี้ เพราะงานด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นงานที่มุ่งเลือกสรรคนดี มีความรู้ ความสามารถ เข้ามาปฏิบัติงาน และเมื่อได้คัดสรรให้บุคลาการเหล่านี้เข้ามาอยู่ในองค์การแล้ว งานด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ก็ไม่ได้หยุดอยู่เพียงเท่านั้น จะต้องดูแลฝีกอบรมและพัฒนาให้บุคลาการได้รับความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่ทันสมัย สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีที่จะเป็นพลังเสริมให้บุคลาการปฏิบัติงานได้มีประสิทธิภาพ และพร้อมจะปฏิบัติงานที่ท้าทายความรู้ ความสามารถ สร้างความสำเร็จให้แก่องค์การมากยิ่งขึ้น

สรุปด้านวิทยาการ(อาจารย์) เจ้าสำนัก ผู้เป็นหัวหน้า เป็นผู้นำของภิกษุสงฆ์ สามเณร และคฤหัสถ์ที่มีอยู่ในสำนัก มีความสำคัญที่สุดต่อ ความเจริญรุ่งเรืองสันติสุข และความมั่นคงต่อสำนัก ในการเป็นผู้บริหารจัดการกิจการของสำนัก การปกครองบังคับบัญชา การดูแล การแนะนำ สั่งสอน

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระสมชาย ฐิตวิโส, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดศิริรัตนวาราม จังหวัดเพชรบูรณ์, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖} สัมภาษณ์ พระอดุลย์ กิตติปาโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดแก้วชัยมงคล จังหวัดเพชรบูรณ์, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗} สัมภาษณ์ พระไพฑูรย์ อดิโธ, เจ้าอาวาสวัดน้ำพุ จังหวัดเพชรบูรณ์, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘} สัมภาษณ์ เจ้าอธิการถวิล ฉนทโก, เจ้าอาวาสวัดญาณเมธี จังหวัดเพชรบูรณ์, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

พระภิกษุสามเณร และฆราวาส ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ให้อยู่ในศีลธรรมอันดี ให้มีความสมัครสมานสามัคคี ประองตองกัน ร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติศาสนกิจ ดำเนินกิจกรรมและโครงการต่างๆ ของสำนักให้สำเร็จไปด้วยดี มีประสิทธิภาพสูง เป็นศูนย์กลางของการให้การศึกษาอบรม ศีลธรรม จริยธรรม เผยหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา

**ตารางที่ ๔.๓๖ ผลสรุปค่าความถี่จากบทสัมภาษณ์ การบริหารจัดการงานประเพณี
ภูฏานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านวิทยากร(อาจารย์กรรม)**

ผลสรุปบทสัมภาษณ์		ความถี่ (รูป)	ผู้ให้สัมภาษณ์
๑	พัฒนาและสร้างพระวิทยากร ให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหลักปริยัติและปฏิบัติ	๙	๑,๒,๓,๔,๕,๖,๗,๘,๙
๒	พระวิทยากรต้องมีความรู้รอบตัว สามารถตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม	๙	๑,๒,๓,๔,๕,๖,๗,๘,๙

๔.๕.๓ ด้านสถานที่

การก่อสร้างเสนาสนะเป็นพักอาศัยพระภิกษุสามเณร อุโบสถ ใช้เป็นสถานที่ทำ สังฆกรรมของพระสงฆ์ วิหาร ศาลาการเปรียญใช้เป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลต่าง ๆ และมีอาคารเรียน พระปริยัติธรรม เป็นต้น เสนาสนะเหล่านี้ ล้วนเป็นอุปสรรคสำคัญสำหรับผู้เป็นเจ้าของแต่ละสำนัก เพราะต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมากในการก่อสร้าง จากการที่ลงพื้นที่ทำการเก็บข้อมูล พบว่าสถานที่ของสำนักปฏิบัติธรรมแต่ละสำนัก จะมีความพร้อม หรือจะมีปัญหาที่ขึ้นอยู่กับ การบริหารจัดการสถานที่ให้เป็นสัปปายะ เหมาะสมแก่การประเพณีภูฏานวิถี เจ้าสำนักผู้มีหน้าที่บริหารจัดการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ จึงต้องมีการนำหลักธรรม คือ อิทธิบาทธรรม ๔ ประการ มาบูรณาการใช้กับการบริหารจัดการ กล่าวคือ

เจ้าสำนัก ควรมีฉันทะ คือ ความพอใจในการให้บริการ ดำเนินการ จัดสถานที่ ให้เหมาะสำหรับการปฏิบัติภาวนา มีระเบียบเรียบร้อยเกิดความสงบ และมีความร่มรื่นด้วยธรรมชาติ การจัดสถานที่ให้งดงาม ซึ่งทำให้จิตของคนที่มาสบายใจ ไม่ว่าจะ รุ่งเรือง^{๑๔}

เจ้าสำนักมีจิตประกอบด้วยฉันทะ มีใจรักในการบริหารจัดการสถานที่ โดย การไปศึกษาดูงานเรื่องการจัดการสถานที่ของสำนักอื่น ไปเข้ารับการปฏิบัติประเพณีภูฏานวิถี ของสำนักอื่น แล้ว

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระครูสาทรพัชรเขต รองเจ้าคณะอำเภอชนแดน ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระพุทธบาทชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

นำเอาจุดเด่นมาปรับปรุงใช้ในสำนักของตนให้มีความร่มรื่น ให้ความอำนวยความสะดวก ความเป็นประโยชน์ เป็นสัปปายะแก่ผู้เข้าปฏิบัติประพฤติวิญญูฐานวิธี น่ายุ น่ายาศัย ส่วนมากก็จะเป็นการเน้นความสะอาด^{๒๐}

เจ้าสำนักมีฉันทะ โดยมีความคิดริเริ่มโครงการที่เป็นแก่นสาร อันจะยังสารประโยชน์แก่ตนเอง และหมู่คณะและการรู้จักจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วน ในการดำเนินโครงการปรับปรุงสถานที่ภายในสำนัก ให้เป็นสถานที่ศึกษาทั้งด้านปริยัติธรรม และการปฏิบัติสัทธรรมสำหรับพระภิกษุสามเณรภายในสำนัก และสามารถรองรับผู้เข้ามาปฏิบัติประพฤติวิญญูฐานวิธี และผู้มีความสนใจการศึกษาปฏิบัติธรรม รู้จักวางแผนโครงการเพื่อปฏิบัติงาน ทั้งในระยะสั้น และระยะยาว^{๒๑}

เจ้าสำนัก ควรมีวิริยะ ปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณสถานที่ภายในสำนักให้ มีความสะอาด ไม่มีขยะมูลฝอย หรือสิ่งปฏิกูล ปราศจากเสียงรบกวน และอาคารมีพื้นที่กว้างเพียงพอรองรับผู้ปฏิบัติประพฤติวิญญูฐานวิธี^{๒๒}

เจ้าสำนัก มีวิริยะ ในด้านการดูแลจัดสถานที่สำนักปฏิบัติประพฤติวิญญูฐานวิธี โดยมี การก่อสร้างห้องน้ำให้เพียงพอ และก่อสร้างเสนาสนะและทำนุบำรุงรักษาเพื่อการปฏิบัติไว้จำนวนเพียงพอ เพื่อให้เอื้อประโยชน์ตามภารกิจของสำนักในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา^{๒๓}

เจ้าสำนัก มีวิริยะ ได้จัดอำนวยความสะดวกในด้านห้องน้ำ ห้องสุขา หรือ โรงอาหาร โดยคำนึงถึงสุขอนามัยทั้งหมด เช่น ห้องน้ำต้องสะอาด และที่รับประทานอาหาร ต้องปราศจากแมลงวัน ความสะอาดของแม่ครัว และมีความรู้ในเรื่องโภชนาการด้วย^{๒๔}

เจ้าสำนัก มีวิริยะ ในการจัดบริเวณสถานที่ของสำนัก ให้สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย ให้เป็นที่สงบ ร่มรื่นด้วยต้นไม้ดอกไม้พันธุ์ เป็นที่สัปปายะเหมาะแก่การมาบำเพ็ญกุศลความดี ด้านทาน กุศล ศีลกุศล และภาวนากุศล และให้เป็นศูนย์กลางของการศึกษา หาความรู้ ภาควิปฏิบัติสัทธรรมและการอบรมธรรมภาคปฏิบัติสัทธรรม คือการอบรมศีลธรรม และจริยธรรม กล่าวคือ การอบรมกาย อบรมศีล ให้มีการสำรวม ระวังกายและวาจา ให้สงบเรียบร้อยดี ไม่มีโทษ การอบรมและการพัฒนาทางด้านจิตใจ ให้เกิดความสงบระงับจิตจากกิเลสนิวรณ์เครื่องกั้นปัญญา การอบรมปัญญา ให้เห็นแจ้งรู้แจ้ง ในสภาวะของสังขารและวิสังขารคือพระนิพพาน และอริยสัจ ๔ ตามที่เป็นจริง เพื่อขจัดขัดเกลา

^{๒๐} สัมภาษณ์ เจ้าอธิการณรงค์ศักดิ์ วชิรวโส, เจ้าอาวาสวัดวังสงวน จังหวัดเพชรบูรณ์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระอธิการชูชาติ ธีรชาติ, เจ้าอาวาสวัดเพชรจันทร์ จังหวัดเพชรบูรณ์, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒} สัมภาษณ์ เจ้าอธิการพนาดร ฐิตธมโม, เจ้าอาวาสวัดหนองไฮ จังหวัดเพชรบูรณ์, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระมหาชุมพล ปกกาโร, เจ้าอาวาสวัดจุฬามณี จังหวัดเพชรบูรณ์, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระสมชาย ฐิตวโส, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดศิริรัตนวาราม จังหวัดเพชรบูรณ์, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

กิเลส อวิชชา ตัณหา อุปาทาน เหตุแห่งทุกข์ ให้ถึงซึ่ง ความสันติสุข คือ ความสงบที่ยั่งยืน ปราศจาก อามิส เป็นความสุขอันไม่อาจหาได้โดยวิธีอื่นใดในโลก^{๒๕}

เจ้าสำนัก มีจิตตะ เอาใจใส่ดูแลเรื่องการสร้างอาคารหรือสถานที่ปฏิบัติไม่แออัด สำหรับผู้นั่งปฏิบัติ มีลักษณะโล่งโปร่ง สบายตา เพดานไม่ต่ำจนเกินไป และมีระบบการระบายอากาศที่ดี ไม่มีวัสดุสิ่งของสะสมกองอยู่ภายในอาคาร มีการวางแผนจัดห้องน้ำ ห้องสุขา ให้สะอาดอยู่เสมอและมีจำนวนเพียงพอ โดยแยกตามเพศของผู้ใช้ มีป้ายบอกชัดเจน สถานที่พักก็มีการป้องกันแมลงและสัตว์ที่จะมารบกวน หรือทำอันตรายแก่ผู้เข้ามาปฏิบัติ^{๒๖}

เจ้าสำนักปฏิบัติ มีวิมังสา รู้จักติดตาม และประเมินผลงาน และการรายงาน โดยการสุ่มถามจากผู้มาปฏิบัติ ว่าห้องน้ำที่สำนักมีเพียงพอไหม รวมทั้งสอบถามความพึงพอใจด้านอื่น ๆ แล้วได้นำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไข พัฒนาให้ดีขึ้น และมีการจัดเจ้าหน้าที่ดูแลสถานที่พักอยู่เป็นประจำ ตรวจสอบสภาพอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น ดูความเรียบร้อยของประตู หน้าต่าง อุปกรณ์ต่าง ๆ ไม่ให้ชำรุดให้สะอาดอยู่เสมอ ฉีดพ่นยาไล่แมลงต่าง ๆ ให้เรียบร้อย ไม่ให้รบกวนหรือทำอันตรายแก่ผู้ประพฤติปฏิบัติ โดยขอความอนุเคราะห์ไปยังเทศบาลตามท้องถิ่นเป็นผู้มาช่วยดูแล เป็นต้น^{๒๗}

ด้านสถานที่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๙ ท่าน โดยผู้ให้ข้อมูลได้เห็นตรงกันว่า การบริหารจัดการงานประเพณีวิสุทธิฐานวิธีของวัด ในด้านของสถานที่ สำนักแต่ละแห่ง ก็จะมีการจัดสถานที่ตามบริบทของตนเอง พยายามปรับปรุงให้มีความร่มรื่น สอดคล้องตามหลักเกณฑ์ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ให้เป็นสถานที่ สบายใจ ของการนำอยู่ นำอาศัย นำเข้าไปปฏิบัติธรรม มีความสะอาด บริเวณลานวัด ตลอดทั้งโรงครัว ห้องน้ำ ห้องสุขา ลานจอดรถ รวมไปถึงต้นไม้ในบริเวณวัด ก็พยายามปลูกเสริมที่มีอยู่แล้วถ้ายังร่มรื่นไม่เพียงพอ ก็ปลูกเสริมให้ร่มรื่น ให้นำผักผ่อนนำอาศัย โดยเน้นให้เกิดความเป็นระเบียบ มองดูแล้วเกิดความสบายตาสบายใจ มีการฝึกผู้เข้ามาปฏิบัติธรรม ให้มีส่วนร่วมกันทำความสะอาด โดยมีบรรยายบอกอานิสงส์ของการทำความสะอาดบริเวณเสนาสนะของสงฆ์ มีการปลูกป่าไม้ หรือต้นไม้เพื่อให้เกิดความร่มรื่น มีการปรับภูมิทัศน์ภายในสำนัก มีการขุดสระน้ำหรือสายน้ำไหลผ่าน อากาศถ่ายเท มีระบบระบายน้ำได้ดี ไม่มีมลพิษจากโรงงาน

สรุปด้านสถานที่ สำนักจำเป็นต้องบริหารจัดการด้านอาคารสถานที่ให้มีความพร้อม เพื่อรองรับผู้เข้ามาประพฤติปฏิบัติ ให้เป็นสถานที่ สบายใจ สะอาด เงียบสงบ และเป็นระเบียบเรียบร้อยเหมาะสมสำหรับการเข้ามาประพฤติปฏิบัติ มาบำเพ็ญกุศลคุณความดี ด้วยทานกุศล ศีลกุศล และภาวนากุศล ให้เป็นศูนย์กลางของการศึกษา หาความรู้ ภาควิถีปฏิบัติธรรม และอบรมธรรมภาคปฏิบัติ สัทธรรม อบรมศีลธรรม และจริยธรรม รวมทั้งการอบรมกาย ด้วยความสำรวมระวัง อบรมการพัฒนาทางด้านจิตใจ ให้เกิดความสงบระงับจากกิเลสนิวรณ์เครื่องกั้นปัญญา และอบรมด้านปัญญาให้เห็น

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระอดุลย์ กิตติปาโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดแก้วชัยมงคล จังหวัดเพชรบูรณ์, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระไพฑูริย์ อติพล, เจ้าอาวาสวัดน้ำพุ จังหวัดเพชรบูรณ์, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๗} สัมภาษณ์ เจ้าอธิการถวิล ฉนทโก, เจ้าอาวาสวัดญาณเมธี จังหวัดเพชรบูรณ์, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

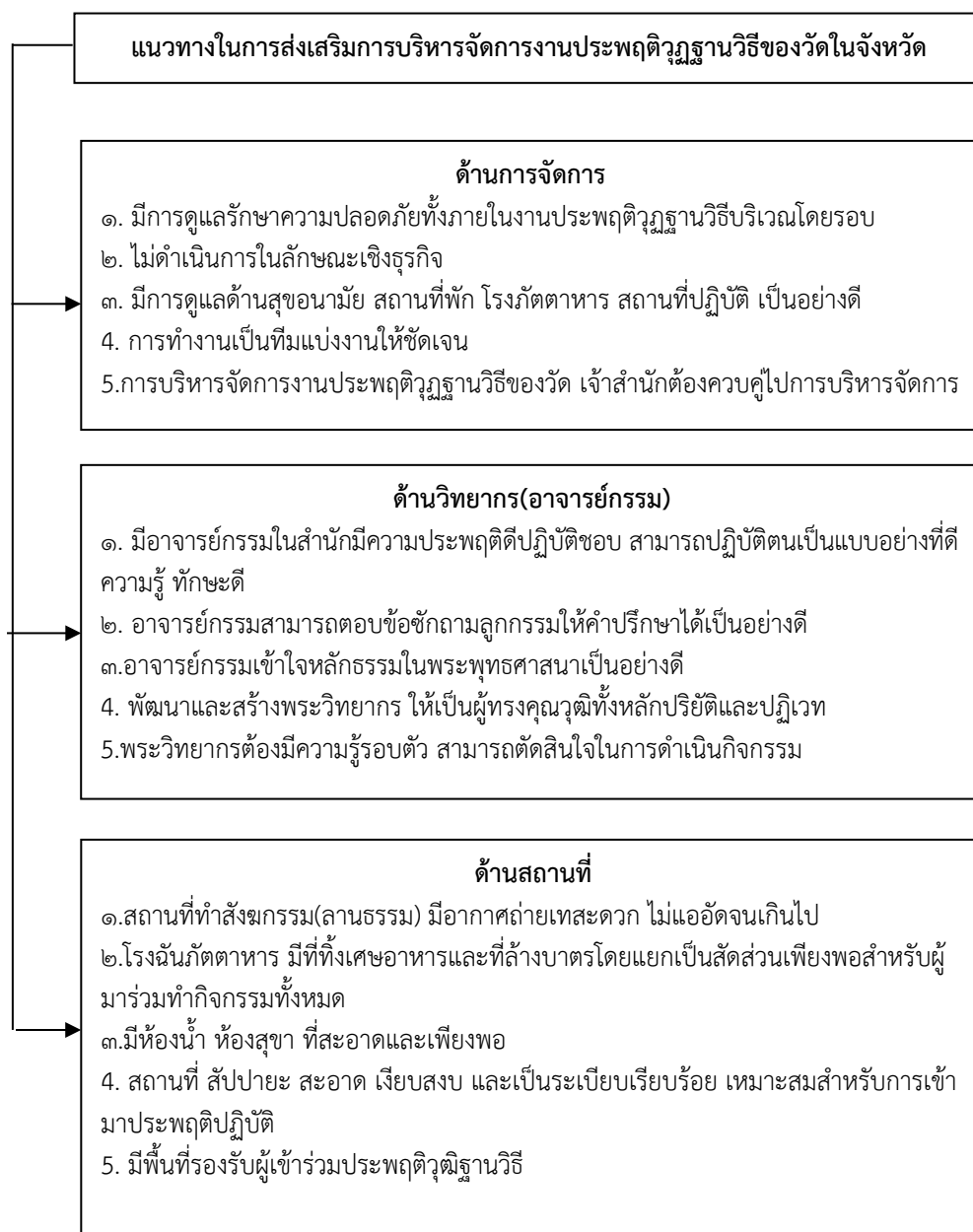
แจ้ง รู้แจ้งในสภาวะธรรม เพื่อให้เป็นสถานที่เผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เป็น ศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ศึกษาสัมมา ปฏิบัติธรรมที่กว้างขวาง

ตารางที่ ๔.๓๗ ผลสรุปค่าความถี่จากบทสัมภาษณ์ การบริหารจัดการงานประเพณี
วชิฐฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านสถานที่

	ผลสรุปบทสัมภาษณ์	ความถี่ (รูป)	ผู้ให้สัมภาษณ์
๑	สถานที่ สบาย สะอาด เงียบสงบ และเป็นระเบียบ เรียบร้อย เหมาะสมสำหรับการเข้ามาประเพณี ปฏิบัติ	๙	๑,๒,๓,๔,๕,๖,๗,๘,๙
๒	มีพื้นที่รองรับผู้เข้าร่วมประเพณีวชิฐฐานวิธี	๙	๑,๒,๓,๔,๕,๖,๗,๘,๙
๓	ห้องน้ำแบ่งเป็นสัดส่วน สะอาด ไม่มีกลิ่นเหม็น	๙	๑,๒,๓,๔,๕,๖,๗,๘,๙

๔.๖ องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการงานประเพณีฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์” สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๑ องค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๑ สรุปได้ว่า “การบริหารจัดการงานประเพณีฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์” โดยมีลักษณะที่สำคัญในแต่ละด้าน คือ

๑) **ด้านการบริหารจัดการ** ควรให้มีการจัดการบัญชีรายรับ - จ่ายให้เป็นระบบ โปร่งใส ชัดเจน ตรวจสอบได้ สำนักงานพุทธฯ ควรจัดฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการเงิน การบัญชี รู้จักประยุกต์หลักธรรมเข้ากับหลักทฤษฎีการบริหารมาใช้บริหารจัดการสำนักจัดทำสถิติผู้เข้ารับการประเพณีปฏิบัติทุกโครงการ ประสานงานกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของสำนัก ตามโอกาสที่เหมาะสม ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสำนัก มี แผ่นป้าย แผ่นพับ หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน ทางอินเทอร์เน็ต เช่น Line Facebook เป็นต้น

๒) **ด้านการวิทยากร** ควรมีการอบรมวิทยากรเรื่องการให้ความรู้ในการสื่อสารที่ชัดเจนกับผู้เข้าร่วมปฏิบัติและการฝึกอบรม โดยเน้นการปฏิบัติงานจริงมีการอบรมอย่างต่อเนื่อง และขยายผลจากสำนักตน ไปสู่สำนักอื่น เพื่อสร้างเครือข่าย มั่นประชุมกันเป็นเนืองนิตย์ นิมนต์ เชิญ พระวิปัสสนาจารย์ ผู้มีประสบการณ์มาแนะนำ/สาธิต ให้ความรู้ด้านการปฏิบัติงานประเพณีฐานวิถี เจ้าสำนักต้องพัฒนาบุคลิกภาพของบุคลากรให้มีภาวะความเป็นผู้นำ และส่งเสริมพระภิกษุในสำนักให้มีการพัฒนาบุคลิกภาพ และมีการไปศึกษาดูงานจากสถานที่ปฏิบัติประเพณีฐานวิถี ที่มีมาตรฐาน เพื่อนำมาประยุกต์ใช้

๓) **ด้านสถานที่** เจ้าสำนักต้องมีวิสัยทัศน์ มีการชวนชวนายศึกษาดูงานของสำนักที่มีมาตรฐานสมบูรณ์ แล้วนำมาปรับปรุงสำนักของตน สภาพห้องน้ำห้องสุขา ทำความสะอาดเป็นประจำ ไม่รก อากาศถ่ายเทดี ป้องกันปลวก แมลงต่าง ๆ มีร่องเท้าสำหรับเข้าห้องน้ำ ไม่มีกลิ่นรบกวนผนังห้องน้ำ โถส้วม อ่างล้างมือ มีความสะอาดพร้อมใช้งานได้ มีการขอความร่วมมือกับชุมชนใกล้เคียง ให้ใช้เสียงพอดประมาณอย่าให้รบกวนเมื่อกิจกรรม ฝึกผู้มาปฏิบัติธรรมให้รู้จักรักษาความสะอาด ทั้งที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขา กุฏิระเบียบ และมีการประเมินผล จากผู้ที่มาเข้าร่วมโครงการประเพณีฐานวิถี ทุกครั้ง

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ

๑. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์
๒ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นการบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยเก็บข้อมูลจากพระสงฆ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อสนับสนุน แนวคิดที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้งนี้จากผลการวิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

๕.๑.๑ การบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๔๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๑๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๙ มีอายุพรรษา ๑ - ๕ ปี จำนวน ๑๑๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๐ มีการศึกษานักธรรมชั้นเอก จำนวน ๑๕๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๓ มีวุฒิปริญญาธรรมระโยค ๑-๒ จำนวน ๒๐๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๕ มีวุฒิการชั้นปริญญาตรี จำนวน ๑๓๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๓ รองลงมาคือเป็นผู้มีวุฒิการศึกษามัธยมศึกษา จำนวน ๑๒๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๘ สุดท้ายคือเป็นผู้มีวุฒิการศึกษาสามัญชั้นประถม จำนวน ๑๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖.๐ ตามลำดับ

๒) ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์

๒.๑ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97, S.D. = 0.336$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

๒.๒ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00, S.D. = 0.509$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๒.๓ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในด้านวิทยากร(อาจารย์กรรม) อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.98, S.D. = 0.581$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๒.๔ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในด้านสถานที่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94, S.D. = 0.586$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๕.๑.๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารการจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑) ปัญหา อุปสรรค โดยภาพรวมทุกด้าน

ภาระเรื่องค่าน้ำ ค่าไฟ งบประมาณค่า ซ่อมแซมอาคารที่ชำรุดทรุดโทรม ห้องน้ำสำหรับ ผู้ทูลเกล้าฯ มีไม่เพียงพอ บางสำนัก มีอาคารไม่สามารถรองรับจำนวนผู้มาร่วมประเพณีวัฒนธรรมวิธี จำนวนมาก ๆ ได้ เจ้าสำนักบางแห่ง ขาดวิสัยทัศน์ในการปรับปรุงสถานที่ภายในวัด ขาดกระบวนการคัดสรรกลั่นกรองบุคลากรผู้เข้ามาบวชเป็นพระภิกษุอย่างเป็นขั้นตอน พระวิทยากรขาดประสบการณ์ในการนำ IT มาใช้ในการปฏิบัติงานยังไม่เต็มประสิทธิภาพ

๒) ข้อเสนอแนะ โดยภาพรวมทุกด้าน

ควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์ ติดตามและประเมินผล ควรมีการวางแผนกำหนดกรอบการดำเนินงานและการจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ให้เหมาะสม สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ควรแบ่งหน้าที่งานให้เหมาะสมกับงานและความรู้ของบุคลากร ๓) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับพระสงฆ์ที่เข้าร่วมประเพณี เช่น สถานที่พัก ห้องน้ำมีอย่างเพียงพอ และสะอาดน่าใช้ ควรมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ของสถานที่ ให้เหมาะสม และมีกฎระเบียบในการเข้าพักสำหรับผู้เข้าร่วมประเพณีวัฒนธรรมวิธี

๕.๒ อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึง การบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญและน่าสนใจและนำมาอภิปรายดังนี้

๕.๒.๑ ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกโดยภาพรวมและรายด้าน

จากผลการวิจัย พบว่า การบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมใน ๓ ด้าน คือ ๑. ด้านการบริหารจัดการ ๒. ด้านวิทยากร ๓. ด้านสถานที่ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๙๗$, S.D. = ๐.๓๓๖) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระวุฒิภัทร เครือวงศ์** ทาการศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการสร้างคามพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่มาปฏิบัติธรรมต่อการให้บริการของวัดต้นสน จังหวัดอ่างทอง” ผลการศึกษาพบว่า ระดับคามพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่มาปฏิบัติธรรมต่อการให้บริการของวัดต้นสน จังหวัดอ่างทอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกๆ ด้าน ได้แก่ ด้านที่พักอาศัย ด้านห้องน้ำ ห้องสุขา ด้านสถานที่รับประทานอาหาร ด้านสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ด้านที่จอดรถ ด้านการต้อนรับ และด้านความปลอดภัย^๑ เมื่อพิจารณารายด้านที่มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายได้ดังนี้

๑) ด้านการบริหารจัดการ

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๐๐$, S.D. = ๐.๕๐๘) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า เจ้าอาวาสหรือเจ้าสำนักมีความรู้ความเข้าใจในงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดอย่างแท้จริง มีการดูแลด้านสุขอนามัย สถานที่พัก โรงภัตตาคาร สถานที่ปฏิบัติ เป็นอย่างดี มีการประสานงานกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดในรูปแบบของคณะกรรมการดำเนินงานในด้านต่างๆ มีการจัดเก็บข้อมูลสถิติของผู้เข้าร่วมประพตวิภูฐานวิธีอย่างเป็นระบบ สามารถสืบค้นได้โดยสะดวก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย **พระครูไพโรจน์สารคุณ (สุเทพ งามละมัย)** ศึกษาเรื่อง “ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี” พบว่า เจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี มีทักษะการบริหารจัดการวัดโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๗ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เจ้าอาวาส ในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี มีทักษะการบริหารจัดการวัด อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ย คือ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะด้านความคิด รวบยอด ทักษะด้านการสอน ทักษะด้านเทคนิคและทักษะด้านความคิด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๔, ๔.๑๒, ๓.๙๑, ๓.๘๕ และ ๓.๘๕ ตามลำดับ^๒

^๑ พระวุฒิภัทร เครือวงศ์, “แนวทางการพัฒนาการสร้างคามพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่มาปฏิบัติธรรมต่อการให้บริการของวัดต้นสน จังหวัดอ่างทอง”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๑).

^๒ พระครูไพโรจน์สารคุณ (สุเทพ งามละมัย), “ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

๒) ด้านวิทยากร(อาจารย์กรรม)

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการงานประเพณีฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๙๘$, S.D. = ๐.๕๘๑) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า อาจารย์กรรมสามารถบรรยายให้ผู้ฟังเข้าใจหลักพุทธธรรมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ อาจารย์กรรมในสำนักมีความประพฤติปฏิบัติชอบสามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี อาจารย์กรรมสามารถตอบข้อซักถามลูกกรรมให้คำปรึกษาได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุทธิชัย ชิดโคกสูง ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการปฏิบัติธรรมกรรมฐานของวัด เพื่อความสงบสุขของสังคมในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติธรรมกรรมฐานที่ดีนั้นต้องประกอบด้วยปัจจัยในการปฏิบัติ ๔ ประการคือ บุคคลสัปปายะ การปฏิบัติธรรมแต่ละสำนักต้องมีอาจารย์ผู้ปฏิบัติธรรมเป็นสิ่งสำคัญ เมื่อมีอาจารย์ผู้ให้กรรมฐานดี มีผู้ปฏิบัติธรรม ที่เข้ามาร่วมปฏิบัติธรรมมีผู้สนับสนุนการปฏิบัติธรรมอย่างดียิ่งแล้ว การปฏิบัติธรรมย่อมสำเร็จด้วยดี อาวาสสัปปายะ สถานที่เป็นสิ่งที่สำคัญในการปฏิบัติธรรม เพราะถ้าสถานที่มีความพร้อมทั้งทางด้านเสนาสนะดี ด้านห้องน้ำ โรงอาหาร สถานที่พัก ถ้ามีความพร้อมการปฏิบัติธรรมย่อมดำเนินไปด้วยดี อาหารสัปปายะ อาหารเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ปฏิบัติธรรม เมื่อผู้ปฏิบัติธรรมมีอาหารสำหรับเสริมสร้างร่างกายที่มีคุณภาพ และพอเพียงย่อมส่งผลต่อการปฏิบัติธรรมดี และสุดท้ายธรรมสัปปายะ ต้องมีหลักธรรมในการปฏิบัติ ถ้ามีอาจารย์ มีสถานที่ มีอาหารแล้วต้องมีหลักธรรมในการปฏิบัติ เพื่อทราบแนวทางในการปฏิบัติที่ถูกต้องหลัก^๓

๓) ด้านสถานที่

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการงานประเพณีฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๙๔$, S.D. = ๐.๕๘๖) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า วัดมีสถานที่พักจำนวนเพียงพอแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมและสถานที่ทำสังฆกรรม(ลานธรรม) มีอากาศถ่ายเทสะดวก ไม่แออัดจนเกินไป โรงฉันภัตตาหาร มีที่นั่งเสวยอาหารและที่ล้างบาตรโดยแยกเป็นสัดส่วนเพียงพอสำหรับผู้มาร่วมทำกิจกรรมทั้งหมด มีห้องน้ำ ห้องสุขา ที่สะอาดและเพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระรุ่งโรจน์ ชยานนโท (เทวินบูรานวงศ์) ที่ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “กลยุทธ์การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม : กรณีศึกษาสำนักปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานวัดมเหยงคณ์ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมวัดมเหยงคณ์ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านอาคารสถานที่ ด้านวิทยากร และด้านการบริหารจัดการพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน^๔

^๓ พระมหาสุทธิชัย ชิดโคกสูง, “กลยุทธ์การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม : กรณีศึกษาสำนักปฏิบัติวิปัสสนา กรรมฐานวัดมเหยงคณ์”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๒).

^๔ พระรุ่งโรจน์ ชยานนโท (เทวินบูรานวงศ์), “การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๔”, ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๒๗๙.

๕.๒.๒ ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑) อายุ

พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากอายุของผู้ตอบแบบสอบถามมีหลายระดับ ดังนั้นผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกันย่อมมีประสบการณ์ในการบริหารจัดการมากน้อยไม่เท่ากันจึงทำให้ผลการวิจัยออกมาเช่นนี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูปลัดทรงศักดิ์ กนตวีโร** ที่ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ สถานภาพ อายุ จำนวนปีที่บวช วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม วุฒิการศึกษาสามัญ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่ทำให้พุทธศาสนิกชนมีความคิดเห็นแตกต่างกัน โดยมีความสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^๕

๒) พรรษา

พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากพรรษาของผู้ตอบแบบสอบถามมีหลายระดับดังนั้นผู้ตอบแบบสอบถามที่มีพรรษาต่างกันย่อมมีประสบการณ์ในการบริหารจัดการงานมากกว่ากัน จึงทำให้ผลการวิจัยออกมาเช่นนี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระธนดล นาคพิพัฒน์** ที่ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” ซึ่งผลการวิจัยสรุปว่า ผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พระสงฆ์ที่มีอยู่ ตำแหน่ง จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาบาลี วุฒิการศึกษาสามัญ และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสงฆ์ที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน และข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ ควรมีการปกครอง พระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด มีกองทุนส่งเสริมการศึกษาแก่ภิกษุสามเณร และให้ภิกษุสามเณรเอาใจใส่ต่อกิจกรรม^๖

๓) วุฒิการศึกษานักธรรม

พระสงฆ์ที่มีวุฒิกศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจาก วุฒิกศึกษานักธรรม ของผู้ตอบแบบสอบถามมีหลายระดับดังนั้นผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิกศึกษานักธรรม ต่างกันย่อมมีประสบการณ์ในการบริหารจัดการงานมากกว่ากัน จึงทำให้

^๕ พระครูปลัดทรงศักดิ์ กนตวีโร, “ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

^๖ พระธนดล นาคพิพัฒน์, “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

ผลการวิจัยออกมาเช่นนี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูปลัดเจริญ สุวิโร** ที่ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม” จากผลการวิจัยพบว่า สถานภาพส่วนบุคคลวุฒิการศึกษาทางนักรธรรม มีผลทำให้ความเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑^๗

๔) วุฒิกการศึกษาเปรียญธรรม

พระสงฆ์ที่มีวุฒิกการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ เนื่องจาก วุฒิกการศึกษาเปรียญธรรม ของผู้ตอบแบบสอบถามมีหลายระดับดังนั้นผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิกการศึกษาเปรียญธรรม ต่างกันย่อมมีประสบการณ์ในการบริหารจัดการงานมากกว่ากัน จึงทำให้ผลการวิจัยออกมาเช่นนี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูวินัยธรรมชาย สุวิชาโน** ที่ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้านวุฒิกการศึกษาเปรียญธรรม มีผลทำให้ความเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^๘

๕) วุฒิกศึกษาสามัญ

พระสงฆ์ที่มีวุฒิกศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจาก วุฒิกศึกษาสามัญ ของผู้ตอบแบบสอบถามมีหลายระดับดังนั้นผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิกศึกษาสามัญ ต่างกันย่อมมีประสบการณ์ในการบริหารจัดการงานมากกว่ากัน จึงทำให้ผลการวิจัยออกมาเช่นนี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระธวัช จิรวฑุโฒ** ที่ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “สภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า พระภิกษุและสามเณรที่มีวุฒิกศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^๙

^๗ พระครูปลัดเจริญ สุวิโร, “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^๘ พระครูวินัยธรรมชาย สุวิชาโน, “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^๙ พระธวัช จิรวฑุโฒ, “สภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์” โดยมีลักษณะที่สำคัญในแต่ละด้าน คือ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป

๑) **ด้านการบริหารจัดการ** ปัญหาที่พบคือ การทำงานยังไม่เป็นระบบทำให้ขาดประสิทธิผลสูงสุดในการประสานงาน จึงควรมีการประสานหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อจัดสัมมนาและเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านการพัฒนาบุคลากรและองค์กรให้ความรู้ในวัดเพิ่มเติม เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒) **ด้านวิทยากร(อาจารย์กรรม)** ปัญหาที่พบคือ ไม่เพียงพอ จึงควรมีนโยบายการประสานหน่วยงานภาครัฐและเอกชน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ รวมทั้งศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย (ศปท.) เพื่อจัดทำโครงการอบรมพระวิปัสสนาจารย์และอบรมพระภิกษุใหม่ให้มากขึ้น เพื่อการพัฒนาบุคลากร

๓) **ด้านสถานที่** ขาดการดูแลเอาใจใส่ จึงจำเป็นต้องมีนโยบายการตั้งคณะกรรมการควบคุมดูแล ให้มีผู้รับผิดชอบที่เป็นรูปธรรมและเอาใจใส่จริงๆ ส่วนการที่ ทางการให้ความช่วยเหลือน้อยมาก จึงควรทำหนังสือติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น อบต. โดยจัดทำโครงการเสนอกับทางราชการก่อนดำเนินการก่อสร้าง ตลอดจนชาวบ้านมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อยจึงจำเป็นต้องมีการประชุมคณะกรรมการเพื่อวางแผนและกำหนดนโยบาย พร้อมกับติดป้ายประชาสัมพันธ์เพื่อแจ้งให้ทราบโดยทั่วกัน เพื่อประกาศเชิญชวนชาวบ้าน ให้เข้ามามีส่วนร่วม อธิบายให้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ในการบูรณปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุ เป็นต้น

๕.๓.๒ ข้อเสนอเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์” ผู้วิจัยกำหนดประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ พระสงฆ์ ซึ่งสังกัดในเขตปกครองจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปมีดังนี้

๑. ควรศึกษาจากกลุ่มประชากร หรือกลุ่มตัวอย่างที่มากกว่านี้ เช่น ระดับจังหวัด หรือระดับภาค เป็นต้น เพื่อศึกษาข้อมูลว่ามีกลยุทธ์การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม มีความเหมือนหรือแตกต่างจากการวิจัยครั้งนี้

๒. ควรศึกษาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม โดยมุ่งเน้นในด้านต่างๆ ให้มากขึ้น เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กลยุทธ์ในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมต่อไป

๓. ควรศึกษาประสิทธิผลในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมวัดมเหยงคณ์ เพื่อพัฒนาวิธีการและรักษารูปแบบ รวมถึงส่งเสริมโครงการปฏิบัติธรรม ให้คงอยู่เป็นโครงการพัฒนาสังคมให้ได้รับความสุขต่อไป

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ

คณาจารย์ภาควิชาบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. **สรุปเนื้อหาวิชาทฤษฎีองค์การ**.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙.

จอมพงศ์ มงคลวนิช. **การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

ชุตีระ ระบอบ และคณะ. **ระเบียบวิธีวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต,

๒๕๕๑.

โชติ ศรีสุวรรณ. **“หนังสือประเพณีสิบสองเดือน”**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สถาพรบุ๊คส์,

๒๕๕๒.

เด่น ชะเนติยัง. **การบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., ๒๕๕๓.

เต็มศักดิ์ ทองอินทร์. **ความรู้เบื้องต้นทางการบริหารรัฐกิจ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลง

กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

ธงชัย สันติวงษ์. **องค์การและการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช,

๒๕๔๓.

เนตร์พัฒนา ยาวีราช. **การจัดการสมัยใหม่**. กรุงเทพมหานคร: เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส, ๒๕๔๖.

บุญทัน ดอกไธสง. **การจัดองค์การ**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย, ๒๕๓๗.

ประยูทธ เจริญสวัสดิ์. **การบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพมหานคร: กรมพลศึกษากระทรวงศึกษาธิการ,

๒๕๔๐.

ปีเตอร์ เฟอร์ดินานด์ ดรักเกอร์ อ่างถึงในสมพงศ์ เกษมสิน. **การบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๗.

กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓.

พระครูสมุห์โพธิ์ จนทสโล. **หนังสือธรรมภาคปฏิบัติ ปรีวาสนกรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๑.

พระไตรปิฎกแก่นธรรม. **ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลง

กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **พุทธวิธีบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
- พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี). **คนสำราญงานสำเร็จ**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด มหาชน, ๒๕๕๐.
- พระมหาสม สิริปัญญา (สอนสิงห์). **บริวาสทาไมทาไมปริวาส**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์तालुक, ๒๕๓๙.
- พะยอม วงศ์สารศรี. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร: พรวนการพิมพ์, ๒๕๔๒.
- พิทยา บวรวัฒนา. **การบริหารเชิงบูรณาการ**. นนทบุรี: สำนักงานข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๖.
- ภาวิตา ธาราศรีสุทธิและวิบูลย์ ไตวณะบุตร. **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒.
- มัลลิกา ต้นสอน. **การจัดการยุคใหม่**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอกซ์เปอร์เน็ท จำกัด, ๒๕๔๔.
- ราชบัณฑิตสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖.
- วัชร บุนนาคสิงห์. **การบริหารหลักสูตร**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. **การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ**. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, ๒๕๔๘.
- สมคิด บางโม. **การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.
- _____. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
- สมพงศ์ เกษมสิน. **การบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เกษมสุวรรณ .๒๕๑๔.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นประจำปี ๒๕๕๓**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓.
- สมยศ นาวิการ. **การบริหารเชิงกลยุทธ์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๔๔.
- _____. **การบริหารตามสถานการณ์**. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ, ๒๕๔๕.
- สิน พันธุ์พินิจ. **เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำกัด, ๒๕๔๗.
- สุปรีชา กมลาศน์. **กลยุทธ์การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๔๕.
- สุพิน เกชาคุปต์. **การจัดการปฏิบัติงาน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.
- เสนาะ ดิยาว์. **หลักการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.
- หลวงปู่จันทา ถาวโร. **“พระวินัย ๒๒๗ เทศน์ภาคปฏิบัติ”**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: ศิลปะสยายบรรจุภัณฑ์ และการพิมพ์จำกัด, ๒๕๕๕.

บรรณานุกรม (ต่อ)

อุทัย บุญเย็น. พระไตรปิฎกฉบับผู้เริ่มศึกษาพระวินัยปิฎก. เล่ม ๔. กรุงเทพมหานคร: โพธิ์เนตร, ๒๕๔๕.

(๒) ดุษฎีนิพนธ์,วิทยานิพนธ์,สารนิพนธ์ และรายงานการวิจัย

กฤษณา คิตติ. "การพัฒนารูปแบบการประเมินผลกรจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ".

วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลและประเมินผล.

บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

กนกวรรณ โกมลิตพิงศ์. "การบริหารกิจการคณะสงฆ์เงินนิกายในประเทศไทย". **วิทยานิพนธ์พุทธ**

ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

จุฬารัตน์ มาเสถียรวงศ์. "นโยบายและยุทธศาสตร์ทางการศึกษาแบบมุ่งอนาคตเพื่อเด็กและเยาวชน

ไทย". **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม. บัณฑิต**

วิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

ชาโรณี ตริวรัญญู. "การพัฒนาศมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครูประถมศึกษิตตามแนวคิด

การศึกษาผ่านบทเรียน". **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและ**

การสอน. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

ณัสนภรณ์ นิลอรุณ. "การพัฒนาระบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา".

วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิต

วิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

นงลักษณ์ เรือนทอง. "รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล". **วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต**

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐.

บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์. "การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดความรู้เพื่อเสริมสร้าง

สมรรถนะการสอนของนักศึกษาครู". **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต.**

สาขาวิชาอุดมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

บุญหนา จิมาโนง. "การประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเขตการ

ปกครองคณะสงฆ์ภาค ๙". **รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: โครงการพระสอน**

ศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

ปรีชา กัณธิยะ. "การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่พระมีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรม".

วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย:

มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๕๑.

พัชรพร วีรสลธิ. "ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบห้าประการของบุคลิกภาพและความสามารถในการ

เผชิญปัญหาและอุปสรรคตามหลักอิทธิบาท ๔ ของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน

ประกันสังคม". **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย**

รามคำแหง, ๒๕๔๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

พระศรีคัมภีร์ญาณ สมจินต์ สมมาปญโญ. “แนวทางพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษาโดยกระบวนการเรียนการสอน”. **รวมบทความทางวิชาการ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พรเพ็ญ อยู่บำรุง. “การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการเทศบาลตำบลเขตจังหวัดสมุทรสาคร”.

ปริญญาหมาบัณฑิต. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๑.

พระบุญประทาน ญาณทีโป ทะปะละ. “ศึกษาปัจจัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี: กรณีศึกษาวัดจองคำ อำเภองาว จังหวัดลำปาง ปีการศึกษา ๒๕๕๒”. **ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระมหาไกรวรรณ ปุณฺณขันธ. “ผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม”. **ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๒.

พระราชรัตนมงคล มนตรี (ยางธิสาร). “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีการสอนศิลปกรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศิลปกรรมตามโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ”.

ปริญญานิพนธ์การศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๔.

พระมหาอำนาจ ปวทุฒโน. “การพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

พระมหาศรณชัย มหาปุญโญ. “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระมหาสหัส ฐิตสาโร. “การบริหารองค์การคณะสงฆ์”. **รายงานการวิจัย**. คณะครุศาสตร์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๑.

สมชาย ไมตรี. “การศึกษาของพระสงฆ์ในประเทศไทย: กรณีศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี”. **งานวิจัย**. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๓๙.

(๓) เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์ และเอกสารอื่น ๆ

สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดเพชรบูรณ์. **บัญชีสำรวจพระภิกษุสามเณรจังหวัดเพชรบูรณ์**, ๒๕กรกฎาคม ๒๕๖๑. (อัดสำเนา).

สำนักงานเลขาธิการเจ้าคณะจังหวัดเพชรบูรณ์. **บัญชีสำรวจมโนประชากรและการนับถือศาสนาจังหวัดเพชรบูรณ์ประจำปี ๒๕๖๐**, ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑. (อัดสำเนา).

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๔) ผู้สัมภาษณ์ :

สัมภาษณ์ พระครูสาทรพัชรเขต. รองเจ้าคณะอำเภอชนแดน วัดพระพุทธบาทชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

_____เจ้าอธิการณรงค์ศักดิ์ วชิรวีโส. เจ้าอาวาสวัดวังสงวน จังหวัดเพชรบูรณ์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

_____พระอธิการชูชาติ ธีรชาติ. เจ้าอาวาสวัดเพชรจันทร์ส จังหวัดเพชรบูรณ์, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

_____เจ้าอธิการพนาดร ฐิตธมโม. เจ้าอาวาสวัดหนองไฮ จังหวัดเพชรบูรณ์, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

_____พระมหาชุมพล ปภกาโร. เจ้าอาวาสวัดจุฬามณี จังหวัดเพชรบูรณ์, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

_____พระสมชาย ฐิตวีโส. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดศิริรัตนวาราม จังหวัดเพชรบูรณ์, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

_____พระอดุลย์ กิตติปาโล. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดแก้วชัยมงคล จังหวัดเพชรบูรณ์, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

_____พระไพฑูรย์ อติพโล. เจ้าอาวาสวัดน้ำพุ จังหวัดเพชรบูรณ์, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

_____เจ้าอธิการถวิล ฉนทโก. เจ้าอาวาสวัดญาณเมธี จังหวัดเพชรบูรณ์, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๒. ภาษาอังกฤษ

(1) Book:

Bateman Thomas S. & Scott A. Snell. **Management : Building Competitive Advantage.** 4th ed. Boston: Lnwin Mc Graw Hall, 1999.

Cronbach Lee j, **Essentials of Psychological Testing.** 4th ed. New York: Harper & Row, 1971.

Campbell f Roald, **Introduction to Educational Administration.** Boston: Allyn and Bacon, 1997.

Don Hellriegel, **Management Survival Kit.** 2nd ed. California: Science Research Associates Inc, 1995.

Fayol. Henri. **General and Industrial Management.** London: Pittman & Sons, 1964.

Gulick L. and Urwick L., **Papers on the Science of Administration.** New: Institute of Public Administration, 1973.

Herbert Simon, **Administration Behavior.** New York: The MacMillan Company, 1947.

Price. Alan, **Human Resource Management In a Business Context.** 2nd ed. London, 2004.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Robbins Stephen, **Management**. New Jersey: Prentice Hall International, 2002.
- Simon A Herbert, **Public Administration**. New York: Alfrcod A Kuopf, 1966.
- Schemerhom. John R. Jr., **Management**. 5th ed. USA: John Wiley & Sons. 1999.
- Warren W. Burke, **Organization Development in Transition**. Reading Mass: Addison Wesley Publising Co., 1976.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘๐๐๐ ภายใน (๘๒๐๓)
 ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๒๒๘ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑
 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา

เนื่องด้วย พระมหาพรประกิจ ฉายา กิตติมโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๕๒ นิสิต
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้
 ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการงานประเพณีฤดูงานวิษุวัตของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์” เพื่อเป็นส่วน
 หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่อาราธนาท่านเป็น
 ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธ
 ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่าง
 ยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้
 จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
 ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาพรประกิจ กิตติมโน
 โทรติดต่อ. ๐๘๒-๔๐๐๘๐๘

อนึ่ง 1๐๖๔-นิตยสารวาท N1๐๖๕๐๖๖๖
 ข้าราชการนิตยสาร N1๐๖๕๐๖๖๖

พศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา
 ๑๓๓๖๖๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๕๘๐๐๐ ภายใน (๘๒๐๓)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๒๒๘ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติครุภัณฑ์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.

เนื่องด้วย พระมหาพรประกิจ ฉายา กิตติมโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๑๒๐๕๐๕๒ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการงานประเพณีปฏิฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่อาราธนาท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาพรประกิจ กิตติมโน
โทรติดต่อ. ๐๘๒-๕๐๐๘๐๘๘

ยินดีอนุเคราะห์
ได้ตรวจและปรับแก้ไขแล้ว

(พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ,ดร.
๑๓/ พ.ย. /๖๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘๐๐๐ ภายใน (๘๒๐๓)
 ที่ ศธ ๖๑๐๕๒/ว ๒๒๘ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑
 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน อาจารย์ ดร.สุรียา รักษาเมือง

เนื่องด้วย พระมหาพรประกิจ ฉายา กิตติมโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๕๒ นิสิต
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้
 ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการงานประเพณีภูมิฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์” เพื่อเป็นส่วน
 หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่อาราธนาท่านเป็น
 ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธ
 ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่าง
 ยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
 ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

๑๕ / ๑๑ / ๖๑

ผู้ประสานงาน: พระมหาพรประกิจ กิตติมโน
 โทรติดต่อ. ๐๘๒-๔๐๐๘๐๘๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘๐๐๐ ภายใน (๘๒๐๓)

ที่ ศธ.๖๑๐๕๒/ว.๒๒๘ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระมหาสุภนต์ สุนโท, ดร.

เนื่องด้วย พระมหาพรประกิจ ฉายา กิตติมโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๕๒ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการงานประเพณีปฏิฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์” เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่อาราธนาท่านเป็น
ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่าง
ยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาพรประกิจ กิตติมโน
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๒-๔๐๐๘๐๘๑

(พระมหาสุภนต์ สุนโท,ดร.)
๑๙/พ.ย. ๖๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๕๘๐๐๐ ภายใน (๘๒๐๓)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๒๒๘ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, ผศ.ดร.

เนื่องด้วย พระมหาพรประกิจ ฉายา กิตติมโน รัทสประจำตวินិត ๖๐๑๒๐๕๐๕๒ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการงานประเพณีฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์” เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่อาราธนาท่านเป็น
ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่าง
ยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้
จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

๓๖๐๑๒๕
พระปลัดระพิน พุทธิสารโร
พระปลัดระพิน พุทธิสารโร คร.
๑๙ พ.ย. ๒๕๖๑

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาพรประกิจ กิตติมโน
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๒-๕๐๐๘๐๘๑

ภาคผนวก ข

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ (IOC) ของแบบสอบถามเกี่ยวกับงานวิจัย
เรื่อง การบริหารจัดการงานประเพณีฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์
ของ พระมหาพรประกิจ กิตติมโน (ฤทธิสกุล)

รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					สรุปและแปลผล			
	๑	๒	๓	๔	๕	รวม	IOC	แปลผล	
ด้านการบริหารจัดการ									
๑.๑	เจ้าอาวาสหรือเจ้าสำนักมีความสนใจ และเห็นความสำคัญของการศึกษา ปฏิบัติ และเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามวิปัสสนาธุระอย่างแท้จริง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑.๒	มีการจัดทำบัญชีรายรับ- รายจ่าย ที่ชัดเจน เป็นระบบ	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๑.๓	มีบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่เพียงพอในการทำหน้าที่ดูแลด้านที่พักอาหาร น้ำดื่ม ห้องน้ำ ห้องสุขา และการอำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ผู้เข้าประเพณีฐานวิถีและปฏิบัติธรรม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑.๔	มีการดูแลรักษาความปลอดภัยทั้งภายในสำนักปฏิบัติธรรมและบริเวณโดยรอบ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑.๕	มีการดูแลด้านสุขอนามัย สถานที่พัก โรงกัตตาคาร สถานที่ปฏิบัติ	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๑.๖	มีกฎข้อบังคับหรือระเบียบปฏิบัติของวัดหรือสำนัก ที่จัดพิมพ์ไว้เป็นเอกสารเผยแผ่ หรือติดประกาศไว้ ณ บริเวณที่เห็นชัดเจน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑.๗	มีการประสานงานกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดในรูปแบบของคณะกรรมการดำเนินงานในด้านต่างๆ	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๑.๘	มีการประชาสัมพันธ์การจัดโครงการประเพณีฐานวิถีและปฏิบัติธรรมในรูปแบบต่างๆ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑.๙	บริหารงานประเพณีฐานวิถีเป็นไปตามพระธรรมวินัยไม่เป็นพุทธพาณิชย์	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๑.๑๐	มีการจัดเก็บข้อมูลสถิติของผู้เข้าร่วมประเพณีฐานวิถีและปฏิบัติธรรมอย่างเป็นระบบ สามารถสืบค้นได้โดยสะดวก	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒. ด้านวิทยากร (พระอาจารย์กรรม)									
๒.๑	มีจำนวนเพียงพอ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

๑/ **ตรวจแล้ว**

สุวิภากร วัฒนกุล
๑๒ พ.ย. ๖๕

รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					สรุปและแปลผล			
	๑	๒	๓	๔	๕	รวม	IOC	แปลผล	
๒.๒	มีวัดปฏิบัติเป็นที่น่าเลื่อมใส	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๒.๓	ผ่านการอบรมหลักสูตรการเป็นพระวิปัสสนาจารย์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.๔	มีความรู้ความสามารถในการสอนตามหลักสติปัฏฐานสูตรเป็นอย่างดี	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๒.๕	สามารถตอบข้อซักถามและสอบถามธรรมก็มีพื้นฐานได้	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.๖	ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๒.๗	มีความสามารถในการเทศนา และบรรยายธรรม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.๘	เข้าใจหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๒.๙	สามารถบรรยายให้ผู้ฟังเข้าใจหลักพุทธธรรมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.๑๐	พระวิทยากรมีความประพฤติดีปฏิบัติชอบสามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๓. ด้านสถานที่									
๓.๑	มีความสะอาด ร่มรื่น	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.๒	เงียบสงบ ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๓.๓	มีสถานที่ที่สามารถให้ผู้เข้าประพฤติวิถีสอนและปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรมและฝึกปฏิบัติก็มีพื้นฐานได้อย่างเพียงพอ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.๔	สถานที่ปฏิบัติธรรมมีอากาศถ่ายเทสะดวกไม่แออัดจนเกินไป	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๓.๕	มีสถานที่พักจำนวนเพียงพอแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.๖	มีการแยกประเภทที่พักของพระภิกษุที่มาร่วมประพฤติวิถีสอน(อาจารย์กรรม ลูกกรรม)	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.๗	ที่พักมีการป้องกันแมลงและสัตว์ที่จะมารบกวนหรือทำอันตรายได้อย่างดี	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๓.๘	มีการจัดสถานที่สำหรับการเดินจงกรม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.๙	โรงกัตอาหาร อย่างเป็นเพียงพอสำหรับผู้มาร่วมทำกิจกรรมทั้งหมด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.๑๐	มีห้องน้ำ ห้องส้วมที่สะอาดและเพียงพอ	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้

ตรวจแล้ว
 สุภัททาภรณ์
 ๒๕๐๗.๕.๒๐

ภาคผนวก ค
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง
ของแบบสอบถาม (Try Out)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๗/๒๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
นมัสการ พระครูพิเศษรณสิทธิ์ เจ้าอาวาสวัดไค่น้ำขุน จังหวัดพิจิตร
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาพรประกิจ ฉายา กิตติมโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๕๒
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการงานประเพณีปฏิญานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์” เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระภิกษุในการปกครองของพระคุณท่าน
จึงขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็น
อย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ดร.สุรพล สุษะพรหม
๑๕ เมษายน ๒๕๖๑ เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

29 พ.ย. 61

ภาคผนวก ง
ค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha coefficient)

ผลการหาค่า Reliability (Alpha)
เรื่อง การบริหารจัดการงานประเพณีดูภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์
ชื่อ พระมหาพรประกิจ กิตติมโน (ฤทธิสกุล)

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.759	35

๒/๖๖

ตรวจแล้ว

สุวิทย์ วัฒนศิริ

(พระสุธีวีรบัณฑิต,ดร.)
ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริม
พระพุทธศาสนาและบริการสังคม
๓/๕๕๖๓

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
๑๒๕	129.10	81.059	-.300	.801
พรพว	129.83	80.351	-.313	.790
นักธรรม	128.63	79.068	-.237	.788
เปรียญธรรม	129.83	77.868	-.261	.772
สามัญ	129.40	74.800	.040	.762
a1	127.90	72.024	.312	.752
a2	127.83	71.454	.276	.753
a3	127.83	70.420	.467	.746
a4	127.63	69.757	.460	.745
a5	127.70	69.803	.486	.744
a6	127.90	72.024	.312	.752
a7	127.83	71.454	.276	.753
a8	127.83	70.420	.467	.746
a9	127.63	69.757	.460	.745
a10	127.70	69.803	.486	.744
b1	127.80	67.476	.671	.735
b2	127.87	70.602	.333	.750
b3	127.77	70.737	.435	.747
b4	127.90	69.334	.421	.745
b5	127.67	71.402	.325	.751
b6	127.80	67.476	.671	.735
b7	127.87	70.602	.333	.750
b8	127.77	70.737	.435	.747
b9	127.90	69.334	.421	.745
b10	127.67	71.402	.325	.751
c1	127.97	72.654	.207	.756
c2	127.87	70.878	.336	.750
c3	128.07	70.202	.392	.747
c4	127.70	72.838	.187	.757
c5	127.70	71.390	.284	.752
c6	127.97	72.654	.207	.756
c7	127.87	70.878	.336	.750
c8	128.07	70.202	.392	.747
c9	127.70	72.838	.187	.757
c10	127.70	71.390	.284	.752

ตรวจแล้ว

สุวิวัฒน์

(พระสุวิวัฒน์จิต,ดร.)

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริม

พระพุทธศาสนาและบริการสังคม

๓ / ๕๙๑๑

D/82

ภาคผนวก จ

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๘๐๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ เจ้าอธิการไพฑูรย์ อติพล เจ้าอาวาสวัดน้ำพุ จังหวัดเพชรบูรณ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาพรประกิจ ฉายา กิตติมโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๕๒
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการงานประเพณีวิญญูฐานวิธของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์” เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ผลิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ยินดีให้สัมภาษณ์เพื่อกาวิวิจัย
เจ้าอธิการไพฑูรย์ อติพล

ผู้ประสานงาน: พระมหาพรประกิจ กิตติมโน
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๒-๕๐๐๔๐๘๑

๑๕ ธ.๑ ๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๘๐๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระมหาพนาดร ฐิตธมโม เจ้าอาวาสวัดหนองไฮ จังหวัดเพชรบูรณ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาพรประกิจ ฉายา กิตติมโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๕๒
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการงานประเพณีปฏิญานววิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์” เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาพรประกิจ กิตติมโน
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๒-๕๐๐๘๐๘๑

(ดร.มหาพรประกิจ เจ้าอาวาสวัด)
จร.วัดหนองไฮ / จร. ลจ. กจร. (จร. ๑) ๒๓/๑๑/๒๕๖๑
โทร. ๐๘๓๗๐๐๕ ๕๕๕๐๐.

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๘๐๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

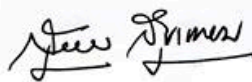
เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นิตสาร พระมหาชุมพล ปากโร เจ้าอาวาสวัดจันทมณี จังหวัดเพชรบูรณ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาพรประกิจ ฉายา กิตติมโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๕๒
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารจัดการงานประเพณีวิญญูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสักราบเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอน้อมสักราบด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

อนุญาตให้ขอข้อมูลดังกล่าว

ผู้ประสานงาน: พระมหาพรประกิจ กิตติมโน
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๒-๕๐๐๘๐๘๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๘๐๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นัมัสการ เจ้าอริการทวิล ฉนุทโก เจ้าอาวาสวัดญาณเมธี จังหวัดเพชรบูรณ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาพรประกิจ ฉายา กิตติมโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๕๒
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการงานประเพณีวิญญูฐานวิธิของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์” เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนัมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

อนุญาตให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจ้าอริการทวิล ฉนุทโก

15 ๕-๑-๖1

ผู้ประสานงาน: พระมหาพรประกิจ กิตติมโน
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๒-๕๐๐๘๐๘๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๘๐๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระอคุลย์ กิตติปาโล ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดแก้วชัยมงคล จังหวัดเพชรบูรณ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาพรประกิจ ฉายา กิตติมโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๕๒
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการงานประเพณีปฏิกรรมวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์” เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ผลิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาพรประกิจ กิตติมโน
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๒-๔๐๐๘๐๘๑

อนุญาตให้ผลิตเก็บข้อมูล
๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๘๐๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ เจ้าอธิการณรงค์ศักดิ์ วชิรวโร เจ้าอาวาสวัดวังสงวน จังหวัดเพชรบูรณ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาพรประกิจ ฉายา กิตติมโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๕๒
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการงานประเพณีปฏิกรรมวิธของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์” เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมารมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาพรประกิจ กิตติมโน
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๒-๕๐๐๘๐๘๑

ดูเอกสารในอีเมลเพื่อทวจวิจัย
อธิการณรงค์ศักดิ์ วชิรวโร

๒๑/๑๑/๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๘๐๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูสาทรพัชรเขต รองเจ้าคณะอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาพรประกิจ ฉายา กิตติมโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๕๒
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารจัดการงานประเพณีปฏิญานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาพรประกิจ กิตติมโน
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๒-๕๐๐๘๐๘๑

ยินดียินยอมตอบเพื่อพระคุณ
ร.ศ. สุพล สุธะพรหม
๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๘๐๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระสมชาย ฐิตวิโส ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดศิริรัตนวาราม จังหวัดเพชรบูรณ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาพรประกิจ ฉายา กิตติมโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๕๒
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาในจังหวัดเพชรบูรณ์” เพื่อเป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาพรประกิจ กิตติมโน
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๒-๕๐๐๘๐๘๑

ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลและผู้ช่วยวิจัย
กิตติมโน ฐิตวิโส
๒๕๖๑/๖.๑๖/๑๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๘๐๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระอริการชูชาติ อีระชาติ เจ้าอาวาสวัดจันทรส จังหวัดเพชรบูรณ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาพรประกิจ ฉายา กิตติมโน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๕๒
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการงานประเพณีฤดูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์” เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาดมหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีควมจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

พระอริการชูชาติ อีระชาติ
พระอริการ ชูชาติ อีระชาติ

16 ธ.ค. 61

ผู้ประสานงาน: พระมหาพรประกิจ กิตติมโน
โทรติดต่. ๐๘๒-๔๐๐๘๐๘๑

ภาคผนวก ฉ
แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

การบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามชุดนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวิจัย การบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์

๒. แบบสอบถามมีทั้งหมด ๓ ส่วน คือ

ส่วนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ มี ๓ ด้าน ได้แก่

๑) ด้านการบริหารจัดการ	จำนวน ๑๐ ข้อ
๒) ด้านวิทยากร	จำนวน ๑๐ ข้อ
๓) ด้านสถานที่	จำนวน ๑๐ ข้อ

ส่วนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์

๓. แบบสอบถามฉบับนี้ จะใช้สำหรับเก็บข้อมูลตามทัศนคติของท่าน โดยผู้ศึกษาจะนำข้อมูลที่ได้อภิปรายเพื่อให้เกิดข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาการบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์

๔. กรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง ผู้ศึกษาจะเก็บข้อมูลของท่านเป็นความลับ และนำเสนอเป็นภาพรวมเท่านั้น ไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อสถานภาพของท่านแต่อย่างใด จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่าน ได้กรุณาตอบแบบสอบถามชุดนี้ให้ครบถ้วน

ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้และขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

พระมหาพระประกิจ กิตติมโน (ฤทธิสกุล)

นิสิตปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ลงใน หน้าข้อความที่เป็นจริงที่เกี่ยวข้องกับผู้ตอบแบบสอบถาม

๑.อายุ

☐ ๒๐-๒๕ ปี	☐ ๒๖ - ๓๐ ปี
☐ ๓๑-๔๐ ปี	☐ ๔๐ ปีขึ้นไป

๒.พรรษา

☐ ๑ - ๕ พรรษา	☐ ๖ - ๑๐ พรรษา
☐ ๑๑ - ๒๐ พรรษา	☐ ๒๑ พรรษาขึ้นไป

๓.วุฒิการศึกษานักธรรม

☐ ไม่มีนักธรรม	☐ นักธรรมตรี
☐ นักธรรมโท	☐ นักธรรมเอก

๔.วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม

☐ ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	☐ ประโยค ๑-๒-ป.ธ.๔
☐ ป.ธ.๕-ป.ธ.๗	☐ ป.ธ.๘-ป.ธ.๙

๕.วุฒิการศึกษาสามัญ

☐ ประถมศึกษา	☐ มัธยมศึกษา
☐ ปริญญาตรี	☐ ปริญญาตรีขึ้นไป

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์
แต่ละข้อและแต่ละด้านมากน้อยเพียงใด

คำชี้แจง โปรดพิจารณาการบริหารจัดการงานประเพณีวิสาขบูชาของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ว่ามีอยู่ในระดับมากน้อยเพียงใดแล้วเขียนเครื่องหมาย ลงในช่องที่เหมาะสมที่สุดและมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

- ระดับ ๕ หมายถึง การบริหารงานตามเกณฑ์มาตรฐานอยู่ในระดับดีมาก
 ระดับ ๔ หมายถึง การบริหารงานตามเกณฑ์มาตรฐานอยู่ในระดับดี
 ระดับ ๓ หมายถึง การบริหารงานตามเกณฑ์มาตรฐานอยู่ในระดับพอใช้
 ระดับ ๒ หมายถึง การบริหารงานตามเกณฑ์มาตรฐานอยู่ในระดับต้องปรับปรุง
 ระดับ ๑ หมายถึง การบริหารงานตามเกณฑ์มาตรฐานอยู่ในระดับต้องปรับปรุง

ข้อที่	การบริหารจัดการงานประเพณีฐานวิถี ของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์	ระดับความตติเห็น				
		มาก ที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปาน กลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อย ที่สุด (๑)
ด้านการบริหารจัดการ						
๑	เจ้าอาวาสหรือเจ้าสำนักมีความรู้ความเข้าใจในงาน ประเพณีฐานวิถีของวัดอย่างแท้จริง					
๒	มีการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ที่ชัดเจน เป็น ระบบ					
๓	มีบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่เพียงพอในการทำหน้าที่ดูแล ด้านที่พัก อาหาร น้ำดื่ม ห้องน้ำ ห้องสุขา และการ อำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ผู้เข้าประเพณีฐานวิถี					
๔	มีการดูแลรักษาความปลอดภัยทั้งภายในงานประเพณี ฐานวิถี บริเวณโดยรอบ					
๕	มีการดูแลด้านสุขอนามัย สถานที่พัก โรงภัตตาคาร สถานที่ปฏิบัติ เป็นอย่างดี					
๖	มีกฎข้อบังคับหรือระเบียบปฏิบัติของวัดหรือสำนัก ที่ จัดพิมพ์ไว้เป็นเอกสารเผยแพร่ หรือติดประกาศไว้ ณ บริเวณที่เห็นชัดเจน					
๗	มีการประสานงานกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ของวัดในรูปแบบของคณะกรรมการดำเนินงานในด้าน ต่างๆ					
๘	มีการประชาสัมพันธ์การจัดงานประเพณีฐานวิถี					
๙	ไม่ดำเนินการในลักษณะเชิงธุรกิจ					
๑๐	มีการจัดเก็บข้อมูลสถิติของผู้เข้าร่วมประเพณีฐาน วิถีอย่างเป็นระบบ สามารถสืบค้นได้โดยสะดวก					

ข้อที่	การบริหารจัดการงานประพจน์ฐานวิธี ของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์	ระดับความตติเห็น				
		มาก ที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปาน กลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อย ที่สุด (๑)
ด้านวิทยากร(อาจารย์กรรม)						
๑	มีอาจารย์กรรมจำนวนเพียงพอ					
๒	อาจารย์กรรมมีวัตรปฏิบัติเป็นที่น่าเลื่อมใส					
๓	อาจารย์กรรมมีประสบการณ์เกี่ยวกับงานประพจน์ฐานวิธี					
๔	อาจารย์กรรมดูแลลูกกรรมโดยเท่าเทียมกัน					
๕	อาจารย์กรรมสามารถตอบข้อซักถามลูกกรรมให้คำปรึกษาได้เป็นอย่างดี					
๖	อาจารย์กรรมแบ่งหน้าที่รับผิดชอบเป็นอย่างดีและเป็นระบบ					
๗	อาจารย์กรรมมีความสามารถในการเทศนา และบรรยายธรรม					
๘	อาจารย์กรรมเข้าใจหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี					
๙	อาจารย์กรรมสามารถบรรยายให้ผู้ฟังเข้าใจหลักพุทธธรรมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้					
๑๐	อาจารย์กรรมในสำนักมีความประพจน์ดีปฏิบัติชอบสามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี					

ข้อที่	การบริหารจัดการงานประเพณีฐานวิถี ของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์	ระดับความตติเห็น				
		มาก ที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปาน กลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อย ที่สุด (๑)
ด้านสถานที่						
๑	มีความสะอาด ร่มรื่น					
๒	เงียบสงบ ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก					
๓	มีสถานที่ที่สามารถให้ผู้เข้าประเพณีฐานวิถีและ ปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรมและฝึกปฏิบัติ กัมมัฏฐานได้อย่างเพียงพอ					
๔	สถานที่ทำสังฆกรรม(ลานธรรม) มีอากาศถ่ายเทสะดวก ไม่แออัดจนเกินไป					
๕	มีสถานที่พักจำนวนเพียงพอแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม					
๖	มีการแบ่งแยกประเภทที่พักของพระภิกษุที่มาเข้าร่วม ประเพณีฐานวิถี					
๗	สถานที่พักมีการป้องกันแมลงและสัตว์ที่จะมารบกวน หรือ ทำอันตรายได้อย่างดี					
๘	มีการจัดสถานที่สำหรับการเดินจงกรม					
๙	โรงฉันภัตตาหาร มีที่นั่งเศษอาหารและที่ล้างบาตรโดย แยกเป็นสัดส่วนเพียงพอสำหรับผู้มาร่วมทำกิจกรรม ทั้งหมด					
๑๐	มีห้องน้ำ ห้องสุขา ที่สะอาดและเพียงพอ					

ตอนที่ ๓ ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ การบริหารจัดการงาน
ประพจน์วิธานวิธีของวัดใน จังหวัดเพชรบูรณ์

ด้านการบริหารจัดการ

ปัญหาและอุปสรรค_____

ข้อเสนอแนะ _____

ด้านวิทยากร

ปัญหาและอุปสรรค_____

ข้อเสนอแนะ _____

ด้านสถานที่

ปัญหาและอุปสรรค_____

ข้อเสนอแนะ _____

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ตอบแบบสอบถาม
พระมหาพระประกิจ กิตติมโน (ฤทธิ์สกุล) (ผู้จัดทำแบบสอบถาม)
คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ช
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง การบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ถูกสัมภาษณ์.....พระรชช/อายุ.....
 วุฒิตงการศึกษนักรธรรม.....วุฒิตงการศึกษเปรียญธรรม.....
 วุฒิตงการศึกษสามัญ.....
 ตำแหน่งทงการปกครอง.....
 ผู้สัมภาษณ์.....วันที่สัมภาษณ์.....
 สถานที่.....

ตอนที่ ๒ แนวทงในการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑. ท่านคิดว่ำ อะไรเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีและปฏิบัติธรรมให้มีประสิทธิภพ?

.....

๒. ท่านคิดว่ำ การบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีและปฏิบัติธรรมที่ดีและมีประสิทธิภพควรเป็นเช่นไร ในทัศนคติของท่าน?

.....

๓. ท่านมีวิธีการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีและปฏิบัติธรรมของท่าน ดำนการบริหารจัดการอย่างไร?

.....

๔. ท่านมีวิธีการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีและปฏิบัติธรรมของท่าน ดำนวิทยากร อย่งไร?

.....

๕. ท่านมีวิธีการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีและปฏิบัติธรรมของท่าน ดำนสถานที่ อย่งไร?

.....

๖. ท่านใช้หลักธรรมใด ในการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีและปฏิบัติธรรมของท่าน และผลที่ได้รับ เป็นอย่างไร?

.....
.....
.....

๗. ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการงานประพตวิภูฐานวิธีและปฏิบัติธรรมของท่าน ด้านการบริหารจัดการ ด้านวิทยากร และด้านสถานที่ ได้แก่อะไรบ้าง?

.....
.....
.....

๘. ท่านมีวิธีการหรือการบริหารจัดการกับปัญหาและอุปสรรคเหล่านั้น อย่างไรบ้าง?

.....
.....
.....

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้
พระมหาพระประกิจ กิตติมโน (ฤทธิ์สกุล) (ผู้จัดทำแบบสอบถาม)
คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ ฉายา นามสกุล : พระมหาพระประกิจ กิตติมโน (ฤทธิสกุล)
- วัน/เดือน/ปีเกิด : วันที่ ๒๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๑๙
- สถานที่เกิด : ตำบลท่าข้าม อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์
- การศึกษา : พุทธศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ ภาควิชาการจัดการเชิงพุทธ
วิชาเอกการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
ปธ. ๓ นักรธรรมเอก
- อุปสมบท : เมื่อวันที่ ๒๓ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๓
ณ วัดศิริรัตนวาราม ต.ท่าข้าม อ.ชนแดน จ.เพชรบูรณ์
- เข้าศึกษา : เมื่อ วันที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๐
- วันสำเร็จการศึกษา : วันที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดศิริรัตนวาราม ตำบลท่าข้าม อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์